శ్రీ వేంకట రంగానంద సద్గురుభ్యోనమః.

కైవల్యనవనీతసారసంగ్రహము.

ఇది,

కర్నూల్ నివాసులగు పోకల నారాయణస్వామినాయుని వారిచే

రచియింపఁబడి, వారిశిష్యురాలగు

వారెంటపల్ బారాసంగిగారిచే సవరింపఁబడి,

———:O:———

మహాత్ములగు నిర్గ్రంథినిష్ఠ శిష్యులైన నంద్యాల్

నివాసులగు నిజానంద అవధూతలచే సరిచూడఁబడి,

లోకంతిస్రుంం

బి. మునిస్వామినాయుడు అంపు నన్ను.,

స్వామివిలాసముద్రాక్షరశాలయందు

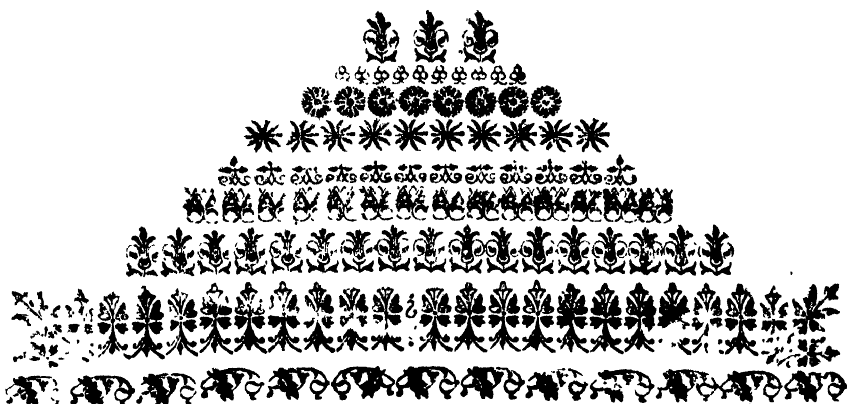
ముద్రించి ప్రచురింపంబడియె.

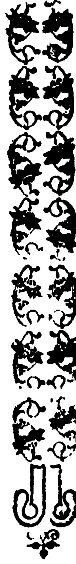
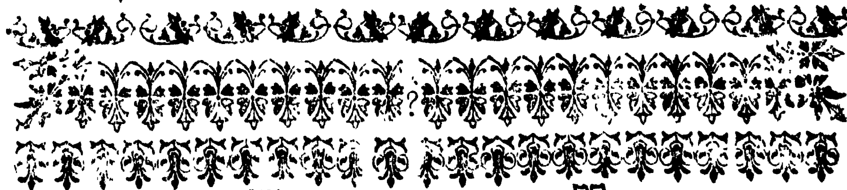
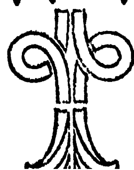
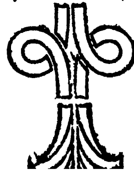
మొదటికూర్పు 1,000 కాపీలు.

పోకల నారాయణస్వామినాయుడు.

1908 సంవత్సరం నవంబరునెల

దీనివెల రు. 1-0-0.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
6	5	వారి	వారిని.
7	28	యంత్రముకు	యంత్రమును.
10	4	చేతసు	చేతను.
10	9	సుండి	నుండి.
11	11	దండహస్తుడై	దండహస్తుడై
14	19	చేతసు	చేతను.
16	13	యసు	యను
16	18	పోవుసు	పోవును.
16	21	సుంచుకొని	నుంచుకొని.
18	3	గాసు	గాను.
18	6	పోయినదా	పోయిసదా.
18	11	ప్రారబ్ధమసునది	ప్రారబ్ధమనునది.
18	18	నేసు	నేను
19	17	ఆదికార	అధికార.
21	12	యితరులసు	యితరులను.
21	17	సంసారముసుంచి	సంసారమునుంచి.
21	21	నాల్గవ	నాలుగు
22	16	అంతర్మనస్సకల్పములు	అంతర్మనస్సంకల్పము.
22	19	స్వప్నావస్థలలో	స్వప్నావస్థలలో.
23	13	యుక్తాసు	యుక్తాను
24	6	వారలసు	వారలను
24	6	నసహ్యాగాసుండు	నసహ్యాగానుండు
25	6	తెలిసికొసుట	తెలిసికొనుటయే
25	19	సంభవించుసు	సంభవించును
25.	19	గసుక	గనుక
26	18	విశ్వాసములసుంచి	విశ్వాసములనుంచి
27	5	నిద	నిద్ర

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
27	19	పడగొంట్లు	పడగంట్లు
28	8	పంపకోశములను	పంచకోశములను
28	19	చి…వసు	చి…మును
29	6	సుస్నపని	
30	7	జగజ్జీవ	జగజ్జీవ
31	9	శివపిషుప్తి	శివసుషుప్తి
31	18	ప్రపంచములసు	ప్రపంచములను
31	21	పుయ్యెసు	మయ్యెను
32	5	గరిగెసు	[illegible]గెసు
32	17	మాయసు	మాయసు
34	7	కూటస్థుడనియు	కూటస్థుడనియు
34	17	ఆపరిచ్ఛిన్నుడను	అపరిచ్ఛిన్నుడను
35	4	తైజనుడనియు	తైజసుడనియు
35	8	మాయసు	మాయను
35	13	చిదాభానుడసు	చిదాభాసుడను
35	17	మాయసు	మాయను
36	7	స్థూల	స్థూల
36	19	గించేసు	గించెను
36	23	స్థూల	స్థూల
37	2	ఆందుచేత	అందుచేత
37	12	స్పర్శ	స్పర్శ
37	15	ఆపంచీకృత	అపంచీకృత
37	17	స్థూల	స్థూల
38	1	ఆంతఃకరణములలో	అంతఃకరణములలో
40	18	గసుక	గనుక
40	23	టుస్న	టున్న
41	19	ధృశ్యమాసు	దృశ్యమాను
41	22	వ్యాప్షమయి	వ్యాప్యమయి

పు॥	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
41	23	పలస	వలన
43	6	నన్నిధానమునందు	సన్నిధానమందు
44	2	నర్వ	సర్వ
44	3	నియేడున్ను	నీయేడున్ను
46	14&15	కూపిస్థుడుస్ను	కూటస్థుడున్ను
46	16	నకల	సకల
46	23	అతీతమయిప	అతీతమయిన
47	3	అనుభవముస్ను	అనుభవమున్ను
47	8	గసుక	గనుక
48	5	బ్రహ్మానందాసుభవ	బ్రహ్మానందానుభవ
48	19	ఆదియేలాగు	ఆదియేలాగు
49	20	జీవమ్ముక్తులుస్ను	జీవన్ముక్తులున్ను
50	19	తాపని	తానని
53	3	లోసు	లోను
54	5	దాసు	దాను
54	12	ఆసంకల్ప	ఆసంకల్ప
54	17	ఆసుఖయములో	ఆసుఖములో
55	7	కార్యముసు	కార్యమును
55	8	ఇదియుసు	ఇదియును
55	11	జన్మములేదసుట	జన్మములేదనుట
57	5	సుఖనమాధి	సుఖసమాధి
60	8	దేహః	దేహ
60	15	వచ్చుసు	వచ్చును
60	17, 18	వాయుముసు	వాయమును
60	23	రాజన	రాజస
61	7	లక్య	లవాక్య
61	13	వచ్చుసు	వచ్చును
62	6	తెఃసుకొని	తెలసుకొని

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
62	7	సుందుమని	నుందుమని
62	20	కిచిదక్ష	కించిదజ్ఞ
64	8	గసుగొసు	గనుగొను
64	14	రూపముసు తెలుసుకొసు	రూపమును తెలుసుకొను
64	15	తెలుశుకొన	తెలుసుకొనక
65	2	కొనవలెసు	కొనవలెను
66	21	అనునప్పుడు	అనునపుడు
68	10	సకలముస్ను	సకలమును
68	14	శివంపపరం	శివపరం
70	1	అసునది	అనునది
71	8	విడుచుచుసు	విడచుచును
71	22	అనత్తుచిత్తులు	అసత్తుచిత్తులు
71	22	రెండుసువేఱనిసను	రెండును వేఱనినను
72	2	వేశైన	వేఱైన
72	4	అనలదముసకు	ఆనందమునకు
72	5	అప్పట్టో	అప్పట్లో
72	10	డెవ్వెరైసెన	డెవ్వరైన
72	23	తెలుసుకొనవలయునూ	తెలుసుకొనవలయును
74	8	నందులేక	సందులేక
75	17	నిరాకారుడను	నిరాకారుడును
87	9	వలెసు	వలెను
77	10	ముందు	ముందు
77	15	తానేతాసు	తానేతాను
78	7	వుండుముద్రముగా	వుండుసముద్రముగా
78	17	దోచిసది	దోచినది
78	28	స్మృతిలో	స్మృతులలో
80	7	వలెసు	వలెను

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
81	2	వారకి	వారికి
81	14	తొలుఁగదని	తొలగదని
81	22	తెలును	తెలుసు
81	27	ఇంకు	ఇందుకు
82	6	శైసం	శైవం
72	10	ధిక్ష్యశై	ధిల్యావే
82	11	నిసదా	నీసదా
83	6	అగమముఱు	ఆగమములు
83	7	అవాహనము	ఆవాహనము
83	14	నుండురయే	నుండుటయే
83	15	జెప్పును	చెప్పును
83	15	న్మశానములో	స్మశానములో
84	5	అదిమూలమైన	ఆదిమూలమైన
84	7	వను దేవుడు	వసు దేవుడు
85	14	ఏచారజ్ఞావము	విచారజ్ఞానము
85	14	చెయుట	చేయుట
86	5	ఉపసంహాత	ఉపసంహార
86	12	"ఛాందోగ్యోపనిషత్తు	" ఛాందోగ్యోపనిషత్తు
86	21	అంతకరణము	అంతఃకరణము
87	8	యానముగా	యాసముగా
87	21	నుచి	నుంచి
88	2	యుండుటుసు	యుండుటను
88	12	అశ్రద్ధ	అశ్రద్ధ
89	18	వినబడిన	వినబడని
90	19	వెసుక	వెనుక
90	21	చేరి	చేసిరి
91	4	సుషప్తి	సుషుప్తి
92	6	అనగా	అనగా

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
92	12	అన్నము	అన్నము
92	16	తెలఁసుకో	తెలుసుకో
92	28	ప్రతిష్ణగా	ప్రతిష్టగా
93	4	జలముసు	జలమును
93	9	ఆకారణము	ఆకారణము
93	11	కారణముసు	కారణమును
93	12	కొసుము	కొనుము
94	23	కారణరూపమైతె	కారణరూపమై
94	11	వుపదేశము	వుపదేశము
94	17	తెలనుకో	తెలసుకో
95	12	తెలనుకొనుట	తెలసుకొనుట
96	1	అసస్తు	అసత్తు
96	17	చెట్టుయొక్క	చెట్టు
96	18	అణగి	అణగి
99	18	అవుసుడు	అపురుషుడు
99	22	వుత్తరపు	వుత్తరవు
100	18	యిటువాని	యిటువంటివాని
100	21	బ్రంహా	బ్రహ్మ
101	2	ఆదే	అదే
101	15	తారతమ్యముసు	తారతమ్యమును
102	7	మాత్య్యము	మాత్మ్యము
102	7	ఆదియే	అదియే
102	10	సమమముగు	సమముగు
102	11	విద్వాంనుడు	విద్వాంసుడు
102	11	జ్ఞాని	అజ్ఞాని
102	18	ఆడుగగా	అడుగగా
102	20	అగ్ని	అగ్ని
102	22	చేసుకొనుచున్నాడు	చేసుకొనుచున్నాడు

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
102	23	వాద	వాదు
103	8	సత్య	సత్యా
208	13	చేన టవలన	చేసుటవలన
103	19	తెలునుకున్నాడు	తెలుసుకున్నాడు
103	3	యొన్మిదివిధములు	యెనిమిదివిధములు
104	14	సట్టైన	సట్టియున
104	15	దేహమా	దేహమో
105	8	భజించి	విభజించి
105	8	తెలునుకొనునది	తెలుసుకొనునది
105	9	తెలునుకొను	తెలుసుకొను
105	10	తెలుసుకొన్న యడల	తెలుసుకొన్న
105	19	అప్రత్యక్షమైన	అప్రత్యక్షమైన
105	20	తెలునుకొన్న	తెలుసుకొన్న
105	22	తెలుసుకొనుటరయే	తెలుసుకొనుటయే
103	14	స్వరూప ।	స్వరూప
107	1	దెలునుకొనడమే	దెలుసుకొనడమే
107	21	నుఖ	సుఖ
108	14	ఆజ్ఞానదశలో	అజ్ఞానదశలో
108	15	యనవచ్చు	యనివచ్చు
108	15	వృద్ధి	వృత్తి
108	19	దెహాబీనమును	దేహాదారుఢ్యమును
110	5	నినకడియర్ధపత్తి	వినకడియర్ధాపత్తి
110	11	అతసు	అతను
110	15	వినికడి	వినకడి
110	16 & 17	తెలునుకొనబడిన పదార్ధముసు	తెలుసుకొనబడిన పదార్ధమును
113	5	బుద్ధివృత్తివరిహరించు	బుద్ధివృత్తిపరిహరించు
114	22	అజానమే	అజ్ఞానమే

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
115	1	అజ్ఞానమే	అజ్ఞానమే
115	2	డిటో	డిటో
115	3	స్పర్శరూపగంధ	స్పర్శగంధ
115	4	అజ్ఞానమే	అజ్ఞానమే
115	4	రసరూపముగా	రసరూపముగా
115	7	అజ్ఞానమే	అజ్ఞానమే
115	11	తెలునుకొనుట:మే	తెలుసుకొనుటయే
115	14	ఈవ్రకారమే	ఈప్రకారమే
115	17	యఖండాకాం	యఖండాకార
117	10	అధ్యాన	అధ్యాస
117	18	భూతములయినది	భూతము లైదును
118	21	స్వరూపాసందము	స్వరూపానందము
119	7	అంతగ్ధ్రిశ్యాసు	అంతర్ధ్రిశ్యాను
119	2	అంతర్ద్వశ్యాను	అంతర్దృశ్యాను
119	5	అంతదృశ్యాను	అంతర్దృశ్యాను
119	22	చంపబడని	చంపబడిన
121	18	అశేషవానా	అశేషవాసనా
121	21	బొందుసు	బొందును
122	2	కర్మములకున్ను	కర్మములకున్ను
122	21	వివేవికి	వివేకికి
123	6	శుద్ధుడసు	శుద్ధుడను
123	2	అశజ్ఞ	అశబ్ద
124	5	సమాధులసు	సమాధులను
124	7	నిర్వికల్పముసు	నిర్వికల్పమను
124	19	స్వరూపమునందు	స్వరూపమునందు
124	20	వస్తువేతానవి	వస్తువేతానని
140	5	ప్రకూతుశ	పకూతుశ
140	9	డిటో	డిటో
140	11	డిటో	డిటో

46, 47, 56, 68, 70, 72 పేజీలలో “సారపంగ్రహమును” అను పదమును సారసంగ్రహము అనిచదువుడి

60,88,91,194,182.140 పేజీలలో “కైవల్యవపనీత” అనుపదమును కైవల్యనవనీతఅనిచదువుడి

——(0)——

ఉమామహేశ్వర పీఠముయొక్క భక్తులచందా

		రు.
1.	నిజానంద అభయులు	20
2.	విద్యానంద అభయులు	20
3.	పురవకొండ మేదర నాగప్పగారు ...	15
4.	ఆత్మకూరు నారాయణశింగ్ గారు ...	15
5.	బుక్కాపురం అశ్వర్థంగారు ...	10
6.	డిటో. వెంకటప్పగారు ...	10

పోషకులు.

1.	ఆమిదాలరెడ్డి మల్లికార్జునగౌడు ...	10

గురుపారంపరం.

శ్రీకైలాసమందు వుదయించిన వుమా మహేశ్వరులు. వారి శిష్యులు నందికేశ్వరులు, వారి శిష్యులు సనత్కుమారులు, వారి శిష్యులు సూత ఋషి, భగవాన్నాధులు, తరువూరు సిద్ధులు. వారి శిష్యులు అరుళ్ మునివరులు వారి శిష్యులు కఘూర్ మునివరులు, పరమునివరులు, తిరు ప్పణాంకాళర్, మధుర వుంజమునివరులు, తిరునటరాజర్, శివప్రకాశం, స్వరూపానందస్వామి, తత్వరాజస్వామి, శాంతలింగస్వామి, కుమారదేవర్, చిదంబరస్వామి, నారాయణదేశికస్వామి, తాండవరాయస్వామి యీ పర మున తాతప్పమెయిజ్ఞానపరదేశి, తిల్లినాయస్వామి, వేంకటరంగా దేశిక స్వాములు, ప్రణవానంద అభయులు, నిజానంద అభయులు.

శ్రీవేంకట రంగానంద సద్గురుభ్యోనమః.

కైవల్యనవనీతసారసంగ్రహము.

గ ణ ప తి స్తు తి.

ఉ॥ శ్రీగణనాథు వేదపరిశిష్టగుణైకసనాథుసంతతం। బాగమకోటిపూజ్యు
సముదంచిత తత్వకథేజ్యజ్ఞానసం। యోగనియోక్తృనేత్రికరణోద్ధతి
గొల్చెద దంతవక్త్రునెం। తేగురుభక్తికారణమతీశ్వరమైక్య సదుక్తి
రక్తినొన్ ॥

గు రు స్తు తి.

ఉ॥ వంకరలేనినిత్య నిరవర్యనిజామల శుద్ధసత్వరూ। పాంకురమైనజ్ఞాన
విభవాభ్యుదయంబుగబుట్టినాకుని। శ్శంకశివైక్యబోధనువెసన్గనునట్టి
మతిన్నిగుస్చ్ఛ్రీ। వేంకటరంగదేశికు నవీనపదాంబురుహంబు బూ
నెదన్ ॥

ప్ర తి జ్ఞ.

మ॥ మునువేదాంతరహస్యమండలమున్ గంబూరంగనాథ్యుల్ సనా। తన
ధర్మజ్ఞులుగూర్చిపేర్చిరిటదత్తాత్పర్యసంతృప్తినే। పునసేనీనవనీతసార
మురసస్ఫూర్తిప్రబంచింతువే। కొనుడీసారరహస్యవేదులుముముక్షు
లు జన్మజాడ్యంబరన్ ॥

గర్వభంగ ప్రసంగము.

మ॥ జగతిన్నాకెనమైనకొండొకడు సద్జ్ఞానిప్రథస్థత్వవి। ద్యాగనాకూరక
సర్వమేననడువేదాంతంబువాక్కుల్నిచ్చుమేలుగభూమిన్వహించుశేష
ఫణిచెల్వొంజూచి వర్షర్తువం దగుకర్తంబుల నెత్తియెత్తునటు మన్నుం
గాదె తర్కింపగన్ ॥

—(*) వైరాగ్య ప్రకరణము. (*)—

(పీ ఠి క.)

ఈ గ్రంథకర్త తానుబొందిన నిరతిశయానంద సాక్షాత్కార స్వానుభూతి ప్రత్యక్షమును ముముక్షులు కరతలామలకముగ దెలసి దానినిత్య తృప్తినొందుటకు గృపచేసి వైరాగ్య ప్రకరణము, ముముక్షు ప్రకరణము, ఉత్పత్తి ప్రకరణము, స్థితి ప్రకరణము, ఉపశాంతి ప్రకరణము, నిర్వాణ ప్రకరణము, అనంబరగు షట్ప్రకరణంబులచేత బ్రకాశించు నీగ్రంథము ను రచియించుట కారంభించి, పూర్వజన్మ సంస్కారఫలముచేత కించిదావరణ విలక్షణముబొంది యాత్మానాత్మ విచారణచేయ నుద్దేశించి వచ్చు శిష్యునకు బ్రపంచవైరాగ్య ప్రకరణమును బోధించుచున్నారు.

శ్లో॥ దేహఏవాత్మవిజ్ఞేయో । భోగప్రాప్తిస్తునిర్వృతిః ।
శరీరాపేక్షయామర్త్యా । మృతానాయాంతివిష్టపే ॥౧॥

మోహమేతాదృశంహిత్వా । ముక్తిమిచ్ఛంతియేనరాః।
తేధికందేవసదృశా । శాంతదాంతసమన్వితాః ॥౨॥

శ్లో॥ ఉత్పత్తిస్థితిలయాస్సంతి । మర్త్యానాంస్త్రిదివౌకసాం ।
ఏతేష్వత్రిషుకాలేషు । దుఃఖయేవసుఖంనహి ।
అజ్ఞానాదేవంజీవస్యసంప్రాప్తావిషయానపి ।
ఉజ్ఝిత్వాశ్రీగురుంధ్యాత్వాసాహాయ్యంప్రాప్యసద్గురోః ।
ప్రసాదేననరోముక్తోభవరోగాన్వివర్జయేత్ ॥

—(*) వీనికి వివరము. (*)—

ప్రశ్న. దేహమేయాత్మయా ? బహిరంతరముననితరాత్మలేదా ?

ఉత్త. కరణములుండుటచేతనే దేహమేయాత్మయనిచెప్పకూడదు. బహిరంతరమునసిత రాత్మ వేరులేదు.

ప్రశ్న. మనస్సొకటియేకాని యితర కరణము లెవ్వియునులేవు. భోగములయందు స్త్రీసంయోగమేముక్తి, వారిసర్వదా మననము చేయుటయేవిద్య, సర్వకాలసర్వావస్థలయందు వారి విచారము వలని శరీరము శుష్కించుటయేతపస్సు, ఎల్లప్పుడు వారితో సరససల్లాపములు సలుపుచుండుటయే జీవన్ముక్తి, సదావారలకు నాలింగన సుఖలోలాయ మానుడుగా నుండుటయే విదేహముక్తి, వారు ధరియించియుండు పుష్పసుగంధవాసనల నాఘ్రాణించుటయే స్వర్గభోగము, వారియధరపానమే యమృతపానము, యిట్టిసౌఖ్యములకు వేరైనవాడు నరకమునుబొందును, మఱియు గిట్టువారు పుట్టుటయేలేదు, అట్లుపుట్టినయడల పూర్వపు వివేకమిపుడుండవలెను, ఆవిధముగా లేనందున దేహమే యాత్మయనియు, భోగమేమోక్షమనియు, గిట్టువారు మరల పుట్టరనియు, వచియించుటయే యదార్థమగునుగదా ?

ఉత్త. అది భ్రాంతిసుమా "సత్యంవదధర్మంచర స్వాధ్యాయాన్మామదః" అను న్యాయముండుటవలన సత్యములాడుచు ధర్మమార్గ ప్రవర్తకులై యుండవలయును. ఆమార్గము నవలంభింపక పశుపక్షులవలె వివేకశూన్యులై జిహ్వోపస్థ తత్పరులై వృథాకాలయాపనము జేయువారికి నరకమేగాక మోక్షముసిద్ధించనేరదు. అయితే మనము మృతినొందినవెనుక మనకుండు స్థలమెయ్యది ? మన

మెచటినుండి వచ్చిన వారము మనగతి యేదియని విచారించి గ్రహించక బుద్ధి శూన్యులై యుండుటయే యిట్టి యనర్థములకు హేతువగును.

ప్రశ్న. అదియేప్రకారము?

ఉ త్త. దేహమే వివేకముగల యాత్మయని చెప్పెడి పక్షమున దేహ ముండు పర్యంతము వివేకముండవలయును, ఆలాగు కనపడదు. దేహము నశించినపుడు వివేకవంతమైన ప్రాణము దానిని విడిచి పోవుటచేత దేహములోని జ్ఞానస్వరూపుడైన దేహితా నొకడు న్నాడనియు వాడు యీ దేహమును విడిచి యన్యదేహమునకు బోవుటవల్ల యీదేహము నిశ్చేతనమగు శవమైపడి యున్నదని యు, దేహమాత్మకాదనియు, జడమనియు, గ్రహించి సందేహ మును తొలగించు కొనవలయును.

ప్రశ్న. స్త్రీభోగమే మోక్షమా ?

ఉత్త. అది మోక్షముకాదు.

ప్రశ్న. అది యేలాగు మోక్షముకాదు ?

ఉత్త. మలమును భుజియించుట కిచ్ఛయించి సంచరించు సూకరము తది తరులచే విసర్జింపబడిన యశుద్ధముల భక్షణమొనరించి ఉష్ణముచే తపింపుచు దారిలోని జలదారి బురదనుజూచి యందులో బడి పొరలి యాయశుద్ధ జలమున్రదావి నిజపరితాపంబును బాపు కొనిసుఖించుచుండునట్లు మూఢుడైనవాడు రక్త, మాంస, మల, మూత్ర, శోణిత, దుర్గంధములచే నిండి యనేక జన్మసంచితముల గు పంచమహాపాతకముల నొకటిగాజేర్చి బ్రహ్మసృష్టించిన స్త్రీ యంత్రమునుజూచి సుఖమనిభ్రాంతినొంది యాస్త్రీయధరపానం

బొనర్చి, స్తనరూపంబులగుమాంసఖండంబులకాసక్తుడై యశుద్ధ యుక్తంబులగు దానిపాదంబుల కన్నుల నెత్తుకొని దానియోని కూపంబునంబడి, సదా యిదియే సుఖకరంబని యెంచి రమించు చుండును. పరిశుద్ధమైన మోక్షేచ్ఛగలవారలు శుద్ధుడు నిత్యుడు నగు పరమేశ్వరానుగ్రహము నొంది దాసోహమ్మని బిరుదువహిం చిన విజ్ఞుల నవలోకించి పూజించుచు వారివలన నిత్యసుఖదాయ కంబగు మోక్షసామ్రాజ్య సుఖమును బొందుదురు. ఆప్రకారము గా భోగముమోక్షమనివచింపగూడదు.

మరణమునొందినవారు పునర్జననము బొందుచున్నారను నదియే నిశ్చయము.

ప్రశ్న. ఆలాగుమృతిజెందినవారికిపునర్జన్మమేప్రకారముగావచ్చుచున్నది?

ఉత్త. జాగ్రదవస్థయందు మనోరాజ్యము జేయునపుడు జీవుడు పేక్షించు పదార్థములు జాగ్రదవస్థనువిడచి స్వప్నావస్థయందు నిక్కముగా జూచి యనుభవించు రీతి యీజన్మములోని యాశక్తిలోనగు వా సనలేమరణానంతరము పునర్జన్మమునకు కారణభూతములై యందు కుదగిన స్థూలశరీరములను మరలధరించి వానిననుభవింపవలసినద వశ్యకమగును.

ప్రశ్న. మృతిజెందినవారు మరల నుద్భవించుట నిశ్చయమైతే పూర్వజన్మ జ్ఞానమిపుడుండవలయునుగదా?

ఉత్త. పూర్వమందు గతించిన పుత్రమిత్ర కళత్రాదులను జననీజనకులు స్వప్నావస్థయం దగుపడేకాలమందు వారలతో యదార్థముగా సం భాషించుచున్నపుడు యెవరును యిది మిథ్యయని యెందుకు దెలి సికొనలేదు! జాగ్రదవస్థలో వీరుమృతిజెందిరని యెరిగియుండిన

జీవుడే స్వప్నములో నిజమనియే వీక్షింపుచున్నాడు. గాని జా గ్రదవస్థలో జరిగినకార్యములను విస్మృతి జెందుచున్నాడు. ఈకారణముచేత గిట్టినవారు మరల పుట్టినను పూర్వజన్మవృత్తాంతము యీ జన్మమందు కనపడదనునదియే నిశ్చయము.

ప్రశ్న. ఆలాగు కనపడకుండుటకు కారణమేమి ?

ఉత్త. ఈజీవుడు స్థూలదేహముతోకూడి జాగ్రదవస్థయందు యింద్రియ వ్యవహారములను జరిపి స్వప్నావస్థయందు స్థూలదేహమును వదలి సూక్ష్మదేహమును అవలంభించినందువల్ల పూర్వావస్థయందుండిన జ్ఞాపకములు స్వప్నావస్థయందగుపడుటలేదు. ఇదే ప్రకారముగా సప్తవిధములైన జన్మములందుండిన జ్ఞాపక శక్తులొక శరీరమువిడచి మఱియొక శరీరమును ప్రవేశించు నపుడు జీవుడు మరణావస్థలోబడు కష్టములచేత పూర్వజన్మజ్ఞానమును బొందలేడు. అట్లు బొందకున్నను పైకారణములనుబట్టి గతించినవానికి పునర్జన్మమున్నదనియే సిద్ధాంతమని యంగీకరించబడినది.

ప్రశ్న. అయితే కొందరు దేవభోగములనుగురించి యాగాది కర్మములు జేయుచున్నారే అందుచేత సుఖములేదా ?

ఉత్త. ఆదేవజన్మమునందును సుఖములేదు. ఏలాగనిన దేవయోనిలో న్మించుసమయమందును దుఃఖముగలదు. జన్మించు కాలమందు దుఃఖము స్థితిసమయమందు బ్రహ్మాదిదేవతలకున్ను ఋషీశ్వరులకున్ను సంభవించు యన్యోన్యశాపములచేతను ఒకరి భార్య నొకరపహరించుటచేతను రాక్షసులు తమభోగభూమిని యుత్పాతనచేసి కొనికొట్టి తరిమివేయుదురనే భయముచేతను దుఃఖములేతప్ప కించిదపి సుఖములేదు. మరణ కాలములో పూర్వము చేసి

యుండిన యాగాదికర్మములచేత ౭౧ చతుర్యుగములానంద భోగ మనుభవించి తీరినపిదప అచ్చటయుండు దేవతలచేత పెట్టి త్రోయ బడి నక్షత్రములై తలక్రిందుగా భూమిమీదమండిపడినపుడు యా యానందమును విస్మృతిజెంది యనిత్యముగాబోవుటచేతను, పిమ్మ టయుద్భవించుకాలములో పూర్వము పశుబంధనముఁ జేసిన పాప కర్మములచేత భువిలో నెట్టులు, క్రిములుగా జన్మించుటచేత దుఃఖము ననదియే నిశ్చయము.

ప్రశ్న. మనుష్య జన్మమున సుఖము లేదా ?

ఉత్త. ఈమనుష్యయోనులనుండి జన్మించుకాలమునందు జనని యొక్క గర్భమునందు కట్టువడి ఆమెయొక్క మల, మూత్ర, క్రిములచేత ను, జఠరాగ్నిచేతనుతపించి తల్లి యన్నపానాదులు తృప్తిగా భు జించియుండినపుడు దేహముసలియుటచేత శ్వాసముధారాళముగా విడుచుటకు కష్టపడుటచేతను ఆజనని భుజింపని యపుడు కలుగబ డు జఠరాగ్నివలన దహింపబడు ప్రయాసముచేతను, ప్రసవకాల మునందు ప్రసూతవాయువుచేత త్రోయఁబడి గానిగెలోజిక్కుకొ యిక్షుతిలలచందంబున యోనిద్వారముగుండాసన్నమై పర్వతము మీదనుంచి తలక్రిందుగ త్రోయబడురీతి భూమిమీద శిశువుగా బడుటచేత దుఃఖము స్థితికాలమునందు శిశువుపర్వములో గ్రహ దోషములు పక్షిదోషములాదిగాగల వానిచేతను, బాల్యావస్థ లో కర్ణవేధజ్వరమాదిగాగల వ్యాధులచేత నొందు కష్టమువలన విద్య మొదలయిన కర్మలచేతను, ఉపాధ్యాయులు మొదలగువా రు కలుగజేయు కష్టములచేతను, కౌమారపర్వములో ధనధాన్య ములు సంపాదించవలెనను పచ్చబాంఛ మోహాములచేతను, అధిక

ధాన్యార్జనకు విఘ్నములు సంప్రాప్తమాటచేతను విషయ భోగే చ్ఛలచేతను, అహంకారముండుటచేతను, విద్యాభ్యాసము చేయ కుండుటచేతను. “ విద్యావివాదాయధనంమదాయ। శక్తిఃపరే షాంచనిపీడనాయ । ఖలస్యసాధోర్విపరీతమేతత్ । జ్ఞానాయదా నాయచరక్షణాయ ” అను న్యాయమువలన విద్యనభ్యసించుట జ్ఞానోదయ ప్రాప్తికొరకేగాక కుతర్కములవలన క్లేశసంప్రాప్త మాటచేతను, మఱియు, “ అంగంగళితం ఫలితంముండందశనవిహీ నంజాతంతుండం । వృద్ధోయాతిగృహీత్వాదండంతదపినముంచత్యా శాపిండం ” అను న్యాయమవలంబించి వృద్ధావస్థలోకూడా శరీర మంత గళితమైనను శిరస్సంత తెల్లనివెంట్రుకలచేత నావృతమైనను దంతములంతవదలినను దండహస్తుడై సంచరించినను “ ఆశాశా పరమందుఃఖం ” అను న్యాయరీతిని అత్యాశవర్జించ కుండుటచేత ను అనేకవ్యాధు లుద్భవించుట చేతను పుత్రమిత్రకళత్రాదులకు రోగములువచ్చుటచేతను దుఃఖము. ఇదియునుగాక ప్రాణాధార ముగానుండిన పుత్రుడు మృతిజెందిన సమయములో గృహము వి రిగిపడుట, కృషిచేయు వృషభములు మృతినొందుట, ఋణమి చ్చినవారడ్డగించుట, యెప్పుడురాని బంధువులువచ్చుట, గేహమం దు వకకాస్సైనను లేక యితర సదనమందప్పుడుగుట, వారలివ్వ కుండా పూర్వము ఋణమిచ్చిన వారలాటంకపరచడము. ఈప్ర కారము నానావిధములైన కష్టములచేతను, జలములో ప్రతిఫలిం చిన చంద్రుడు వాయువుచేత చలించు చందంబున కష్టసంప్రా ప్తమాటచేతను, దుఃఖము, మరణకాలమందు వాత, పిత్త, జ్వర, క్షయ, గుల్మ, శూలా మొదలైన యనేకరోగములచే వ్యాప్తమై

యంతఃకరణము శిథిలమాటవలన కాలయమునివీక్షించిన కైవడిన చ్చుభయములచేతను ఊర్ధ్వశ్వాసములచేత శ్రమజెంది శ్లేష్మము లోకట్టుబడి ఆయాసమైన ప్రాణప్రయాణకాలములో నగుపడుదుఃఖములచేతను ఆవిధమున ప్రాణగమనసమయమున అజ్ఞేయనదిలోను నరకములలోను తప్తపాషాణములయందును, అసిపత్రవనములో ద్రోయబడి యమభటులచే శిక్షింపబడిన యాతనవల్ల దుఃఖము. ఈ రీతిగా దేహమానుషములైన ద్వివిధజన్మములుగలవారికే కష్టమైతే జ్ఞానహీనములగు పశుపక్షుస్థావరాదులు దుఃఖసముద్రములో మునిగి పాపకరమైన నరకములో బడుకష్టమింతయని వచించుటకు సాధ్యముకాదు. గనుక పునర్జన్మము రాకుండాపుండేమార్గమేదో దానిని విచారించి తెలిసికొనవలసినది యవశ్యకము. ఇందుకు వాక్యము, “ పునరపిజననం పునరపిమరణం । పునరపిజననీజఠరేశయనం । ఇహసంసారేబహుదుస్తారే । కృపయాపారేపాహిమురారే ” గనుక జననమరణరహితమైన పరమాత్మానుసంధానమార్గ విచారతత్పరుడౌట యవశ్యకము.

ప్రశ్న. విచారించి తెలుసుకొనుమార్గమేది?

ఉత్త. నేను, నాది, యనుబంధములు విడిచెనేని జీవత్వం నశించును. ఈ నేను, నాది, యనుబంధములే జీవస్వరూపము. ఈరెండు విధబంధనములలో ముందు నాదియను బంధము విడువవలెను.

ప్రశ్న. అదియేది?

ఉత్త. భార్య, బిడ్డలు, గృహము, భూమి, ధనము, ధాన్యము, నాదియని యభిమానించుట ఆత్మకు స్వభావముకాదు. అది యజ్ఞానమోహాంధకారబుద్ధిచేత వచ్చినది.

ప్రశ్న. వానికి వివరమేమి ?

ఉత్త. భార్యయనునది, ఒక తల్లితండ్రులకు పుత్రికయైయుండుటయును, నీవొక జననీజనకులకు పుత్రుడుగానుండుటయును, భార్యదేవ్వారు, నీదియేవ్వారు, అని యీలాగు వేరుగానుండుటచేత అది నాభార్యయని నీకుసత్యమైనబుద్ధిరావచ్చునా, ఆభార్య నిన్నుత్యజించి పోవుచున్నది; నీవు దానిని విదలుచున్నావు; గనుక అదినీకు స్వాంతముకాదు. అట్టిభార్యనునాదియని చెప్పకూడదు. మఱియు బిడ్డనునాదియని చెప్పుచున్నావే ఆబిడ్డను నీవు కలుగజేసినావా లేక నీభార్యకలుగజేసినదా, లేక యితరులవల్ల కలిగినదా, యీప్రకారము మీరాయెవరిచేతను కలుగజేయబడని శిశువును వృథాయాసించుట భ్రాంతియే, యిదిగాక స్వప్నావస్థలో వంధ్యశిశువు ప్రసవించినట్లైనది యింద్రజాలుడు తనవిద్యను చూపించుటవలె బ్రహ్మసృష్టివల్ల మీరాయిరువుర మధ్యనొక శిశువురీతి నగపడినదానిని నాబిడ్డయని యెట్లుచెప్పవచ్చును. వీధిలో గనబడు శిశువును నాబిడ్డయని యెవడు చెప్పును. దానివలె బ్రహ్మసృష్టివల్లవచ్చిన బిడ్డ తప్ప నీబిడ్డకాదు గనుక బాలను నాదియని చెప్పుట యుచితము కాదు. ఆలాగే గృహద్వారభూమిధనధాన్యాది సంపత్తులు సర్వమును. నీజనకువల్ల నార్జించబడినందువల్ల వివేకముచేత విచారించునపుడు నీవతనికి బిడ్డకానందువల్ల నీవు వీనినాదియని నుడువుట యవశ్యముకాదు.

ప్రశ్న. ఆప్రకారముకాదు నేనేకష్టపడి ద్రవ్యముసంపాదించి ఆద్రవ్యమువలన గృహభూమిమొదలగువానిని సంగ్రహించినానే ?

ఉత్త. ఆలాగైనప్పటికి ఆద్రవ్యములు నీవికావు.

ప్రశ్న. అదియేలాగు ?

ఉత్త. ద్రవ్యములంతయు రాజులకు స్వంతమైనందువలన ఆద్రవ్యములు కూడానాదియని చెప్పుటతగదు.

ప్రశ్న. ఐతే భార్య సంతానము ద్రవ్యములనెడు ఈషణత్రయములు నాది కాదనినను, ఈదేహమైనా నాదియని చెప్పవచ్చునా ?

ఉత్త. ఈదేహమునీది కాదు. నీవు ఈదేహమును ఈశ్వరునివద్ద కార్యార్థముగా తీసుకొని వచ్చినావు.

ప్రశ్న. అదియేలాగు ?

ఉత్త. దీర్ఘకాలముగా జన్మించుట మృతిబొందుట ఈలాగైనదుఃఖములజెందితిర్యగాది స్థావరములుగాబుట్టి శ్రమజెంది ఆప్రయాసమంతయు కించిద్వివేకముతో దెలుసుకొని ఈశ్వరునిగూర్చి ఈజన్మసాఫల్యమౌటకు నాకుమనుష్యశరీరము దయచేయవలయునని ప్రతిజన్మమందపేక్షించినందుచేత నీ ఈశ్వరుడు దయచేసి ఈమనుష్యశరీరమునిచ్చి నన్నుగూర్చినిష్కామ్య తపముచేసి నాయొక్క చరణసుఖముబొందుమని యాజ్ఞాపించియున్నాడు.

ప్రశ్న. ఆప్రకారమైతే ఎవ్వరున్ను యెందుకు ఆకారణమును దెలిసికొనలేదు ?

ఉత్త. గర్భమునందు కట్టుబడియుండినందుచేత జన్మించుకాలమందు ప్రసూతవాయువు త్రిప్పిత్రోయుటచేతను యోనిద్వారమిరుకు మొదలగు బాధలచేతను, ముందుండిన తలంపంతయు ఈజీవునకస్మృతిజెంది కొంతకాలము కార్యార్థమీశ్వరునివల్ల తీసుకొన్న పాంచభౌతికమైన శరీరమును దానినిసత్యబుద్ధిచేసుకున్నందుచేత యెవ్వరును ఆకారణమును దెలిసికొనలేరు.

ప్రశ్న. ఐతే కార్యార్థమనుటకుపమానమేలాగు ?

ఉత్త. ఒక పురుషుడొక కార్యమును చేయుటకు నుద్దేశించి ప్రక్కయింటివానివద్ద నొక కత్తిని కొన్నిదినములు పెట్టుకొనుటకుగాను తీసికొనివచ్చి తత్క్షణమే ఆకత్తిపైనవుంచబడిన ప్రియమోద ప్రమోదముచేత పరులది, యనుసదిమఱచి స్వంతీమువలెవుంచుకొని దానివల్లతానుదలచినకార్యములను నెరవేర్చుకొనకవుండెను. అట్లుండగా కొన్నిదినములకు తర్వాత కత్తినిచ్చినవాడు శీఘ్రముగా వచ్చి తనకత్తినియ్యమని యడుగ వీడువానికత్తియనునదిన్ని తాను పరులదితీసికొనివచ్చినదిన్ని మఱచి తర్కించు సమయములో వాడుకోపముచేసుకొని వీనినికొట్టి కష్టపెట్టి కత్తిసెలాగుకొని పోవుచున్నాడేగాని కత్తినివిడచిపోజాలడు. అప్రకారముగా నీవు ఈశ్వరునివద్ద యనేక జన్మములనుండి వినయముగా నడిగి ఎరవలుగా తీసుకొన్న ఈ శరీరము నిపుడుబడిన ప్రసవమూర్ఛచేత విస్మృతిజెంది నేను, నాది, యనుసత్యబుద్ధిని స్వీకరించియున్నావు. ఇక నియమప్రకారము ఎరవలుగా యిచ్చిన వారువచ్చితీసుకొనిపోదురు. అపుడు పూర్వమువలెనే తిర్యగాది స్థావరముగా జన్మించి అయాసముజెంది ఆగమనము పూర్వముశరీరముండునపుడే సవితాచీనతపమొనరించి మోక్షము బొందకపోతిమేయని దుఃఖించుచు నిలచియుండవలెనేకాని వేరేమియులేదు.

ప్రశ్న. అయితే పూర్వమువలెనే ఎరవలుతీసుకొనివచ్చి విస్మృతిజెందక మోక్షము బొందవచ్చునా ?

ఉత్త. పునః ఈమనుష్యశరీరము యెత్తుట అరుదు.

ప్రశ్న. అది యేలాగు ?

ఉత్త. ముందు కత్తిని ఎరవలుగాతీసుకొనివచ్చి తానుతలంచినకర్మను సంపూర్ణముచేయక, కత్తినిచ్చినవాఁడువచ్చి యడుగుకాలమందు తనస్వంతమని తర్కముచేసినది విస్మృతిజెంది పునఃవానిసమీపమునకుబోయి యడిగిన హాస్యగాఁడని కొట్టి త్రోసి విడుచునేతప్ప యప్పటికినికత్తినిమరల నివ్వఁడు. ఈరీతిగా ఈశ్వరుఁడు ఎరవలుగా నిచ్చిన దేహమును నీవు, నేను, నాది, యనియభిమానించి యజ్ఞానముచేత అబద్ధము, హత్య, చోరత్వము, మధ్యపానము, కామము, యీపంచమహాపాతకములలో మునిగి తిర్గుచుండుటచేత మరియొకసారి ఈశరీరము చిక్కుటదుస్తరముగాన ఈశరీరము వివేకము, యీరెండువుండినపుడే ఎరవలుసొత్తని తెలిసి దేహాదప్రపంచములోనుండు యభిమానములను వదలి నిష్కామ్యతచే మోక్షముబొందవలేనని తెలియుము.

ప్రశ్న. అయితే నేను, నాది, యను యభిమానము లేనియెడల వ్యవహారములంతయు నిద్రించువాని హస్తములోని ద్రవ్యముజారినటువలె జారిపడిపోవును గనుక యభిమానముండనిమ్ము అందువల్ల హాని యేమి?

ఉత్త. ఒక గృహస్థుడైన బ్రాహ్మణుడు భార్యతోడ వారణాసి యాత్ర బోవనుద్దేసించి యన్యగృహమందు కాపురముండు నొక బీదబ్రాహ్మణునిపిలిచి మేము వారణాసి యాత్రజేసివచ్చుపర్యంతము మీరు బాడుగలేక మాగృహములో కాపురముండి గృహపశ్వాదుల బదిలముగానుంచుకొని మేము వచ్చినతోడనే మావద్దొప్పగించితివేని మాసమొకటికి యొక వరహా సంబళము యిచ్చెదనని చెప్పి యాబీదబ్రాహ్మణుని కాపురముంచి కాశ్యాదికన్యాకుమారిపర్యం

త్రము స్థితిదేవాలయపుణ్యస్థళ, తీర్థ, నదుల, గ్రామముగా సవల్లో
కించి కొన్ని దినములు గడచినపిమ్మట తనగృహమునకు భార్యతో
డవచ్చి చేరినాడు. ఆబ్రాహ్మణుని వీక్షించి కాపురమున్నటువంటి బీద
బ్రాహ్మణుడు మీరెవరని యడుగ మేము నిన్న యీసదినములో
గాపురముండి కాసియాత్రకుపోయిన వారము గదా యిపుడు
మేము వచ్చిచేరినాము గాన మాగృహ పశ్వాదులన్నియు
మాకప్పగించినీసంబళము తీసికొని పొమ్మనినుడువగా ఆవాక్యము
విని కోపముచేసి గృహమునది యెక్కడిది, కాపురము కూలికి
పెట్టిపోవడ మనునదియేమి నీకేమైనా భ్రమదావస్థయైనదాయని
ఘంటాఘోషము జేసి నీవుపూర్వమే యీగృహము విక్రయించి
పోయినావే దానికి విక్రయ సాధనమున్నదని యభిమానించి తి
రస్కరించి సంభాషింప దానిని విని కాసియాత్ర జేసినవారు న్యాయ
స్థళమునకుబోయి మొర పెట్టగా యామొరనువినిన న్యాయాధిప
తులు వంచకత్వముచేసిన బీద బ్రాహ్మణుని పట్టుకొని రమ్మని విచా
రించి నీతడా న్యాయాధిపతుల వీక్షించి వీరు యాత్రకుబోవు సమ
యమందు విక్రయించి పోయినారే కాని నన్ను కాపురమునుంచి పో
లేదని తప్పుసాధనంచూపింపగా దానినిచూచిన న్యాయాధిపతులు
దీనికి సాక్షిముఖాంతరము కావలెనని ప్రక్కయింటివారిని పిలుపిం
చి మీకు యీసంగతి తెలుసునాయని యడుగ వారు న్యాయా
ధిపతి నవలోకించి వీరిని గాపురముంచి పోయినారేగాని గృహము
విక్రయించలేదని చెప్పినారు దానిని విని న్యాయాధిపతులు ఆ
కపట బ్రాహ్మణుని బట్టి కారాగృహములోనుంచి నీవు నిక్షేపముగ
గా నొకరిద్రవ్యము నపహరించుటకొరకు తప్పుసాధనము సృజించి

సందువల్ల • నీకధికమైన యపరాధము విధింపబడినది. ఈవిధించిన యపరాధము ద్రవ్యవస్తువులు చేరు పర్యంతము కారాగృహములో నుండి యాజ్ఞాపించిన వడ్డికిగాను చేర్చబడునని న్యాయాధిపతులు తీర్మానించిరి. ఆ ప్రకారముగా దేహాదిప్రపంచ వ్యవహారములో నెవరికైనను నాదియని యభిమానముండెనేని మూలద్రవ్యమైన మోక్షఫలము చెడి వడ్డియైన నిత్యస్వానుభవమున్ను పోయినదా దుఃఖములోనే మునిగియుందురు.

ప్రశ్న. అయితే అభిమానము దొలగు విధమేమి ?

ఉత్త. శరీరమాదిగాగల యంతర్బంధనములను ఈషణత్రయములైన బాహ్యబంధనములన్యములని దెలసి వానిలో నేను, నాది, యనే యభిమానములు విసర్జించి నీనిని మనకు ప్రారబ్ధమనునది క్రమముగా తొలగించు ననేది సందేహము లేదు. ఇది అంతయు స్వప్నములో కన్న వస్తువులవలె యగునని తలంచి వానిలో ఆగామి కలుగకుండా బ్రహ్మధ్యానమందను దినమభ్యసించుటయే యభిమానము దొలగుమార్గము.

ప్రశ్న. అభిమానము లేకుండా యనుభవించుట యేవిధము ?

ఉత్త. చింతపండు బొబ్బడకై వడి తామరదళమందు నిలచిన జలంబుభంగి బురదలోనుండు కుంభకారక్రిమివలె నేను, నాది, యనుబంధములంటక యుంటక వేదాంత శాస్త్రమును సద్గురుమూలముగా శ్రవణాదులవశ్యము చేయవలసినది సిద్ధము.

—(*) వైరాగ్యప్రకరణముసంపూర్ణము. (*)—

II ముముక్షుప్రకరణము

పూర్వము చెప్పిన ప్రకరణమువల్ల దేహాది ప్రపంచ మనిత్యమని యు దేహి ఒకడే నిత్యమని యొక విధముగా తెలసినశిష్యునకు మోక్షాపేక్ష కలుగునటుల ఈడిగువ ముముక్షుప్రకరణము చెప్పుచున్నాడు.

శ్లోకః॥ సద్గురోః కరుణాదృష్టేః। శాస్త్రాభ్యాసవిచారతః। నిత్యసత్య ప్రవ త్తస్య। జాయంతే శ్రవణాదయః। శ్రవణాదేస్సముద్భూత। స్త్వను బంధచతుష్టయః। చతుర్భ్యోప్యనుబంధేభ్యో। మోక్షాపేక్షప్రజా యతే। అన్వేషయ తశ్శిష్యస్య। స్వయమేవాగతో గురుః॥ తాదృశం గురు ముద్వీక్ష్య। నమస్కృత్య సుమానసః। ఇమంమాయావృతం మాతః। పంచకోశైః ప్రవేష్టితం॥ మాంపాహి కృపయాస్వామిన్। మాయాదీన్ పరిహృత్యచ। అపృథగ్దేహ్యోపదేశ। మేవంసంప్రా ర్థ్యభక్తిమాన్॥ ఉపవేశయిత్వాఛాత్రం। తర్తుంసంసారవార్నిధిం॥ శాంతోదత్వాజ్ఞానదీక్షాం గురుణాప్రయతీకృతః॥

—(*) వీటికివివరము. (*)—

ప్రశ్న. సద్గురువువల్ల శాస్త్రశ్రవణ ముద్భవించుటకు పూర్వమందు చేయ వలసినకార్య మేమి?

ఉత్త. అనుబంధ చతుష్టయములను సంధానము చేయవలయును.

ప్రశ్న. అనుబంధ చతుష్టయములెవ్వి?

ఉత్త. అధికారవిషయము, సంబంధము, ప్రయోజనమను నాలుగు శా స్త్రారంభమునకు ఫలముగనుక నాలుగు అవశ్యకము.

ప్రశ్న. అదియేలాగు?

ఉత్త. శాస్త్రారంభము చేయుపురుషునకు ఫలలక్షణము గానుండుటయే ప్రయోజనము. ఆప్రకారము ప్రయోజనము లేనియడల యొక దానిలోనైనా ప్రవృత్తియుండనేరదు.

ప్రశ్న. ఈశాస్త్రమున కధికారెవరు?

ఉత్త. సాధనచతుష్టయ సంపత్తిగలవాడును, యుక్తియుక్తుడును, విద్వాంసుడును, మేధావియుగానుండు పురుషుడే అధికారి.

ప్రశ్న. విషయమననేమి?

ఉత్త. జీవబ్రహ్మైక్యముగా నుండే చైతన్యమే విషయము. మరియే స్వరూపమును సకలవేదోపనిష దర్థముల బ్రతిపాదించుచున్నవో అదియే విషయము.

ప్రశ్న. సంబంధమననేమి?

ఉత్త. యిప్పుడు చెప్పబడిన జీవబ్రహ్మైక్యమైన వస్తువునకున్ను, యావస్తువును బ్రమాణముగాఁ జెప్పు శాస్త్రమునకున్ను అభేదముగా నుండుటయే సంబంధము.

ప్రశ్న. ప్రయోజనమననేమి?

ఉత్త. ప్రత్యేకాత్మ బ్రహ్మైక్యానుభవముఁ బొందుటయే యానందము. ఆయానందానుభవముచేత సకలసంసారబంధములఁ దొలగియుండుటయే ప్రయోజనము. ఎవడు సాధనచతుష్టయములను బొందియున్నాడో వానికే యీప్రయోజనము సిద్ధించును. ఈనాలుగు సాధనములలో నొకటి లోపమైనను సిద్ధించదు. యీనాలుగు సాధనములు కలిగినవాడే వేదాంతవిచారమున కధికారి.

ప్రశ్న. ఈసాధన చతుష్టయము లెప్పుడు సంపాదించవలయును?

ఉత్త. శ్రవణమునకంటే పూర్వమే సంపాదించుకొని తదనంతరం శ్రవణమునకు ప్రవేసింపవలయును. లేనియడల జ్ఞానముద్భవించనేరదు.

ప్రశ్న. సాదనచతుష్టయమననేమి?

ఉత్త. నిత్యానిత్యవస్తువివేకము, ఇహాముత్రార్థఫలభోగ విరాగము, శమాది షట్కసంపత్తి, ముముక్షుత్వమను నాలుగు.

ప్రశ్న. ఈనాలుగు సాధనములలో నిత్యానిత్య వస్తువివేకమొకటున్న చాలదా? ఎందుకుగాను నాలుగు సాధనములు సంపాదించవలెను?

ఉత్త. ఒకటిచాలదు. ఈలోకములో శాస్త్రజ్ఞులకు నిత్యానిత్య వస్తువివేకము కల్గియుండియు, వారు విషయాసక్తి కలవారై కామ్యకర్మములు జేయుచున్నారు, అందుచేత వారికి నధికారత్వమగుపడలేదుగనుక రెండవసాధనమున్ను గావలయును.

ప్రశ్న. అధికారికి నీరెండు సాధనములు చాలునా?

ఉత్త. చాలవు. కొందరు బుష్టీశ్వరులు యీరెండు సాధనములు గలిగియుండియు వారికిన్కోపతాపములో ముందుండి యితరులను శపించుటవలన వారికి నధికారత్వమగుపడలేదు. అందుచేత మూడవ సాధనమున్ను కావలయును.

ప్రశ్న. అధికారికి నీమూడుసాధనములు చాలునా?

ఉత్త. కొందరు జడముడివేసి కృష్ణాజినము కటిమందుంచుకొని యోగీశ్వరులను నామధేయము గలవారై సంసారమునుంచి వెలువడి విరక్తులుగాను, ప్రశాంతులుగా నుండువారలకు ఈమూడుసాధనములు కలిగిన్ని శ్రవణామన్న లేచిపోవుచున్నారు. కాబట్టి వారికి నధికారత్వము కనుపించలేదు గనుక నాల్గవ సాధనము కావలసియున్నది ఈనాల్గవ సాధనములు కల్గిన వాడే అధికారి, వానికేముక్తి, అందులోనొకటి తక్కువైన ముక్తిలేదు.

ప్రశ్న. నిత్యానిత్య వస్తువివేకలక్షణమేమి?

ఉత్త. బ్రహ్మమేనిత్యము, దేహేంద్రియాది ప్రపంచములంతయు యని త్యమని శృతియు క్తియనుభవప్రమాణములచే తాదెలుసుకొనుట.

ప్రశ్న. అనిత్యమనుదానిలో శృతిప్రమాణ మేది. ?

ఉత్త. ప్రళయకాలమందు దేహేంద్రియాది ప్రపంచము యాపృథ్వి లోనడగి ఆపృథ్వితనకంటే పదంతలధికమైన యప్పులోనడగి ఆయ ప్పుతనకంటే పదింతలెక్కువైన తేజస్సులో నడగి ఆతేజస్సుతన కంటే పదంతలధికమైన వాయువులోనడగి ఆవాయువు తనకంటే పదంతలధికమైన యాకాశమునందడగి ఆయాకాశజ్ఞానములో నడ గి ఆయజ్ఞానము బ్రహ్మములో నడుగుటయనునది దెలసుకొను టయే శృతిప్రమాణము.

ప్రశ్న. యుక్తిప్రమాణమేది ?

ఉత్త. పంచభూతములేచేరి భౌతికముగా ప్రతిదినము నసించునని కను గొనుటయే యుక్తిప్రమాణము.

ప్రశ్న. అనుభవ ప్రమాణమేలాగని ?

ఉత్త. జాగ్రదవస్థలో నుండిన బ్రహ్మమైన నామరూపప్రపంచములు స్వ ప్నావస్థలో నుండిన అంతర్మన స్సంకల్పముల యందు లేవు. స్వప్నావస్థలోనుండిన అంతర్మనస్సంకల్పములు సుషుప్త్యవస్థయం దులేవు. సుషుప్త్యవస్థలో నుండిన యజ్ఞానము, ఆనందము జాగ్ర స్వప్నావస్థలలో లేవని తెలిసి చెప్పుటయే అనుభవ ప్రమాణము.

ప్రశ్న. తదనంతరము బ్రహ్మము నిత్యమని చెప్పుటకుశృతి ప్రమాణమేది ?

ఉత్త. ప్రళయకాలములో పంచభూతములున్ను పంచభూతములకు కా రణమైన యజ్ఞానము బ్రహ్మములో నైక్యమై బ్రహ్మము మా త్రమే శేషించియుండునని తెలిసికొనుటయే శృతిప్రమాణము.

ప్రశ్న. యుక్తిప్రమాణమేది ?

ఉత్త. ఈభూత భౌతికములంతయు ప్రతిదినము నశించి పునరుత్పత్తియగుటకు గారణమైన బ్రహ్మమొకటియున్నదని తెలుసుకొనుట యుక్తిప్రమాణము.

ప్రశ్న. అనుభవ ప్రమాణమేది ?

ఉత్త. నిత్యత్వమైన బ్రహ్మమే భూతభౌతికములుగ నగపడినదని తెలిసికొనుటయే యనుభవప్రమాణము. ఇదియె ప్రథమ సాధనము.

ప్రశ్న. ఇహాముత్రార్థ ఫలభోగవిరాగ లక్షణమేది ?

ఉత్త. ఇహములో గలిగిన దార, పుత్ర, ధనధాన్యములలోను, రాజభోగములలోను, పరములో యుండగలదేవతా స్త్రీలవద్దను, అమృతాది స్వర్గభోగములయందును, మల మూత్ర, వాంతి, వీనియందే ప్రకారమెవరికినాశ కలుగదో ఆలాగే పైవానియందు నిరాశ కలగియుండవలయునని శ్రుతి యుక్త్యానుభవ ప్రమాణముచేత నెరుగవలయును.

ప్రశ్న. ఇహలోక భోగమశుద్ధమనుటకు శ్రుతిప్రమాణమేది ?

ఉత్త. దారపుత్రాదులయొక్క శరీరమంత యుచ్ఛిష్టము, మూత్ర, రక్త, మాంస, మలమూత్రములజేరి యొకరూపముగా నిర్మించబడినదని తెలిసికొనుటయె శ్రుతిప్రమాణము.

ప్రశ్న. యుక్తిప్రమాణమేది ?

ఉత్త. మేడిపండుజూచుటకందముగా కనుపడినను అదివిప్పిచూడగా లోపల క్రిములునిండి యసహ్యముగానుండునటుల, దారపుత్రాదులు చూచుటకు సౌందర్య రూపలావణ్యము గలవారైనను, లోపలమల మూత్రాదిదుర్గంధములు నిండియున్నవని విచారించుటలో నసహ్య

కరమువిపీటినిదాకైనేని తత్క్షణమే శుద్ధిచేసుకొనవలయునని దెలిసికొనుటయే యుక్తిప్రమాణము.

ప్రశ్న. అనుభవ ప్రమాణమేది?

ఉత్త. వారలకు వ్యాధిపీడలుద్భవించిన కాలములో వుచ్ఛిష్టము, ముట్టు, మలము, చీము, రక్తము, మాంసము, అగుపడుకాలమందు వారలను తాక నసహ్యాగానుండుటవల్లను వారలుమృతిజెందిన కాలములో అర్ధనిమిషమైన గృహమందుంచక సూతకమని తత్క్షణమెత్తుకొనిపోయి స్మశానములో వేసివచ్చుటచేతను అశుద్ధమని తెలిసికొనుటయే యనుభవ ప్రమాణము.

ప్రశ్న. ద్రవ్యమశుద్ధమనుటకు శృతిప్రమాణమేది?

ఉత్త. ద్రవ్యముసంపాదించు కాలమందు శుద్ధములేక యశుద్ధమైన కార్యములజేయుటకు ప్రయత్నపడుటలో మనస్సుకలుగునని దెలిసికొనుటయే శృతి ప్రమాణము.

ప్రశ్న. యుక్తిప్రమాణమేది?

ఉత్త. ద్రవ్యముచిక్కిన కాలమందు భార్య, బిడ్డలు, గృహము, భూములను సంపాదించుటకు ప్రయత్నకాలమందు ప్రయత్నమనుపాశబంధములచేత కట్టుబడి మునిగి నిలచుటను దెలిసికొనుటయే యుక్తిప్రమాణము.

ప్రశ్న. అనుభవప్రమాణమేది?

ఉత్త. ద్రవ్యమధికమైన కాలమందాశ, క్రోధ, లోభ, మదములచేతనాచ్ఛాదింపబడి, ముందువెనక దెలియక యజ్ఞానాంధకారమను కూపములోబడి నానావికారముల బొందునని తెలిసికొనుటయే యనుభవప్రమాణము.

ప్రశ్న. పరలోకభోగముల శుద్ధమనుటకు శృతిప్రమాణమేది?

ఉత్త. మనుష్యులకు గలుగు తాపత్రయములు దేవతలకు సహావుండునని తెలుసుకొనుటయే శృతిప్రమాణము.

ప్రశ్న. యుక్తిప్రమాణమేది?

ఉత్త. దేవభోగములు మనుష్యభోగములవలె దుఃఖకరములని తెలిసికొనుటయే యుక్తిప్రమాణము.

ప్రశ్న. అనుభవ ప్రమాణమేది?

ఉత్త. దేవతలు బుణ్యాక్షీణమైనతోడనే యధోముఖముగా భూమిమీద బడుటవల్ల యశుద్ధమని దెలిసికొనుటయే యనుభవప్రమాణము. ఇదియే రెండవసాధన.

ప్రశ్న. సమాదిషట్కసంపత్తిలక్షణమేది?

ఉత్త. శమము, దమము, వుపరతి, తితీక్ష, సమాధానము, శ్రద్ధ, యని యారువిధములు.

ప్రశ్న. శమమనగానేమి?

ఉత్త. గడచినకాలములో జరిగిన విషయముల నాగమనకాలమందు జరిగే విషయములగురించి చింతించుచున్నది మనస్సువాటిని చింతించకుండునటుల నిలపినయడల ప్రకృతకాలములోనివిషయములందు మమతకలుగును. అలాగు మమతజెందినవిషయములకు విఘ్నముసంభవించెనేని తక్షణమే దుఃఖము సంభవించును. గనుక వాటిలో నొకటియైనదలంచక మనోనిగ్రహము చేయుటేశమము.

ప్రశ్న. దమమనగానేమి?

ఉత్త. జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములను విషయాశక్తి జెందనీయకుండు టయే దమము.

ప్రశ్న. ఉపరతియన నేమి?

ఉత్త. చేయబడు సకలకర్మముల ఫలమును బొందవలయునని యపేక్షించి చేసిన పునర్జన్మమెత్తి యాకర్మఫలము లనుభవింప వలసివచ్చును గనుక అట్టికర్మలను భారమనియెంచి త్యజించి ఫలము నపేక్షింపక నీశ్వరార్పణముగా జేయుటయేయుపరతి.

ప్రశ్న. తితిక్షయన నేమి?

ఉత్త. సుఖదుఃఖములు వచ్చునపుడు అవి దేహేంద్రియాదియంతఃకరణములకు స్వభావమని సమముగా జూచి తనకితరులవల్ల సంకటములు కలిగినప్పటికిన్ని వారలనుశిక్షించుటకు సమర్థతయుండియు వారలకు బాధచేయక సహించుకొనియుండుటయే తితీక్ష.

ప్రశ్న. సమాధానమన నేమి?

ఉత్త. ఆర్యులసన్నిధియందు శ్రవణముచేయునపుడు యింద్రియాద్యంతఃకరణములను అంతర్బాహ్యవిషయముల జలింపకుండు విధము నిలుపుటయే సమాధానము. ఈసమాధానము లేనియెడల యుభయభ్రష్టుడౌను.

ప్రశ్న. శ్రద్ధయన నేమి?

ఉత్త. గురువులయందును, వేదాంతశాస్త్రమందును, ఈశ్వరునియందును, నియమముగా భయభక్తివిశ్వాసములనుంచి చిత్తశుద్ధికలిగి యుండుటయే శ్రద్ధ. ఇదియే మూడవసాధనము.

ప్రశ్న. ముముక్షుత్వ లక్షణమేది?

ఉత్త. ఈజననమరణరూపమైన సంసారప్రవాహములో శ్రమజెంది యధ్యాత్మిక, యధిభౌతిక, యధిదైవిక మనుతాపత్రయముల చేతనొచ్చి యీసంసార దుఃఖములో నొకనిమిషమైన నుండకూడదని

మహాభయముకల్గి యిట్టి భ్రమనేయార్యులు నిందింతురనియు స
ద్గురువులుగానుండే మహాత్ము లెచ్చటయున్నారోయనియు కాలిన
కుండచేయివిడిచినట్లు సకలభోగములను వదలి సన్యాసియై బయ
లుదేరి మహాలఘుతర పక్వముతో పగలంత ఆచార్యులెచ్చటయు
న్నారో యని వెదికియు రాత్రియంతయు నిదలేక దుఃఖముచే
నిండి చెమటకారుట మొదలగుగాగల ఎనిమిదిగుణములతో దే
శాంతరములోను, వనాంతరములోను, పర్వతాంతరములోను, వె
దకి యలసి సంచరించుటయే ముముక్షుత్వము. ఇదియె నాలుగవ
సాధనము.

ప్రశ్న. ఎనిమిది గుణములు యేవి ?

ఉత్త. శ్లో॥ స్వేదోత్పాదన మేవ ఘాతిహిత నానానంద భాష్పంక్రమాత్।
తూష్ణీంభావమనంతరించచలనం నాయాతి వాక్యంస్ఫుట స్వాంతం
శాంతివిహీనముష్ణసహితో దేహస్సరో మద్గి మేరాం। ఏ తేష్వానివ
సంతి శ్రీగురువిభు రాలోక నే స్వేప ణె॥

ప్రశ్న. ఈప్రకారముగానుండు ముముక్షువుకి గురుదర్శన మేలాగుప్రాప్త
మౌను ?

ఉత్త. అనేకజన్మములలో దాను జేసియుండు నిష్కామ్య పుణ్యఫలముచేత
అవాఙ్మానస సగోచరమగు బ్రహ్మము తానే దయచేసి యుదకము
నడగుంట్లు అయిన విధము మనుష్యరూపమునుధరించి క్షీరసము
ద్రముప్పొంగినట్లు వీనిదాహముతీర్చుకొరకు వచ్చురీతి సద్గురువు
వచ్చును.

ప్రశ్న. ఆలాగువచ్చిన గురువునుజూచి వీడు చేయవలసినకార్యమేది ?

ఉత్త. ఆప్రకారమువచ్చినతోడనే శరీరమంతయు యగ్నిచేత దగ్ధలబడి

జలము వెదుకువానికి ముందు గంగానది యెదురు పడినటువలెన్ను
ఒక మహాదరిద్రునకు నిధిలభించినట్లైవడి మహాసంతోషకరమై
సద్భావమునుబొంది యెడుగులేనిచెట్టువలె వారియొక్క పాదక
మలములయందుబడి త్రికరణశుద్ధిగా నేకాంగమాదిగాగల యష్టాం
గనమస్కారము లొనరించి రెండుచేతులతో హరిపాదములనుబ
ట్టుకొని స్వామీ నేననేకకాలమునుంచి జననమరణమనుభవాంబు
ధిలో మునిగి మాయామోహమనెడి యంధకారముచేత గప్ప
బడి పంచకోశములను పాశములో జిక్కి తాపత్రయాగ్నిచేత ద
హింపబడి, నిలచినానుగాబట్టి కృపాసాగరులైన స్వాములారా
సూర్యకిరణములుసోకి మంచుతొలగిపోవునట్లు యుష్మదీయకృపా
కటాక్షముచేత నామనోవేదనసపనోదించి చల్లదనము కలుగజే
యుకొరకు ప్రసాదము దయచేయవలయునని విన్నవింపవలయు.

ప్రశ్న. ఆప్రకారము చేయుకాలమందు ఆచార్యులొనరించు కార్యమేమి?

ఉత్త. అలాగు శరణాగతుడైన శిష్యునిదనంతటివానిగా చేయవలెనని
తాబేలురీతిగాదలచి, చాపలభంగి పరిపూర్ణదృష్టిచేత జూచి పక్షి
వైవడి హస్తమస్తక సంయోగము జేసి తన సన్నిధానమందు కూ
ర్చుండ నియమించి వానిని భయపడకుమని యభయహస్తమి
చ్చివానినెప్పుడు అహంకారమను మదపుటేనుగువచ్చి చేరకుం
డునట్లును, మాయామోహములందకుండునట్లును, చిత్తమను శు
నకము సంచరింపకుండులాగున నిజానందానుభూతికలుగునటుల వే
దాంత విచారమను సింహాసనముపై యారోహణముజేసి ముందు
జెప్పిన యహంకారాది మృగముల నావేదాంతధ్వనిచేత లోబడు
నట్లుజేసి పిదప నిశ్చయాత్మకమైన సూక్ష్మబుద్ధిగల శిష్యునికి బ్ర
హ్మోపదేశమైన జ్ఞానదీక్ష చేయుటకుపక్రమింతురు.

ప్రశ్న. దీక్షయనగా అర్థమేమి ?

ఉత్త. దీయని, క్షయని రెండువిధములు. వాటిలో దీయనునది లోపలి కరణములుగాయుండు మనస్సు, అహంకారము, చిత్తముపోగా బుద్ధియే యవయవదేహావధాన నిశ్చయము జేయుట, అది యేలాగనిన సర్పము రూపతేజస్సయిన నేత్రములతో శబ్దమును గ్రహించలేకపోయినను యానేత్రములే వాటికి కరణములుగానున్నవని తెలిసికొనక మంత్రశబ్దములను విని యే ప్రకారము కట్టుబడుచున్నదో యావిధముగానే బుద్ధి, జ్ఞాన, తేజస్సు తానని తెలిసి కొనక యవయవ దేహావధాన నిశ్చయమును గలుగజేయు చున్నది. క్షయనునది సకలకర్మములను నసింపజేసి యాకసమువలె నిర్మలముగా జేయునది. ఈవిధముగా స్థిరమును బొందినదే బ్రహ్మోపదేశమైన జ్ఞానదీక్షయని తెలిసికొనుటయే సిద్ధాంతము.

ముముక్షుప్రకరణము సంపూర్ణము.

III ఉత్పత్తి ప్రకరణము

-:0:-

పూర్వము చెప్పిన రెండు ప్రకరణములవల్ల మోక్షాపేక్షకలిగి సద్గురులాభమువల్ల శ్రవణాదులబొందిన శిష్యునికి అపరోక్షాత్మానుభవ సమాధిజ్ఞానముగలుగు నిమిత్తముత్పత్తి ప్రకరణమును జెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ శుద్ధబ్రహ్మణినిష్ఠాయాః। మాయాయాగుణసన్నిధేః। ఆవిరాసత్వ్యక్తబంధ। శక్తే జీవస్యనాశనః। పంచభూతాః ప్రభూతాస్యైవై। స్థూలసూక్ష్మాంగతాః క్రమాత్। తేషుచీకరణాభాంతి। పంచతత్వసమంచితాః॥

—(*) వీనివివరం (*)—

ప్రశ్న. అఖండ పరిపూర్ణవ్యాపకములో జగజ్జీవపరం తోచినదేలాగు ?

ఉత్త. శుద్ధబ్రహ్మమైన సర్వసాక్షినుండి యగ్నియందున్న యుష్ణమువలె యభేదమైన యొక చిచ్ఛక్తికలదు. ఆశక్తియతీత బ్రహ్మములో నవ్యక్తముగానుండు కాలమందు ఆయఖండస్వరూప వ్యాపకమునకు శుద్ధబ్రహ్మమనిపేరు. ఆప్రకారమభిన్నమైన చిచ్ఛక్తిభిన్నముగా విజృంభించి శుద్ధబ్రహ్మమును వ్యాపించునపుడు పరాశక్తియనిపేరువచ్చెను. ఆపరాశక్తి మహాకారణ శరీరముతో జేరి యఖండాతీతస్థానమైన తుర్యావస్థకభిమానిగానుండి తత్ప్రకాశమై ప్రకాశించుటవలన పరవ్యాపకమునకు లోబడిన శుద్ధబ్రహ్మమునకు పరబ్రహ్మమని, గురువని, శివమని, నామధేయములు వచ్చినవి. ఇది సామవేదములో మహావాక్యమైన తత్వమసివాక్యమందు చెప్పుచున్నది. ఇదియే అసిపదార్థమైన శివతుర్యము. ఈ ప్రకారమవయవరహితముగానుండు పరాశక్తినుండి బ్రహ్మసన్నిధానవిశేషముచేత సత్వరజస్తమమనుయవికృత త్రిగుణములుద్భవించునవి.

ప్రశ్న. ఆగుణములకు నామమేది ?

ఉత్త. సత్వమునకు ఆనందరూపశక్తియనియు, రజసుకు చిద్రూపశక్తియనియు, తమస్సుకు సద్రూపశక్తియనియు నామములుగలిగెను.

ప్రశ్న. ఆపరబ్రహ్మము సత్వగుణములో ప్రతిఫలించినపుడు నామమేద్ది ?

ఉత్త. ఆనందరూపశక్తియైన కారణశరీరముతో జేరి యుపశాంతస్థానమైన సర్వానంద సుషుప్త్యవస్థ కభిమానిగానుండి సర్వముదానుగా ప్రకాశించియుండుటను మఱచి యుపశమనముగానణితము యుండుటవలన నాపరబ్రహ్మమునకు బ్రహ్మానందుడనిన్ని, శాంతుడనిన్ని, నామధేయములుగలిగెను. ఇదియే అసిపదార్థమైన శివసుషుప్తి.

ప్రశ్న. బ్రహ్మానందుడు రజోగుణమునందు ప్రతిఫలించునపుడు నామమేమి?

ఉత్త. చిద్రూపశక్తియైన సూక్ష్మశరీరముతో చేరి విశ్వగ్రాహిస్థానమైన సర్వప్రకాశ స్వప్నావస్థకభిమానిగానుండి సకల భువన చరాచర ప్రపంచములను దనలోపల నైక్యముచేసుకొని తానేజగత్స్వరూపముగా ప్రకాశించుచుండుటవలన నాబ్రహ్మానందునికి తేజోమయుడన్ని, ప్రజాపతియని, నామధేయములయ్యెను. ఇదియే అసిపదార్థమైన శివస్వప్నము.

ప్రశ్న. తేజోమయుడు తమస్సునందు ప్రతిఫలించునపుడు నామమేమి ?

ఉత్త. సద్రూపశక్తియైన స్థూలశరీముతో గూడి సంపూర్ణస్థానమైన సర్వవ్యాపక జాగ్రదవస్థకభిమానిగానుండి సర్వచరాచరప్రపంచములలో తానే ప్రకాశించుటవల్ల నాతేజోమయునికి, బరిపూర్ణుడనిన్ని చిత్స్వరూపుడనిన్ని, నామథేయమయ్యెను. ఇదియే అసిపదార్థమైన శివజాగ్రత్త.

—(*) అసిపదం సంపూర్ణము. (*)—

—(౧) తత్వ పదం. (౦)—

ప్రశ్న. పరిపూర్ణ బ్రహ్మమున్ను దేనియందు చేష్టించినదేమి ?

ఉత్త. శుక్తియందు రజతభ్రాంతివలె మూలప్రకృతియను వొక శక్తివిచిత్రముగా చేష్టించినది. ఆశక్తిలో పరిపూర్ణుడు వ్యాపించియుండుటవలన ఆమూల ప్రకృతిలో బ్రహ్మమున్ను [illegible] సత్వరజస్తమములను వికృతత్రిగుణములు గలిగెను.

ప్రశ్న. ఆత్రిగుణము లెవ్వి ?

ఉత్త. మాయయని [illegible] యనియు, ప్రకృతియనియు చెప్పబడును. [illegible]యందు నిర్మలదర్పణమునందు సూర్యుడు ప్రతిఫలించిన రీతి పరిపూర్ణుడు సలక్షణముగా ప్రతిఫలించెను. ఆప్రతిబింబ మాయ చైతన్యమునకు నీశ్వరుడని నామధేయము. ఆమాయమహాకారణ శరీరముతో జేర బ్రహ్మాండస్థానమైన తుర్యావస్థకభిమానిగానుండి సకల చరాచర ప్రపంచముతో మిళితమైయుండుటవలన నాపరిపూర్ణమునకు నీశ్వరసాక్షియైన బ్రహ్మమనియు, సర్వజ్ఞుడను నామధేయములాయెను. ఇందుకుజ్ఞానశక్తి సూత్రనైశ్వర్యసంపన్నత్వ భోగము ఓంకారాక్షరము. ఈయక్షరములో సకలమైక్యమైయుండుటవలన దీనినధిష్టించిన బ్రహ్మచైతన్యమునకు మహాత్మయని సుక నామమాయెను. ఇదియే తత్పదార్థమైన పరతత్వము.

ప్రశ్న: అయితే [illegible] [illegible]గా నుద్భవించిరి ?

ఉత్త. సత్వగుణ [illegible] ఈశ్వర[illegible] త్రిలోకము లుత్పత్తి యాయెను. వానిలో [illegible] ప్రధానమైనదై యవ్వికృత

మైనకారణ శరీరముతోఁజేరి యగ్నిస్థానమైన సుషుప్త్యవస్థకభిమా
నిగానుండి సకల ప్రపంచములను సంహారముచేసి నిలుచుటవల్ల
ఆయభిమానికి అవ్యాకృతుడనియు, రుద్రుడనియు, నామధేయము
లాయెను. దీనికి తిరోధాయకశక్తి సర్వసంహారభోగము మకారాక్ష
రము. ఈ అక్షరములోనివి వైక్యమై యుండుటచేత దీనినధిష్ఠిం
చియుండిన ఈశ్వరునకు శుద్ధాత్మయని యొక నామధేయము
వచ్చినది. ఇదియే తత్పదార్థమైన పరసుషుప్తి. సత్వగుణప్రధాన
మైనటువంటిదై హిరణ్యాగర్భమైన [illegible]శరీరముతో సంగతమై
చంద్ర స్థానమైన స్వప్నావస్థకభిమానిగానుండి సకల ప్రపంచము
లను రక్షించుటంజేసి ఆయభిమానికి హిరణ్యగర్భుడనిన్ని, విష్ణు
వనిన్ని నామధేయములాయెను దీనికిచ్ఛాశక్తి సర్వభావకర్తృత్వ
భోగము ఉకారాక్షరము. ఈఅక్షరములోనివి వైక్యమై యుం
డుటంబట్టి దీనినధిష్ఠించియుండిన ఈశ్వరునికి సూత్రాత్మయని యొ
కనామధేయమాయెను. ఇదియే తత్పదార్థమైన పరస్వప్నము ర
జోగుణ ప్రధానమై నటువంటిదై విరాట్టయిన స్థూలశరీరముతో
గూడి సూర్యస్థానమైన జాగ్రదవస్థకభిమానిగానుండి సకలచరా
చర ప్రపంచములను సృజించుటవల్ల ఆయభిమానికి విరాట్టనియు,
బ్రహ్మయనియు, నామములాయెను. దీనికి క్రియాశక్తి సర్వక
ర్తృత్వభోగము అకారాక్షరము. [illegible]క్షరములోనివి వైక్యమై
యుండుటవల్ల దీనిని [illegible] సర్వభూతాత్మ
[illegible]నపరజాగ్రత్త.

:0:

—(*) త్వం పదం (*)—

ప్రశ్న. రజోగుణ అవిద్యయొక్క కార్యమేలాగు ?

ఉత్త. అవిద్యయందు మలిన జలములో సూర్యుడు ప్రతిఫలించు చందంబున బ్రహ్మచైతన్యము బ్రతిఫలించును. ఆ ప్రతి ఫలించుటకు జీవుడని నామధేయము. ఆయవిద్యయైన మహాకారణ శరీరము తో జేరి లలాట స్థానమైన తుర్యావస్థ కభిమానిగానుండి యవస్థాత్రయ విలక్షణ జ్ఞానస్వరూపముగానుండుటవల్ల నాబ్రహ్మచైతన్యమునకు జీవసాక్షియైన కూటస్థుడనియు, ప్రత్యేకాత్మయనియు నా నామధేయములు గలిగెను. ఇందుకు జ్ఞానశక్తి ఆనంద పరవశభోగము ఓంకారాక్షరము. ఈయక్షరములలోనివి యైక్యమైయుండుటవల్ల ఆయాత్మకు నిర్మలాత్మయని యొక నామమాయెను. ఇదియే త్వంపదార్థమైన జీవతుర్యము.

ప్రశ్న. అయితే త్రివిధములైన యాత్మలే ప్రకార ముద్భవించెను ?

ఉత్త. రజోగుణ విద్యలో సత్వరజస్తమములను త్రిగుణము లుత్పత్తియయ్యెను. వానిలో తమోగుణమే ప్రధానమై నటువంటిదై యానందమయకోశమైన గారణ శరీరములో గూడి హృదయస్థానమైన సుషుప్త్యవస్థ కభిమానిగానుండి సుషుప్తి సుఖమనుభవించుటవల్ల ఆయభిమానికి [illegible]డనియు, పారమార్థికుడనియు, అపరిచ్ఛిన్నుడను నా[illegible] ఇందుకు తిరోధాయశక్తి ఆనంద భోగము[illegible]లోనివి యైక్యమైయుండుటంబట్టి [illegible]కు పరమాత్మయని యొక నామమాయెను. యిది[illegible]పదా[illegible]మైనజీవసుషుప్తి. సత్వగుణమే

ప్రధానమై నటువంటిదై ప్రాణా[illegible] కోశత్రయములైన సూక్ష్మ శరీరముతో మిళితమై కంఠస్థానమైన స్వప్నావస్థకభిమానిగానుండి స్వప్నప్రపంచములో జేరియు చేరకయుండుటవల్ల నాయభిమానికి తైజసుడనియు, ప్రాతిపాధికుడనియు, స్వప్నకల్పితుడనియు నామ ధేయములాయెను. దీనికిచ్ఛాశక్తి అయుక్తభోగము. (ఫలనసైన భేదాభేదములు లేక యనుభవించుట.) ఉకారాక్షరము ఈ యక్షరములోనివి యైక్యమైయుండుటవల్ల దీని నధిష్ఠించిన యా త్మకు నంతరాత్మయని యొక నామమాయెను. ఇదియే త్వంప దార్థమైన జీవస్వప్నము. రజోగుణమే ప్రధానమైనటువంటిదై య న్నమయకోశమైన స్థూలశరీరముతో జేరి నేత్రస్థానమైన జాగ్రద వస్థకభిమానిగానుండి ప్రపంచవ్యవహారములో ప్రయత్నపడియుం డుటవలన ఆయభిమానికి విశ్వుడనియు, వ్యవహారికుడనియు, కించ జ్ఞుడనియు, చిదాభాసుడను నామములాయెను. ఇందుకు క్రియా శక్తిలోకాభిమానముచేత మంచి సెబ్బరయని తెలిసి యనుభవిం చుటనుబట్టి యుక్తభోగం అకారాక్షరం. ఈయక్షరములోనివి యైక్యమైయుండుటచేత దీనినధిష్ఠించియుండిన యాత్మకు జీవాత్మ యని యొక నామధేయమాయెను. ఇదియే త్వంపదార్థమైన జీవ జాగ్రత్త.

—(*) త్వంపదం సంపూర్ణము. (*)—

———(o)———

ప్రశ్న. తామసగుణ ప్రకృతికార్యమెట్టిది?

ఉత్త. ప్రకృతియందావరణము, విక్షేపమని రెండు శక్తులుగలవు. వాని లో నావరణమనునది తత్వజ్ఞానులను ఈశ్వరుని తప్ప తదితరజీవుల

కందరికి శరీరత్రయము. జీవుడు సాక్షి చైతన్యము వీటికి భేదములు తెలియకుండ మఱపుగలిగించును. ఈయావరణమునుంచి విడుపించుకొనుటయే ముక్తి. తమోగుణప్రధానమైన విక్షేపశక్తియే మహాకారణ ప్రపంచముగా నిల్చినది. విక్షేపశక్తియందు సత్వరజస్తమమను త్రిగుణములు సమముగానుండును. వాటిలో తమస్సు ప్రధానమైనపుడు కారణ ప్రపంచము సత్వగుణ ప్రధానమైనపుడు సూక్ష్మ ప్రపంచము రజోగుణ ప్రధానమైనపుడు స్థూల ప్రపంచము గలిగెను.

ప్రశ్న. వాటికి వివరమేలాగు?

ఉత్త. సత్వగుణమాయలో ప్రతిఫలించిన ఈశ్వరుడు నిర్మల జలములో ప్రతిబింబించిన సూర్యునివలె నేకడుగాను, సర్వజ్ఞుడుగాను యుండును. రజోగుణావిద్యలో ప్రతిబింబించిన జీవులు అవిద్యయనేకముగా నుండుటవలన మలిన ఘటజలములో ప్రతి బింబించిన యనేక సూర్యులవలె ననేకులుగాను కించిజ్ఞులుగానుందురు. ఆప్రకారమవిద్యయందు ప్రతిఫలించిన జీవులకు సర్వజ్ఞుడైన ఈశ్వరుడు కృపజేసి శరీరత్రయములిచ్చి ముక్తి బొందునట్లుతలంచి తమోగుణమయిన ప్రకృతిని రెండుభాగములుజేసిన మొదటి భాగములో నావరణశక్తియును, రెండవభాగములో విక్షేపశక్తియును, గలిగించెను. ఆప్రకృతి యొక్క వివేకమే మహాకారణ శరీరము. దానిలో ప్రతిబింబించిన జీవుడే కూటస్థుడు. దానిని తెలియకయుండడమే యానందమయకోశమయిన కారణశరీరము. ఇటువంటి ఆవరణశక్తి జీవతుర్యములోయుండు కూటస్థుని ఈశ్వరుని తప్ప తదితర జీవులకందరికి స్థూల, సూక్ష్మకారణ శరీరభేదములను

వాటియభిమానులరు, సాక్షిచైతన్యముల నొకటి కొకటి భేదము తెలియకుండు నటుల మఱపించును. అందుచేత మరుగుపడిన జీవులీయిరువది తొమ్మిది తత్వములను దామనియభిమానించెదరు. ఆయభిమానము నహంకార గ్రంథియని సంసారబంధమని చెప్పుచున్నారు.

ప్రశ్న. అయితే ముక్తిప్రాప్తియేలాగు ?

ఉత్త. సద్గురుకటాక్షముచేత నావరణమును వదలి యిరువది తొమ్మిది తత్వములకుండ గల భేదముల దెలుసుకొనడమే ముక్తిం బొందుటకుపాయము.

ప్రశ్న. విక్షేపశక్తికార్యమేది ?

ఉత్త. విక్షేపశక్తియు, సత్వరజస్తమమును త్రిగుణసహితముగానుండును. (అశక్తిలో శబ్దతన్మాత్రమైన ఆకాశములో స్పర్శతన్మాత్రమైన వాయువు,) వాయువులో రూపతన్మాత్రమైన తేజస్సు, తేజస్సులో రసతన్మాత్రమైన యప్పు, అప్పులో గంధతన్మాత్రమైన పృథ్వియుకలిగెను. ఈ పంచతన్మాత్రలను అపంచీకృత పంచ మహాభూతములని, సూక్ష్మ భూతములని చెప్పబడును. ఈ సూక్ష్మ భూతముల నుంచి సూక్ష్మ శరీరములును స్థూల శరీరములును గలిగెను.

ప్రశ్న. అదియేలాగు ?

ఉత్త. ఈఆకాశము మొదలైన సూక్ష్మభూతములలో త్రిగుణములు గలిగియున్నవి. ఆసూక్ష్మభూతమందు సత్వాంశములో నొక్కొక్కభూతమునకు నొక్కొకమాత్ర తీసుకొని సమష్టిగా చెప్పబడునవి యంతఃకరణములు.

ప్రశ్న. అంతఃకరణములలో నాకాశము చేరినందుకు చిహ్నమేది?

ఉత్త. అంతఃకరణము లాకాశము వలె సకలవిషయముల కవకాశమిచ్చి యుండుటయే చిహ్నము. అట్లు ధరించు వృత్తికిదేజస్సై నసజ్ఞాత యుని నామధేయము.

ప్రశ్న. వాయువాంశము మిళితమైనందుకు చిహ్నమేది ?

ఉత్త. వాయువువలె చలించుటయేచిహ్నము. అట్లు చలించువృత్తికి మన స్సనినామము.

ప్రశ్న. తేజోంశము కూడినందుకు లక్షణమేది ?

ఉత్త. తేజస్సువలె విషయముల నిదియదియని వివరించుటయె చిహ్నము. ఈప్రకారము వివరించు వృత్తికి బుద్ధియని నామధేయము?

ప్రశ్న. అప్పు అంశము చేరినందుకు చిహ్నమేది ?

ఉత్త. అప్పువలె సకల విషయములలో తగిలి యుండుటయె చిహ్నము. ఆలాగు తగిలియుండు వృత్తికి చిత్తమని నామధేయము.

ప్రశ్న. పృథ్వ్యంశములో మిళితమైనందుకు లాంఛనమేది ?

ఉత్త. పృథ్వివలె సకల విషయములలో గఠినముగా నభిమానించి యుండుటయె లాంఛనము. ఆప్రకార మభిమానించియుండు వృత్తికి నహంకారమని నామధేయము. ఈ విధముగానే ఆసూక్ష్మభూతముల యొక్క సత్వాంశములో నొక్కొక్క భూతమునకు నొక్కొక్కమాత్రమె త్తి వృష్టిగానుంచినది జ్ఞానేంద్రియములని జెప్ప బడును.

ప్రశ్న. జ్ఞానేంద్రియముల గుణమేది?

ఉత్త. శ్రోత్రమాకాశాంశమైనందుకు ఆకాశగుణమైనశబ్దము మాత్రము దెలుసుకొనును. త్వక్కువాయు అంశమైనందున వాయుగుణ

మయిన స్పర్శమును మాత్రము గనుగొనును. చక్షువు తేజోంశ మయినందున దేజోగుణమయిన రూపముమాత్రము గనుగొనును. జిహ్వ ఆపో అంశమయినందున అప్పుగుణమయిన రస మెరుగును. ఘ్రాణము పృథ్వ్యంశమయి నందున పృథ్వీ గుణమయిన గంధము మాత్రము గ్రహించును. ఈయైదింద్రియము లొకటితో నొక టిచేరక యుండుటవలన నితరభూతములను గ్రహించి తెలిసికొన జాలవు. అంతఃకరణములలో నైదుమాత్ర లొకటిగా జేర్చినది కాబట్టి యైదింద్రియములచేత నైదువిషయములను గ్రహించుచు న్నది. ఈసత్వాంశ సమష్టిలోగలిగిన యంతఃకరణము లైదున్ను వ్యష్టిలో గలిగిన జ్ఞానేంద్రియము లైదున్ను అంతఃపరిజ్ఞానసాధన మగుటచేత దెలిసికొను యింద్రియములు. ఈప్రకారము ఆసూక్ష్మ భూతములు రజోంశములో నొక్కొక్క భూతమునకు నొక్కొక్క మాత్రతీసికొని సమష్టిగా నొకటిగా జేర్చినవి ప్రాణాది పంచవాయు వులు.

ప్రశ్న. ప్రాణాది పంచవాయువుల గుణమేది?

ఉత్త. వ్యానవాయువు ఆకాశముయొక్క యంశముగా నుండుట వలన నాకాశమువలె సర్వశరీరమును వ్యాపించియుండును. ప్రాణవా యువు వాయువుయొక్క యంశముగానుండుట వలన వాయువు వలె హృదయ స్థానమునుండి నాసికాపర్యంతరము దిరిగివచ్చును. అపానవాయువు యగ్న్యంశము గనుక యగ్నివలె జఠరాగ్నిగా జ్వలించి గుదస్థానమందు నిల్చి యన్నపానంబులను జీర్ణింప జే యును. సమానవాయువు అప్పంశముగానుండుటవలన అప్పువలె

శరీరమధ్యనాభిస్థానమందునొప్పియున్న పానాదులను సకలనాడుల యందు నింపించును.

ప్రశ్న. ఈపంచవాయువుగాక వేరే వాయువులున్నవా?

ఉత్త. వమనమువచ్చునట్లు జేయునది నాగమనియు, ఉన్మీలనము జేయునది కూర్మమనియు, క్షుతము (తుమ్ము)ను గలుగజేయునది కృకరమనియు, విజృంభణము (ఆవలింత)ను గలుగజేయునది దేవదత్తమనియు, మృతశరీరమును సహావదలక నుబ్బజేయునది ధనుంజయమనియు నైదువాయువులున్నవని కొందరు చెప్పుచున్నారు. ఈ యైదున్ను ప్రాణవాయువు సంబంధమయినవే కాని వేఱుకావు. ఆసూక్ష్మభూతముయొక్క రజోంశములో నొక్కొక్కభూతములో నొక్కొక్కమాత్ర తీసికొని వ్యష్టిగా నేర్పాటుచేసినవే కర్మేంద్రియములు.

ప్రశ్న. కర్మేంద్రియ గుణములెవ్వి?

ఉత్త. వాక్కు ఆకాశముయొక్క గుణముగనుక యాకాశమునుండి సంభాషించును. పాణివాయువ్యంశముగనుక వాయువునుండి తీసికొనుట యిచ్చుట జేయును. పాదము యగ్న్యంశముగనుక అగ్నిలోనుండి నడుచును. ఉపస్థ అప్పంశముగనుక యప్పులోనుండి యానందించును. గుదేంద్రియము పృథ్వ్యంశముగనుక పృథ్విలో మలవిసర్జనము జేయును. ఈయైదొకటితో నొకటి చేరక యుండుటచేత నితర కార్యముల జేయజాలవు. వాయువులో నైదుమాత్ర మొకటిగాజేరి యుండినందున పంచకర్మేంద్రియముల వల్ల పంచకార్యముల జేయుచున్నవి. ఈరాజసమష్టిలో పంచవాయువులున్ను వ్యష్టిలోగలిగిన పంచ కర్మేంద్రియములున్ను

వెరశి పదియుగర్మసాధనము గనుక కార్యములజేయునట్టియింద్రియములు. ఈవింశతి తత్వములే సూక్ష్మశరీరములు దీనిని మాయాప్రతి బింబుడైన ఈశ్వరుడవిద్యా ప్రతిబింబుడైన జీవునికి సృష్టికాలమందు శరీరము నిచ్చుచుండగలడు. ఈప్రకారము సూక్ష్మశరీరము బొందని జీవులకు పునఃసృష్టిలో నివ్వగలడు. ఈసూక్ష్మశరీరాభిమాన జీవునకు తైజసుడని నామధేయము. ఈవిధముగానే పంచభూతములయొక్క సాత్వికాంశమున్ను, రాజసాంశమున్నుపోగా దామసాంశము మాత్రము నిల్చునది. ఇదియె సూక్ష్మశరీరోత్పత్తి.

ప్రశ్న. స్థూలశరీరోత్పత్తి యేలాగు?

ఉత్త. శేషించిన తామసాంశములో నైదుభూతముల నొక్కొకటిని ద్విభాగములుగా జేసి మొదటి యర్ధభాగమైదున్ను, ఒకటి నాలుగు జేసి ద్వితీయార్ధము తనయంశముతో జేర్పక మిగిలిన చతుర్భాగములలో భూతమునకు పరక పరక మాత్రముగా నిచ్చుటయే పంచీకరణము.

ప్రశ్న. ఈపంచీ కరణము జేసినందుకు ప్రయోజనమేమి?

ఉత్త. పంచీకరించిన స్థూలభూతములలో యాకాశమందు స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు నాల్గుగుణములు వ్యాప్తములుగనుక యదృశ్యమై నిజగుణమైన శబ్దము దృశ్యమగును. వాయువులో త్రిగుణములైన రూపరసగంధములు వ్యాప్తమై యదృశ్యమౌటవలన గారణగుణమయిన శబ్దము నిజగుణమయిన స్పర్శము దృశ్యమగును తేజస్సులో ద్వివిధగుణములైన రసగంధములు వ్యాప్తమయి యదృశ్యమగుటవలన గారణగుణములైన శబ్దస్పర్శములున్ను, నిజగు

ణమయిన రూపముదృశ్యమౌను. అప్పులో గంధగుణ మొకటి వ్యాప్తకమయి యదృశ్యమగుటవలన కారణగుణమయిన శబ్దస్పర్శరూపములున్ను నిజగుణమయిన రసముదృశ్యమౌను. పృథ్విలో శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములు నిజగుణములు గనుక దృశ్యమౌను. ఇవియె స్థూలపంచభూతములు.

ప్రశ్న. ఈస్థూలపంచ భూతములవల్ల గలిగినవేవి?

ఉత్త. షట్తత్వములయ్యీను, చతుర్విధములైన యోనులయ్యీను, (సప్త విధములైన యోనులయ్యీను.) సప్తవిధములైన జన్మములుగలది స్థూలశరీరము.

ప్రశ్న. షట్తత్వములేవి ?

ఉత్త. చర్మము, రక్తము, మాంసము (జనాయువు) నరములు, అస్థి, మజ్జ, (క్రొవ్వు) అని యారువిధములాయెను.

ప్రశ్న. చతుర్విధములయిన యోనులేవి ?

ఉత్త. అండజ, ఉద్భిజ్జ, స్వేతజ, జరాయుజమని నాల్గువిధములు.

ప్రశ్న. సప్తవిధములైన జన్మములెవ్వి ?

ఉత్త. దేవతలు, మనుష్యులు, పక్షులు,మృగములు,భూమిమీదప్రాకెడు జంతువులు; జలచరములు, స్థావరములు. ఇవి 84 లక్షలభేదములుగానుండును. ఈశ్వరుడు జీవులకీ స్థూలశరీరమును నిర్మించియున్నాడు. ఈవ్యష్టిస్థూలశరీరము నభిమానించిన జీవునకు విశ్వుడనియు, సమష్టిస్థూలవిరాట్టు నభిమానించిన ఈశ్వరునకు బ్రహ్మయనియు నామధేయము. వ్యష్టిసూక్ష్మశరీరము నభిమానించిన జీవునకు తైజసుడనియు, సమష్టిసూక్ష్మ హిరణ్యగర్భశరీరము నభిమానించిన ఈశ్వరునకు విష్ణువనియు, నామధేయము. వ్యష్టి

కారణ శరీరము నభిమానించిన జీవునకు ప్రాజ్ఞుడనియు, సమష్టి కారణావ్యాకృతశరీరము నభిమానించిన ఈశ్వరునకు రుద్రుడనియు, నామధేయము. ఇవియె జీవేశ్వర శరీరత్రయములు గలిగిన మార్గమని చెప్పబడును. ఇక విచారజ్ఞానముచేత శరీరత్రయములనులయము జేసిసాక్షియైనతానుండుస్థితిదెలునుకొనవలెను.

ప్రశ్న. సద్గురు సన్నిధానమునందు శాస్త్రములవల్ల జీవాదిశరీరత్రయములను విచారించు పురుషుడెవడు?

ఉత్త. ఈవిశ్వతైజసప్రాజ్ఞుడను వీరలచేత విచారించుదామనిన నాయాయవస్థలతో నాయాయభిమానులు లయమగుటచేత వారలచేత విచారించబడు జ్ఞానమున కనిత్యముకలుగును. గనుక జీవతుర్యములోనుండు కూటస్థుడే విచారించుపురుషుడు.

ప్రశ్న. ఆవిచారించు విధము యేలాగు?

ఉత్త. జీవునికి వాచ్యలక్ష్యార్థమయిన యశుద్ధశుద్ధముల నీశ్వరునికి వాచ్యలక్ష్యార్థమైన యశుద్ధశుద్ధములనువిభజించి తెలునుకొనుటయే.

ప్రశ్న. జీవునికి వాచ్యార్థమయిన యశుద్ధమేది?

ఉత్త. స్థూలశరీరములో జ్ఞానేంద్రియపంచక మొకటి కర్మేంద్రియ పంచక మొకటి వీటిని విభజించి తెలిసికొను సంతఃకరణములు నాలుగు వీటినన్నిటిని జేరికజేయు ప్రాణాది పంచక మొకటి; యీ ఏడును కార్యోపాధి. ఈ యేడుపాధులను దానని జీవుడభిమానించినదే త్వంపదయశుద్ధము.

ప్రశ్న. జీవునికి లక్ష్యార్థమయిన శుద్ధమేది?

ఉత్త. ఈ ఏడుపాధులు తానుగానని వదలి వాటికి సాక్షిగానుండుటయే త్వంపదశుద్ధము.

ప్రశ్న. ఈశ్వరునకు వాచ్యార్థమయిన యశుద్ధమేది ?

ఉత్త. సర్వజ్ఞుడు, సర్వకారణుడు, సర్వాంతర్యామి, సర్వేశ్వరుడు, సర్వసృష్టి, సర్వస్థితి, సర్వసంహారము, అను నీయేడున్ను కారణోపాధులు. ఈయేడు పాధులను దాననియీశ్వరుడభిమానించినదే తత్పద అశుద్ధము.

ప్రశ్న. సర్వజ్ఞుడనునది యేది ?

ఉత్త. సకలప్రపంచములలోను వ్యాపకమయిన కార్యములంతయు తెలిసి నిలుచుటయే.

ప్రశ్న. సర్వకారణుడనుట యేది ?

ఉత్త. సర్వజగములు నాశనమయియున్ను తాను నాశనము కాకుండా నిత్యుడుగా నుండుటయే.

ప్రశ్న. సర్వాంతర్యామి యనగేమి ?

ఉత్త. సర్వజగద్విశాలమయిన దేహేంద్రియాదులకు లోపలి నిండి యుండుటయే.

ప్రశ్న. సర్వేశ్వరుడన నేమి ?

ఉత్త. సకల ప్రపంచములకు కర్తగా ప్రకాశించియుండుటయే.

ప్రశ్న. సర్వసృష్టియన నేమి ?

ఉత్త. సర్వచరాచర ప్రపంచములను సృష్టించి నిలుచుటయే.

ప్రశ్న. సర్వస్థితి యన నేమి ?

ఉత్త. సర్వజగములను పరిపాలనజేసి నిలుచుటయే.

ప్రశ్న. సర్వసంహారమన నేమి ?

ఉత్త. సర్వజగద్విలాసములును తనలోపలనణగి నిలుచుటయే.

ప్రశ్న. ఈశ్వరుని లక్ష్యార్థమయిన శుద్ధమేది ?

ఉత్త. ఈ ఏడు పాధులు దాను గానని త్యజించి వీనికి సాక్షిచైతన్యముగా నుండుటయే తత్పదశుద్ధము.

ప్రశ్న. సంపూర్ణస్థితియేది?

ఉత్త. త్వంపదశుద్ధమైన జీవతుర్యము తత్పదశుద్ధమైన పరతుర్యము, ఐక్యమైన శివతుర్యమని తెలిసినిలుచుటయే సంపూర్ణస్థితి, మఱియు తత్పద, త్వంపద, శుద్ధములను ముఖ్యవస్తువులనిన్ని తత్పద, త్వంపద, శుద్ధములను లక్ష్యవస్తువులనిన్ని కొన్ని శాస్త్రములలో జెప్పబడును.

ప్రశ్న. వీటికి లక్షణవాక్యమేది?

ఉత్త. విడచిన లక్షణమునకు సంసర్గవాక్యమనిన్ని, విడువనిలక్షణమునకు విశిష్టవాక్యమనిన్ని విడచివిడువని లక్షణమునకు అఖండవాక్యమనిన్ని, వాక్యత్రయములుగలవు. ఈ వాక్యార్థముల ప్రకారము చింతించియుండుచేత కలుగు యనుభవమును జెప్పవలెనని యను గ్రహముచేసి యాచార్యుడు మౌనానందముగానుండు సమయములో శిష్యుడంతర్దృష్టియై స్వరూప సమాధిబొంది యపరోక్షాత్మాను భూతిబొంది చెప్పరాని సంతోషముతో లేచి నిలచియా యాచార్యునకు ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లాచరించి యంజలి హస్తుడై నిల్వగా నాయాచార్యులున్ను తను పూర్ణదృష్టిచేత సచ్ఛిష్యునిజూచి, ఆదరణముజేసి వానిని సమీపమునకుం బిలచి స్వానుభవ మడుగుచున్నారు. అది ఏలాగనిన:

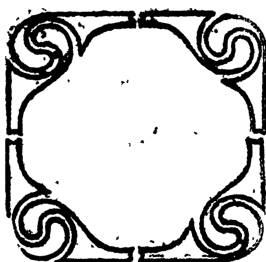
ప్రశ్న. వత్సానీస్వానుభవమేది?

ఉత్త. స్వామీ జీవోపాధియైన కారణోపాధులు యేడుచేతనుగూడి నిల్చిన స్థూలదేహము నభిమానించినవాడు విశ్వుడని, యిదియే జీవ

జాగ్రమని జూచినాను. ఈయేడుపాధులలో సింద్రియములైన రెండుపాధులువదలి కరణములు నాలుగు ప్రాణాదు లొకటియైన నైదుపాధులతోగూడిన సూక్ష్మదేహము నభిమానించినవాడు తైజసుడని యిదియే జీవస్వప్నమని చూచినాను. ఈయైదు పాధులతో కరణములు నాలుగువదలి ప్రాణాదియైన యొక యుపాధితో నిల్చిన కారణశరీరము నభిమానించినవాడు ప్రాజ్ఞుండని, యిదియేజీవ సుషుప్తియని జూచినాను. ఈయేడుపాధులుల యుపై జీవసాక్షీ మాత్రముగా శేషించి నిల్చిన జీవతుర్యమునుజూచినాను. తుర్యమయిన బోధయులయమయి విశ్వ స్వరూపమయిన సర్వసాక్షిగానుండు పరజాగ్రముజూచినాను. గోలును చేరి శివతె సకలప్రపంచములును వేఱుగా కనిన జ్ఞానముమాత్రము తానుగా నుండే పరస్వప్నమునుజూచినాను. చూచువాడు చూడబడినవి వదలిపోయి సర్వమును కనపడకుండు పరసుషుప్తిని జూచినాను; ఆసుషుప్తిని దెలిసిన జ్ఞానమయిన పరతుర్యమునుజూచినాను. కూటస్థుడున్ను బ్రహ్మమున్ను ఒకటియని తెలుసుకొనిన శివజాగ్రమునుజూచినాను. అనాదిగా సకల జగత్తు తానుగా నుండియు, యుండినామే యను వాసననువిడచి యుండిన సాక్షియే తానని తెలుసుకొనిన శివస్వప్నమునుజూచినాను. కనబడు జగమంతయు జ్ఞానరూపమని తెలిసి యజ్ఞానమునువిడచి మనోలయమయిన శివసుషుప్తిజూచినాను. ఈసుషుప్తిని దెలిసికొన్న జ్ఞానము సర్వసాక్షి తానుగాగని అనుభవించు శివతుర్యమునుజూచినాను. ఈతుర్యమే సచ్చిదానందములయమై పరమైన మహాకారణ శరీరమని యీ తుర్యములయమయినచోటు అతీతమయిన శుద్ధబ్రహ్మమని జూచి

నానని విన్నపము జేసిన శిష్యుని. యీయాచార్యుఁ డాదరించి వ
త్సా సకలవేదోపనిషదర్థములలో చెప్పఁబడు వస్తువున్ను మాయా
నుభవమున్ను యిదియే గనుక యిందుకు సందేహా విపరీతము
లాక దేహముపడుపర్యంతము యనుసంధానము జేసియంత్యములో
విదేహకైవల్యమును బొందుదువుగాక యనికటాక్షించిరి.

—(*) ఉత్పత్తి ప్రకరణము సంపూర్ణం. (*)-

IV స్థితి ప్రకరణము.

పూర్వముజెప్పిన యోగాను ప్రకరణములవల్లను సమాధిలో నహనో త్సాత్మానందానుభవమును కలిగి దేహాదిప్రపంచములు మొదలగునవి స్వప్నములో కనినవస్తువులవలె స్వానుభూతిమాత్రము ప్రకాసించు శిష్యునికి సకల వ్యవహారములు సుషుప్తివలె అయి సత్తామాత్రమైన బ్రహ్మానందానుభవ సాక్షాత్కారముదయమగుటకుగాను స్థితిప్రకరణమును జెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ ఉత్థాయాజస్తపస్సీ ప్రాప్యాసత్యగుణాంత్సదా ।
ప్రపంచవ్యవహారాదీన్ కృత్వాత్రైశుద్ధమానసః ॥ ౧ ॥
నిర్ముక్తసర్వసత్కేచిద్విహాయాశాదిపాశకాన్ ।
భాసంతే భాసునైః ప్రాజ్ఞ్యంగుణైశ్శిష్టాహివిష్టపే ॥ ౧ ॥
ద్వివిధాత్రావర్తతే। సమాధిః ప్రాప్తిముత్తమం ।
ఉన్ముచ్యనామరూపాదీన్ । వ్యాపకాన్ భవబంధకాన్ ॥ ౧ ॥
సమాధాదిష్వతేవస్తు । విరక్తస్య్వక్తసంసృతిః ॥
ఆచరన్సంతతసమాధిం। నామరూపాదిసంయుతః ।
ఇతరైర్దుర్జ్ఞేయమన్యో। గృహస్థః ప్రవిరాజతే॥ ౧ ॥

—(*) వీటికి వివరము. (*)—

ప్రశ్న. ధ్యానరూపసమాధిలోనుండి వచ్చి చిదానంద స్వానుభూతిమాత్రముగా రమించు జీవన్ముక్తులు మరల వ్యవహారముల జేయుదురా?

ఉత్త. చేయుదురు. అందుచేత హానిలేదు.

ప్రశ్న. అదియేలాగు?

ఉత్త. జీవన్ముక్తులు బుభుక్షువునకు హేతువుగానుండు రజస్తమోగుణములను విడచి ముక్తికి హేతువైన సత్వగుణ మాత్రముగా నుండి వర్తమాన కాలములో సంభవించు అనేక కార్యములు చేయునప్పటికిన్ని అందువల్ల పుణ్యపాపకారము లోకిటిన్ని వారల దహింపచాలదు.

ప్రశ్న. అదేలాగు?

ఉత్త. సూర్యాస్తమానమై యంధకారమైన రాత్రివచ్చినప్పుడు కలువలు యంతమాత్రము ముకుళించవు. తతిమతామరలంతయు ముకుళించుకొనును. ఆప్రకారము తెలిసికొన్న వారు మాయాకార్యములైన నానారూప ప్రపంచ వ్యాపారములలో జేరియు చేరికలేక సుఖదుఃఖవిలక్షణుల యమెచోటనైన సఖ్యావ్యాపక చిన్మాత్రముగాని డి హితముహితములో సమదృష్టి గలవారు నుండుదురు. అట్టివారే మంచిమార్గము ప్రవర్తించుచుందురని పెద్దలు చెప్పుదురు.

ప్రశ్న. అయితే వారొకరితోకూడరా?

ఉత్త. శాంతి, విచారము, సంతోషము, సాధుసంగమము, అను సత్పురుషులతోడనేగాడి వాటినే ఆభరణముగా ధరించియుందురు.

ప్రశ్న. వారు తమకు చిక్కిన భోగములలో నిచ్ఛకొందురా?

ఉత్త. సముద్రమైనదికినకుండునట్లును దాటక వేరొకటిని చేరకయుండుటవలె జీవన్ముక్తులున్ను ఉమసుండు భోగము లనుభవించుటతప్ప వేరుభోగముల నిచ్ఛయించరు.

ప్రశ్న. ఆదిత్యానివలె నిచ్ఛాయత్నము లేక వర్తమానకాలములో వచ్చు పనులనుగురించి పొందియు పొందని మనసుతోనుండి నన్ముచునవే

యములో నాజీవన్ముక్తులుండు స్థితియేది ?

ఉత్త. విడువకుండుట, విడుచుట, విచారము, తేటగా దెలుసుకొనుట, నొచ్చుకొనుట, త్రిప్పుకొనుట, యోచించుట, తీర్చుట, చూచుట, నిశ్చయించుట, అయినస్థితిలోనుందురు.

ప్రశ్న. విడువకుండుట అనగాయేది ?

ఉత్త. దుఃఖములేని సుఖనిల్కడలోనుండు పెద్దలయొక్క సత్సంగము.

ప్రశ్న. విడుచుట యనగాయేది ?

ఉత్త. రజస్తమోగుణముల గలిగిన దుష్టులయొక్క దుస్సంగము.

ప్రశ్న. విచారమననేమి ?

ఉత్త. నేనెవడు, ప్రపంచమేది, యని విభజించి తెలుసుకొనుట.

ప్రశ్న. తేటగాతెలుసుకొనడమనగానేమి ?

ఉత్త. గురు, శాస్త్రములు, బుద్ధి, వీట్లచేత తీర్మానించిన నిలకడ.

ప్రశ్న. నొచ్చుకొనుటయనగానేమి ?

ఉత్త. తన్ను తెలుసుకొనుదారి విషయముగా నొచ్చుకొనుట.

ప్రశ్న. త్రిప్పుకొనుట యనగానేమి ?

ఉత్త. సకలకర్మములలోను, నేను, నాది, యని యభిమానము జేయకుండుట.

ప్రశ్న. యోచించుట యనగానేమి ?

ఉత్త. సర్వముతానని తలంచుట.

ప్రశ్న. తీర్చుట యనగానేమి ?

ఉత్త. శరీరములోవచ్చు శోకతాపములు.

ప్రశ్న. చూచుటయననేమి ?

ఉత్త. సర్వచరాచర ప్రపంచములోపల బైటనిండి వ్యాపించియుండు తన స్వరూపమునుజూచి నిలుచుటయే.

ప్రశ్న. నిశ్చయించుట యననేమి ?

ఉత్త. బ్రహ్మాది స్తంభ పర్యంతము నిండియుండెడి చిత్తనియ్యు, వాటినంత యు తనవ్యాపకమేనని నిశ్చయించుట. ఈలాటి కార్యములతో గి జీవన్ముక్తులయియుందురు.

ప్రశ్న. సత్వజన్మము యెందుచేతవచ్చును ?

ఉత్త. ముందుజన్మములలో జేసిన తపఃఫలప్రయత్నములచేత వచ్చుచేను నేకాని వేరే కర్మములచేతరాదుగనుక సత్వగుణమే మోక్షమును నిచ్చును. మిగత రెండుగుణములు మాయాకార్యమైన జనన మరణ సంసారదుఃఖములనిచ్చును.

ప్రశ్న. ఈసత్వగుణము నెవరు పొందియుందురు ?

ఉత్త. ఇకజన్మముబొందక ముగింపైన జన్మముగలవారుకలిగియుందురు.

ప్రశ్న. రజస్తమోగుణము లెవరుకలిగియుందురు ?

ఉత్త. మంటపమును స్థంభములు ధరించుకొని యుండులాగున సకలజీవు లీ రెండుగుణములలో జిక్కి ధరించుకొనియుందురు. గనుక స త్వగుణమునుబొంది రాజసతామసగుణములను విడిచినవారలు జ ననమరణ ప్రవాహములోనుండి దరిజేరినవారు.

ప్రశ్న. ఏలాగువిడచెదరు ?

ఉత్త. సత్వగుణమును ధరించుకొని రాజసతామసములనందుచేత నచ్చు పాశబంధములను సర్పములు చర్మమువిడుచులాగు జారవిడుతురు.

ప్రశ్న. అది ఏలాగు ?

ఉత్త. సర్వముతానుగా బ్రకాశించుటవలన తానువేరు ప్రపంచము వేర నెడిద్వివిధభావమువదలి బ్రహ్మమయమయినచిత్తునందుకలిగినవారు

రూపకల్పనలు యావత్తు సముద్రజలమే అలలు మొదలయినవిగాకనబడు భంగిమిథ్యయేగాని, సత్యము కాదు. శోకమోహములు పుట్టుటగిట్టుటయున్ను పుట్టిగిట్టితపించ బడువారున్ను లేరు, వచ్చినది, పోయినది, తలచునది యేమిలేదు. ఏకముగా ననేకముగా నెప్పటికిన్ని యుండునస్తువే యెచ్చోటను సర్వవ్యాపకముగా వ్యాపించి సత్తామాత్రముగా ప్రకాశించునని చంచలరహితమైన యూహాబుద్ధిచేత దెలిసి సకలదుఃఖములను విడుపించుకొని సత్వగుణముగా మిగిలియుందురు.

ప్రశ్న. ఇంకనేలాగుందురు?

ఉత్త. స్వరూపవ్యాపకములోనిల్చి పూర్ణచంద్రప్రకాశమువలె శాంతి పొందిమహానందముగా మణిప్రభవలె ప్రకాశించుచు, నిర్మలముగా వర్తమానకాలములో వచ్చు వ్యవహారములను సమదృష్టిగా జూచి తగిలితగలకయవిమనకొననోయిచ్ఛయు కాదని విసుకు విడచి యుదాసీనమాత్రముగా నుందురు.

ప్రశ్న. సత్వగుణములో మాత్రము జ్ఞానముసులభముగాగలుగుచున్నదని యనుట యెట్లు?

ఉత్త. ఉత్తమమైన వెనుకోపడినముంచు బిందువు ముత్యములయిన రీతిసత్వగుణములో జన్మించినవారే శ్రేష్ఠులు. మంచివారలు, స్నేహితులు, తెలిసినవారు, అనిత్యములను బోగొట్టుకొన్న నిత్యముక్తులు జ్ఞానులు అని విశిష్టనామములను బొందుదురు. వారలకే జ్ఞానము సులభముగావచ్చును.

ప్రశ్న. వారలు తగిలితగలక కార్యములుచేయుటయెట్లు?

ఉత్త. సూర్యుడిచ్ఛలేక కిరణములచేత ప్రకాశించియుండగా అవన్ని కావ

ఫలముచేత క్షణము, ఘడియ, ఝాము, దినము, నక్షత్రము, వారము, పక్షము, మాసము, ఋతువు, ఆయనము, సంవత్సరము, మొదలయినవి కనపడుచుండగా జీవన్ముక్తులు భూతకాలములోను భవిష్యత్కాలములోను, వస్తువులను జింతించక వర్తమానకాలములోవచ్చుకర్మలు మాత్రము తమస్వానుభవముగాజూచి వ్యవహరించుదురు.

ప్రశ్న. ఈప్రకారము విచారజ్ఞానఫలముచేత ద్వివిధబుద్ధివదలి యద్వైతానంద స్వరూపమాత్రమయిన జ్ఞానులను కామాదులు తగులుపడికష్టపెట్టవా?

ఉత్త. వజ్రకవచము ధరించినపురుషుని ఆయుధములు కష్టపెట్టనటువలె చిన్మాత్రముగా ప్రకాశించు జ్ఞానికి కామాదులు తగులుపడి కష్టపెట్టవనే సిద్ధాంతము.

ప్రశ్న. వజనాభి సదృశమయిన మోహము తీగెమొలచుటకు మూలముగాను శోకమనెడి సర్పముండి రాజ్యముచేయు చోటుగానుండు దేహమును నేననుసత్యబుద్ధి జేయించు నజ్ఞానమనెడు మూలము ఏకముగానునిత్యముగానుండుస్వరూపస్వభావముగలిగినతక్షణమే వేరుతో నాశనమౌనని చెప్పిన శృతియుక్తి ప్రమాణముండగా జీవన్ముక్తులు నేనుపోయినాను, వచ్చినాను, నిద్రించినాను, మేలుకున్నానని చెప్పనచ్చునా?

ఉత్త. వారలేలాగు చెప్పినను గమల పత్రోదకమువలె దగిలి దగలకయుందురు. వారల చిత్తముపోయిన చోటెల్ల చిదానందముగా రమించియుండును. అందుచేత బాధలేదు. అట్లులేక నామరూపములలో జ్ఞప్తమైనది మొగిడిపడెనేని మనస్సు చెడదు. ఎం

ధములుచేరవు. గనుక నగపడువస్తువులేలేదని సర్వము చిత్తుగా కనిపించుటచేత మనస్సు లేకపోవును. అదియే మోక్షము.

ప్రశ్న. అయితే ప్రపంచవ్యవహారములను జ్ఞానులెట్లాగు కనియుందురు ?

ఉత్త. నేను లేదు, ఇదియను విషయము లేదు, యనిరూపములేని జ్ఞేయులవలె దాను బరిపూర్ణస్వరూపమని తనస్వస్వరూప వ్యాపకములో నగుపడిన నామరూపములు ప్రకాశించుచున్నదనిన్ని తనయొక్క సచ్చిదానంద స్వరూపముతప్ప నామరూపముల కాధారము లేదనిన్ని సచ్చిదానందమను మూడున్ను స్వరూపసంబంధమనిన్ని నామరూపములు రెండున్ను మాయాసంబంధమని జూచి మాయాసంబంధమును విడిచి సర్వము సత్తామాత్రమైన స్వరూపమేయని దృఢముగా జూచియుందురు. అలాటిపెద్దలు ఆశయనుబంధములన్నిటిని అసంకల్పమనెడు ఖడ్గముతో గోసివేసెను దేహభావమును నేనని చెప్పని బల్లెముతో గృచ్చియున్నిసించిన స్వరూప స్వభావమే తానని భావించిన భావనచేత జననమరణములేని ముక్తి స్వరూపమగుదురు.

ప్రశ్న. ఈజీవన్ముక్తులకు నేకదేశముగా నధికసుఖము వచ్చినను, దుఃఖము వచ్చినను ఆసుఖములో రమించియు దుఃఖములో గష్టపడియుందురా ?

ఉత్త. ఉండరు. సుఖము, భయము, కోపము, దుఃఖము, ఓర్వలేనితనము, మొదలయినవి వచ్చినను వీటికొకవస్తువుగా జూడక సత్తామాత్రముగా కని సుషుప్తివలె విశ్రాంతిబొంది స్వరూప భావనను విడువక యుందురు. ఇదియే శివజాగ్రము. ఈజాగ్రతలోనుండి యొక నిమిషమైనను వదలని వారలెజీవన్ముక్తులు.

ప్రశ్న. సకలవాసనలను సుషుప్తివలె అయి విశ్రాంతిగా తెలిసినపూర్వ, ప్రవృత్తికలిగిన జీవన్ముక్తత్వముపొందిన పెద్దలుమరల ఈజగముతో వర్తించుదురా ?

ఉత్త. మాయామయమయిన ఆశపాశములనున్ను సకల వాసనలను న్ను విడచి అంతరమునందు చిన్మాత్రముగాను బయటసకల వ్యవహార క్రియలు చేసియుందురు. ఇదిగాక బాహ్యపనుల నారంభించి చేయువారివలె నటించియంతరమందే కార్యమును జేయని వారలు గాన అహంకార రహితులు గానుందురు. ఇదియును గాక ఆకాశమువలె అరూపుగాను ఆవరణమును వదలి సకలనామరూపగుణములు లేకనేకవిధములుగా జగమునందొప్పారుదురు.

ప్రశ్న. ఈలాగు సత్వగుణముతో గూడి యుండియు జన్మము లేదనుట యేలాగు ?

ఉత్త. వేయించిన విత్తనములు తినుటకు నుపయోగపడుటయేగాని మొలచుటకు గారణము కానటువలె సత్వగుణము శుద్ధవాసనకు గారణమైనసహాయమై జీవన్ముక్తులవద్దయుండుటవలనజన్మము లేదు.

ప్రశ్న. శుద్ధవాసనయననేమి ?

ఉత్త. సత్యమునువిడువక నేకమైన ఆత్మధ్యాన మాత్రముగాను నిర్వికల్పముగానుండుటయే శుద్ధవాసన. ఇదిసుఖముగా నుండుట వలన యిందులో సదాకాలము సుషుప్తివలె లయపడి యుండువారలే సహజసమాధిని బొందియుండువారలు.

ప్రశ్న. స్వరూపసమాధిని బొందినవారు లెన్నివిధములుగానుందురు ?

ఉత్త. రెండువిధములుగా నుందురు.

ప్రశ్న. అది యేలాగు ?

ఉత్త. నానావిధ వ్యవహారకార్యములతో గూడ చేరి సమాధి జేయువారును, వాటిలో ఫలములేదని సన్యాసియై యేకాంతముగా ప్రత్యేకమైన చోటనుండి సమాధి జేయువారలుగానుందురు. అలాగైనను వారలిద్దరికి మోక్షఫలము సమమే యగును.

ప్రశ్న. అది యెటులవలెను?

ఉత్త. ఇద్దరి హృదయములు శీతలమాత్రముగానుండును. ఆశీతలమే వారలనంత జన్మములో జేసియుండిన తపఃఫలమని చెప్పుదురు. ఆయానుభవములో నెల్లప్పుడు సుఖించియుండువారి యొక్క మనస్సు ఏకదేశకార్యములో బ్రవేశించి చలనమైనందుచేత వచ్చు వ్యాకులమువల్ల వారికి సుకహానివృత్తియులేదు; వారు సమదృష్టిగానుండి ఉన్మత్తునిచందంబున వేషకులు నభినయించువలె నొక కష్టములేక సుఖసమాధిలోనుందురు. గనుక తెలుసుకొన్నవారు వ్యవహారముల జేసినను దానిని విడిపించుకొని సదానిష్ఠులుగా స్వయం సమాధిలోనుండినను, యిద్దరికి మోక్షఫలము సమముగానుండును, తప్ప హెచ్చు తక్కువలులేవని శృతిస్మృతులలో జెప్పబడియున్నది.

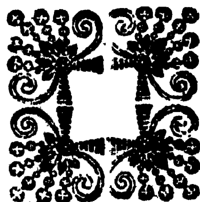
ప్రశ్న. వ్యవహారమువదలి సదానిష్ఠులుగానుండు వారెచ్చటవసియింతురు?

ఉత్త. అలాటి పరమయోగులు నిద్రించినను, మేలుకున్నను, వ్యవహారముల జేసినను, చేయకయుండినను సదాంతర్ముఖదృష్టియుండుటవలన యిల్లు, పట్టణము, అడవి, యివియంతయు సమముగా నెంచియుందురు. వారల మనస్సుయపుడును విశ్రాంతి బొందియుండుటవలన శీతలముగా జేయుచుండును. అందుచేత గనపడు జగత్తు కూడ అతిశీతలముగానే ప్రకాశించును. ఈలాటి అంతర్ముఖ

నిష్ఠలేనివారలు వనములందు గుహాలలో, నాసనములుగట్టుకొని కూడినను మనస్సు బహిర్ముఖము బొందియుండుటచేత నావనములు, గుహాదులంతయు, యిల్లు పట్టణములుగానే యగపడుచుండును. గనుక నొకకార్యము జేసినను కార్యములను విడచినను, సుఖసమాధిలోనుండినను, అంతర్ముఖనిష్ఠ కలిగిన జ్ఞానుల మనస్సు విశ్రాంతిబొంది యతిశీతలముగా స్వరూప సమాధిలో దానే సుఖించియుండువారలకు శృతియందిచ్ఛ లేదని శృతిస్మృతులలో జెప్పబడుచుండుట సిద్ధాంతము.

—(*) స్థితిప్రకరణము సంపూర్ణము. (*)—

—:0:—

V ఉపశాంతిప్రకరణము.

పూర్వమందు చెప్పిన నాలుగు ప్రకరణములవల్లను స్వరూప సమాధిని బొంది నిష్ఠాపరుడైన శిష్యునికి మనస్సుపోయిన స్థలమంతయు చిదానందముగా రమించి సహజానుసంధానానుభవము దృఢముగునట్లు నిమిత్తముపశాంతి ప్రకరణమును జెప్పుచున్నాను.

శ్లో॥ జననందుర్లభంలోకే । నరదేహోనౌకదాచన ।
జాతోపివేదశాస్త్రాణాం । వివేకోహిసుదుర్లభః ॥ ౧ ॥
జ్ఞాత్వాతథాపివేదాంతే । జ్ఞానసిద్ధిరసుదుర్లభః ।
సంప్రాప్తేబ్రహ్మవిద్యాయాం । ధ్వంసోజ్ఞానస్యదుస్తరః ॥ ౨ ॥
విపరీతసందేహాదీన్ । విచారేణహత్వాపిచ ।
నభవేదజ్ఞానధ్వంసస్త్వపరోక్షేసుఖప్రదే ॥ ౧ ॥
అజ్ఞానంతాభృశంశాస్త్రాది । త్సద్గురోశ్చననశ్యతి ।
ఆత్మద్రోహిసతుధ్వందోవ్వే । వేదేనిగదితోబుధైః ॥

—(౦) వీటికి వివరణము. (౦)—

ప్రశ్న. సకల సందేహ విపరీతములు విడువబడి ప్రపంచ వ్యవహారములు మొదలగునవి సుషుప్తివలె సదానిష్ఠులుగా విశ్రాంతిబొందియుండియు వివేకుల మనస్సులో నొకవేళ యేకదేశముగా కర్మవశముచేత సమదృష్టివదలి యజ్ఞానమైన అసంభావన కనబడెనేని వారలకు మోక్షము లేదా?

ఉత్త. అలాగైన పెద్దలమనస్సులోన సంభావనలు రాచాలకు. వార

లకు గర్మలు లేవు. అట్లు లేక ఒక వేళ యేక దేశముగా గలిగనేని వారలకు మోక్షము లేదు.

ప్రశ్న. అది యేలాగు?

ఉత్త. ఈ ప్రపంచములో సృష్టించు కాలమందు మనుష్యజన్మము పుట్టుటయరుదు. పుట్టెనేని వేదాధ్యాయనమునకు గావలసిన బ్రహ్మకులములో పుట్టుట యరుదు. అట్లు పుట్టెనేని మూగిగాను, చెవుడుగాను, గుడ్డివాడుగాను లేక పుట్టుటయరుదు. పుట్టెనేని నపుంసకుడు లేక పుట్టుటయరుదు. అలాగు పుట్టెనేని విద్యాభ్యాసము చేయుటయరుదు. అట్లు విద్యాభ్యాసము చేసెనేని వేదాధ్యాయనము చేయుటదుర్లభము. అట్లు చేసెనేని వాటిలో నిర్ణీతమైన కర్మలు జేయుట యరుదు.

ప్రశ్న. ఆ కర్మలేవి?

ఉత్త. నిత్య, నైమిత్య, కామ్య, నిషేధ, ప్రాయశ్చిత్తములనంబడు నైదువిధములు గలవు.

ప్రశ్న. నిత్యకర్మయనసేమి?

ఉత్త. స్నాన, పాన, సంధ్యావందన, జప, హోమ, దేవతర్పణ, వైశ్వదేవ, పశువందన మొదలయినవి.

ప్రశ్న. నైమిత్య కర్మయనసేమి?

ఉత్త. సంక్రాంతి, పర్వం, అర్ధోదయం, మహోదయము, మొదలుగా గల పుణ్యదినములలో స్నానము చేయడము మొదలగునవి.

ప్రశ్న. కామ్యకర్మయనసేమి?

ఉత్త. అశ్వమేధ, రాజసూయ, పౌండరీక, మొదలగు యాగములు చేయుట; సోమవారవ్రతములు మొదలయినవి చేయుటయే.

ప్రశ్న. నిషేధకర్మయనగేమి?

ఉత్త. పరస్త్రీగమనము, దొంగతనము, చంపుట, మధుపానము, అబద్ధము, వీనినిచేయక నియమముగానుండుటయే.

ప్రశ్న. ప్రాయశ్చిత్త కర్మయనగేమి?

ఉత్త. చాంద్రాయణాదులు, పర్వతమందు సంచరించుట, జలభక్షణము, వాయుభక్షణము, తీర్థయాత్ర, మొదలగు కర్మలు జేయుటయే.

ప్రశ్న. ఈకర్మములచేత ఫలములేవి?

ఉత్త. దేహముండుపర్యంతము నిత్యనైమిత్యకర్మముల జేయుచు వచ్చిన ప్రారబ్ధముబోవును. కామ్యకర్మచేయుచువచ్చిన స్వర్గభోగములు కలుగును. నిషేధప్రాయశ్చిత్త కర్మముల జేయుచు వచ్చిన సంచితము దొలగిపోవును. అందుచేత ముక్తిగలుగునని కొందరు జెప్పుచున్నారు. అయితే అది ముక్తికాదు.

ప్రశ్న. అదియెట్లు?

ఉత్త. కామ్యకర్మములచేత జ్ఞానము రాచాలదు. స్వర్గఫలముమాత్రమువచ్చును, దానిని బొందెనేని మరల జననమరణమే వచ్చును తప్పముక్తిరాచాలదు. నిషేధకర్మము, ప్రాయశ్చిత్తకర్మము, పురుషునికి గర్వములో నధికారముగలుగజేసి ప్రత్యవాయమును బొందించును. ఈప్రకారము త్రివిధకర్మములు జ్ఞానసాధనములుకావు. పైచెప్పబడిన నిత్యనైమిత్యమను రెండుకర్మములు మూడువిధములుగానున్నవి.

ప్రశ్న. అది యేలాగు?

ఉత్త. సత్వకర్మము, రాజసకర్మము, తామసకర్మము, అని మూడువిధములు. వాటిలో రాజసతామసమైన రెండుకర్మములు జనన

మరణదుఃఖమును వృద్ధిజేయును, దానివలన జ్ఞానము గాజాలదు. సత్కర్మముమాత్రము చిత్తశుద్ధిగలుగజేయుటవల్ల జ్ఞానసాధనమౌను. ఈప్రకారము కర్మముచేతనే కేవలముగా గలుగు చిత్తశుద్ధినిగురించి కొందరు జ్ఞానసాధనమనియు చెప్పుచున్నారు. అయితే ఈసత్కర్మము చేయునప్పుడీశ్వరార్పణముగా జేయువలయునని పెద్దల వాక్యముండుటవలన నిష్కామ్యముగాజేయు సత్కర్మము చిత్తశుద్ధికిగారణమేగాని మోక్షమునకు గారణముకాదు యని చెప్పుటవల్ల నిష్కామ్యకర్మముచేత చిత్తశుద్ధిగలిగి దానిచేత సద్గురులాభముకలిగి దానివలన శ్రవణాదులుకలిగి అందువలన జ్ఞానముకలుగునని చెప్పబడియున్నది.

ప్రశ్న. ఈశ్వరార్పణము చేయుటలో చిత్తశుద్ధివచ్చినను జ్ఞానము దేనిచేతవచ్చును?

ఉత్త. సద్గురువల్లను, శాస్త్రములవల్లను రావలసినది. దీనికి ప్రమాణము.

మ॥ తనుఁదాఁ గానమిఁ గాలమీఁబడి సద్ధాంతోపగానర్తమం ।
దునజన్మంబుఁ జరించుచున్ ఫలదసత్కర్మక్రియాస్థాత్రిని ।
ల్పానివాసంబిసుమంత లేక జనన్మవాంతంబులోఁ జిక్కుఁగాపున
స్వాత్మానుభవంబుదాఁక సుకీర్తిప్రాహింపుమీయుర్థమున్ ॥

తా॥ ఓయీశిష్యుఁడా జీవసాక్షియైన కూటస్థుడను తాను, ఈశ్వరసాక్షియైన పరబ్రహ్మను తన్నుగా దెలియనివాఁడు స్థూలసూక్ష్మకారణము దేహభ్రమలలోఁదగిలి నేను నాపుత్రప బ్రాహ్మణాది వర్ణాశ్రములుగలవాఁడను సుఖిని దుఃఖిని అనునవి మొదలగు మాయకల్పితమైన దుర్బుద్ధులనుపొందిపోయిలేక యుగ, సంవత్సర, మాసాది, కల్పితభేదములుగల కాలమునను

చక్రమందు చిక్కుపడి దిక్కుగానక సుడిగాలిలోబడి వడికి గిరగిరతిరిగెను చత్తవలె నానావిధజంతువుల గర్భములో బుట్టుచు పుణ్యపాప మిశ్రకర్మ ఫలములగు సుఖదుఃఖముల ననుభవించిగిట్టుచు ఈవిధమున అస్మచ్ఛబ్ద లక్ష్యార్థమగు పరబ్రహ్మమే నేననునట్టి తెలివిపుట్టువరకు నుండును. కా బట్టి నీవీగుట్టును మనస్సునబెట్టి నేనను ఆత్మజ్ఞానము లేనందున ఈ తీరున బుట్టుచుగిట్టుచునుంటినని తెలుసుకొని నిన్ను నీవెఱుగునట్టి నిష్ఠయందు వ ట్టుదలగలిగియుండుమని తాత్పర్యము.

శా॥ త్వానైకత్వ నదన్నుఁ జూఁడనవు సాథా రేశునాయీశుఁడే।
హానోపాధులువీడి పెక్కుడగనూహింపంబరబ్రహ్మమౌ।
నే నైజ్ఞానమునీవునన్నఁడుగనీకిచ్చెం దెల్పితిఁ దీనన।
న్నూనింపకనిమునంటవేవ్యథలుస్వాత్మబ్రజ్ఞభాసిల్లగన్॥

తా॥ ఓయి శిష్యుడా, "కార్యోపాధిరయంజీవః కారణోపాధిరీశ్వరః" అనెడు స్మృతివలన బట్టి కార్యోపాధియైన జ్ఞానమును అంతఃకరణమును దా నికి అధిష్ఠానమైన బ్రహ్మాభిన్న కూటస్థ చైతన్యమును, ప్రతిబింబ చైతన్య మును, శరీరత్రయమును వీనియందలి యధ్యాసమునుగూడి జీవుడనంబడు ను. కారణోపాధియైన మాయయును, అంతఃకరణమును దానికి నధిష్ఠా నమైన బ్రహ్మచైతన్యమును, ప్రతిబింబచైతన్యమును, శరీరత్రయమును వీని యందలి యధ్యాసమునుగూడి యీశ్వరుడనంబడును. పైజెప్పబడిన లక్షణములుగల జీవుడైన తాను గురూపదేశమువలన తన్నును తనకు ఆధారమైన యీశ్వరుని విచారించి కించిజ్జ్ఞత్వాదిగుణములుగల జీవత్వ మును జహల్లక్షణముచేతవిడిచి అజహల్లక్షణముచేత సర్వజ్ఞత్వాదిగుణము లుగల యీశ్వరత్వమునుబొంది పిమ్మట జీవేశ్వరోపాధి కారణములగు తూలమూల అనుపాజ్ఞలుగల అవిద్యను మాయనువాని కార్యములయిన

ప్రతిపాద్యులుగు సర్వజ్ఞత్వాదిగుణములునుగల యీశ్వరత్వమును జహల్లక్షణముచేతవదలి అజహల్లక్షణముచేత దానికి న్నాధారభూతుడును సచ్చిదానందాదిగుణములుగలవాడును అయినపరబ్రహ్మముతో నగుచుగనుక నీవును నామాటలయందు నమ్మకముగలిగి బ్రహ్మనిష్టగలవాడవైతివేని నీయంతఃకరణమందు అపరోక్షజ్ఞానము ప్రకాశించి సర్వదుఃఖములుతీరి ముక్తుడవగుదువని తాత్పర్యము.

అని చెప్పియుండుటచేత విచారజ్ఞానముకలుగు నిమిత్తము సకల కర్మలనీశ్వరార్పణముగా జేయవలయును. ఆఫలముచేత శివుడే దయకలిగి జీవకారుణ్యము, ఈశ్వరభక్తి, పాశవైరాగ్యము, బ్రహ్మజ్ఞానము, అనునాలుగు నొక దివ్యమైన శరీరముగా నవతరించిన సద్గురులాభము కలుగును. అందుచేత శ్రవణముగలుగును. దానివలన మననముకలుగును. అందువలన నిధిధ్యాసముగలుగును. దానివలన వివేకజ్ఞానము కలుగును, అందువలన తన్నునుయాజమానుని భావించి తెలుసుకొనవచ్చును. కైవల్యాది మొదలగుశ్రుతులయందు చెప్పబడియున్నది.

ప్రశ్న. తన్ను తెలుసుకొనువిధమేలాగు ?

ఉత్తరం ప్రపంచములో శబ్దాదివిషయములుగా గనబడు ఇంద్రియజ్ఞానమంతయు జీవుడే యనుభవించునని అజ్ఞానముచేత జెప్పినయడల ఈ ఇంద్రియములవల్ల గనబడు నామరూపములంతయు యింద్రియములకు గనపడునేగాని చిదాభాసుడైన జీవునికి లేదని యనుభవము గలుగును. యేలాగనిన మంచిచేష్ట శబ్దములకు దెలిసి కనుగొనుట శ్రోత్రేంద్రియమేగాని జీవుడు దెలిసికొనజాలడు.

ప్రశ్న. అది యేలాగు ?

ఉత్త. చెవిటివాండ్లకు జీవుడుయుండుటవలన ఆజీవుడు శబ్దమును యెరుగవలయును. అట్లులేమిచేత శబ్దమును దెలుసుకొనుట శ్రోత్రేంద్రియమే, దానిని జీవుడు దెలుసుకొననందున దనమీద నారోపణ చేసుకొని నేనేశబ్దమునుగ్రహించేవాడనని చెప్పడమేగాక జీవునికి నీభిన్నజ్ఞానము గాలత్రయములోలేదు. త్వగింద్రియ బుద్ధియైన స్పర్శము జీవుడుదెలుసుకొనిన యడల తిమిరవాయువు కొన్నవారలయందును జీవుడుయుండుటవలన నాజీవుడు శీతోష్ణస్పర్శమును గనుగొనవలెను. అట్లులేమిచేత స్పర్శమును గనుగొనుజ్ఞానము త్వగింద్రియమే, దానిని జీవుడు దెలుసుకొనక తనమీద నారోపణము జేసుకొని నేనేస్పర్శమును దెలుసుకొనువాడనని జెప్పుటయేకాక జీవునికి భిన్నజ్ఞానముగాలత్రయములోలేదు. నేత్రేంద్రియజ్ఞానమైన రూపము జీవుడు కనుగొనిన యడల గ్రుడ్డివాండ్లకు జీవుడుయుండుటచేత ఆజీవుడు పంచవర్ణములను దెలుసు కొనవలయును. అట్లులేమిచేత రూపమును దెలుసుకొను జ్ఞానము నేత్రేంద్రియమే, దానిని జీవుడు దెలుసుకొనక తనమీద నారోపణము జేసుకొని నేనేరూపముగనుగొనువాడనని జెప్పుటయేగాక జీవునికి భిన్నజ్ఞానము గాలత్రయములోలేదు. జిహ్వేంద్రియజ్ఞానమైన రసము జీవుడేకనుగొనిన యడల దోషముపొందినవారలలోగూడ జీవుడు షడ్రుచులను విభజించి తెలుసుకొనవలయును. అట్లులేమిచేత షడ్రుచులను దెలుసుకొనుజ్ఞానము జిహ్వేంద్రియమే, దానిని జీవుడు దెలుసుకొనక తనమీద ఆరోపణము జేసుకొని నేనేరుచులను గనుగొనువాడనని జెప్పుటయేగాక జీవునికి భిన్నజ్ఞానము గాలత్రయములోలేదు. ఘ్రాణేంద్రియబుద్ధియైన గంధము జీవుడే

కనుగొనినయడల ముక్కులేనివారికి గూడజీవుడుండుటచేత నాజ
వుడు మంచిచెడ్డ గంధమునువిభజించి తెలుసుకొనవలెను. అట్లు
లేమిచేత గంధమును విభజించి తెలుసుకొను జ్ఞానము ఘ్రాణేంద్రి
యమే, దానిని జీవుడు తెలుసుకొనక తనమీద నారోపణచేసు
కొని నేనేవాసనను గనుగొనువాడనని చెప్పుటయేగాక జీవునికి
భిన్నజ్ఞానము గాలత్రయములోలేదు. ఇట్లుండ ఈ ఇంద్రియ
జ్ఞానములంతయు తనవద్ద నారోపించుకొన్నయావరణము బూర్తి
యు జ్ఞానదృష్టిచేత విడువబడి ఈయింద్రియములద్వారా సంపా
దించబడ్డ పుణ్యాపాపములు తనకులేదని కని నిరింద్రియుడై, నిర్దే
హుడైవుండు కూటస్థస్వరూపమేతానని విచారించి తెలుసుకొన
వలయును. ఇట్లువచనాది విషయములుగా గనబడు కర్మేంద్రి
యజ్ఞానములంతయు జీవుడుతనమీద నారోపణచేసుకొన్నదియే
గాక జీవునికిలేదు.

ప్రశ్న. అది యేలాగు?

ఉత్త. మూగివాండ్లకు జీవుడుయుండుటచేత ఆజీవుడు పచించవలయును.
అట్లు అగుపడనందున వచించునది వాగింద్రియమే. చేతులులేని
మొండివానికికూడా జీవుడువుండుటచేత ఆజీవుడు దానపరిగ్రాహ్యా
ములజేయవలయును. అట్లులేమిచేత దానపరిగ్రాహ్యాములజేయు
ట పాణేంద్రియమే. కాళ్లులేని మొండివానికికూడ జీవుడు యుం
డుటచేత నాజీవుడు నడువవలెను. అట్లులేమిచేత నడుచుట పా
దేంద్రియమే. లింగలేపనము లేనివారికిగూడ జీవుడుండుటచేత

నాజీవుడుభోగించవలయును. అట్లులేమిచేత భోగించునది ఉప
స్థేంద్రియమే. బలము తగ్గి గుదము ముడుచుకొనియుండు వారికి
జీవుడుయుండుటచేత ఆజీవుడు మలవిసర్జనము చేయవలయును.
అట్లులేమిచేత మలవిసర్జనముచేయునది పాయువింద్రియమే. ఈ
లాగుండగానీకర్మేంద్రియపంచకమంతయు తనదిగా జూచిన ఆవరణము
విడువబడి వాటిచేత నార్జింపబడిన పుణ్యపాపములంతయు తనకు
లేదని జ్ఞానదృష్టిచేతగని అసంగుడైన కూటస్థస్వరూపమే తానని
విచారించి తెలుసుకొనవలయును. ఈలాగే పంచకోశములను
జీవుడుదానని యారోపణముగా నవలోకించినదేతప్ప జీవునికిలేదు.

ప్రశ్న. అది యేలాగు?

ఉత్త. పుష్టియగుట, శుష్కించుట, యనునది ఆపేక్ష్యములైన అన్నమ
యకోశతాదాత్మ్యముతప్ప జీవునికిలేదు. ఉశ్వాసించినాను, ని
శ్వాసించినాననునది ప్రాణమయ కోశతాదాత్మ్యముతప్ప జీవునికి
లేదు. సంకల్పించుట, వికల్పించుట అనునది మనోమయ కోశ
తాదాత్మ్యముతప్ప జీవునికిలేదు. నేనుకర్తను, భోక్తను యనునది
విజ్ఞానమయకోశతాదాత్మ్యముతప్ప జీవునికిలేదు. నేను జ్ఞానిని,
మూఢుడను అనుట ఆనందమయకోశతాదాత్మ్యముతప్ప జీవునికి
లేదు.

ప్రశ్న. అది యేలాగు?

ఉత్త. నాశరీరమనునపుడు తాను వేరు, శరీరము వేరనియు, నాయింద్రియ
ము లనునప్పుడు తానువేరు, యింద్రియములు వేరనియు, నాప్రా

ణము అనునప్పుడు తాను వేరు, ప్రాణము వేరనియు, నామనస్సు అనునప్పుడు తాను వేరు, మనస్సు వేరనియు, నాబుద్ధియనునప్పుడు తాను వేరు, బుద్ధి వేరనియు, నాచిత్తమనునప్పుడు తాను వేరు, చిత్తము వేరనియు, నాఅహంకారమనునప్పుడు తాను వేరు, అహంకారము వేరనియు, నాఅజ్ఞానమనునప్పుడు తాను వేరు, అజ్ఞానము వేరనియు, నచ్చు అనుభవముచేత తనకు అన్యముగాకని సాక్షియైన తనవద్ద ఆరోపణముగా వ్యవహారదశలో మాత్రమున్నదని విచారించి తెలుసుకొనవలయును.

ప్రశ్న. అలాగు తెలుసుకొన్నవారికి ఆరోపణము లేదా?

ఉత్త. ఈప్రకారము సాక్షిమాత్రముగా నుండువారికి శబ్దమును దెలుసుకొను శ్రోత్రమును, స్పర్శమును, దెలుసుకొను త్వక్కును, రూపమును దెలుసుకొను చక్షుస్సు, రసమును దెలుసుకొను జిహ్వయు, గంధమును దెలుసుకొను ఘ్రాణమును, వచించున్న వాక్కును దానాదిగ్రహములు చేయు పాణియు, గమనము చేయు పాదమును, ఆనందించు ఉపస్థయు, మలవిసర్జనము చేయు గుదమును, ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు జేయు ప్రాణాది వాయువులున్ను, సంకల్ప వికల్పములు జేయు మనస్సున్ను, నిశ్చయించు బుద్ధియు, అజ్ఞానమైన యవిద్యయు, భిన్నములేక అభిన్నమైన జ్ఞానస్వరూపముగా జూడబడియుండుటవలన విచారించి తెలుసుకొన్నవారికి ఆరోపణము లేదు. ఇట్లు వక విచారము లేని నిర్వికారముగా నుండక నానావాంతరకల్పకులైన మనస్సునకు కలిగిన అజ్ఞానముచేత జననమరణములు గలిగినట్లు కనబడినవి.

ప్రశ్న. ఆల్లాగైతే జననమరణ నరకస్వర్గములనుభవించు వారెవరు?

ఉత్త. కర్మకాండములో విధించబడిన పుణ్యకర్మములును దేహేంద్రియములచేత జేయుబడిదానికి తగిన దేవభోగములును దేహేంద్రియాదులే యనుభవించినది నిషిద్ధముగా జెప్పబడ్డ పాపకర్మములు దేహేంద్రియములచేత జేయుబడిదానికి తగిన తిర్యగాదిస్థావర శరీరములెత్తి దుఃఖరూపములయిన నరకములను దేహేంద్రియాదులే యనుభవించినవి. ఈదేహేంద్రియాదులేతానని నీస్లచేతనార్జించబను పుణ్యపాపకర్మములను దనదని అధ్యాసముగా గ్రహించిన యభిమానదోషముచేత లెక్కలేని జననమరణములు గలిగినవి. దీర్ఘముగా విచారించి తెలుసుకొనిన యడల సకలమున్ను ఈదేహేంద్రియముల కేతప్ప యేకముగా నిత్యముగానుండేటి తానైన కూటస్థునికిలేదని దెలుసుకొనుటయే వేదాంత సిద్ధాంతము. ఇందుకు దృష్టాంతము.

తిరుమంత్రము.

శ్లో॥ జీవశ్శివోనభేదోస్తినజానాతిశివంపరం ।
శివంజ్ఞాత్వాతతోజీవశ్శివఏవనసంశయః ॥

ఇదియునుగాక జ్ఞానేంద్రియములు అయిదు, కర్మేంద్రియములు అయిదు, అంతఃకరణములు నాలుగు ఈ పదునాలుగు యింద్రియములకు నొక్కొక్క యింద్రియమునకు త్రిపుటిగలవు. త్రిపుటి అనగా అధ్యాత్మికము, అధిదైవికము, అధిభౌతికము. వక యింద్రియమునకుగల త్రిపుటిలలో యేదైనా వకటి లేనియడల ఆయింద్రియము యొక్క వ్యవహారములు నడవవు.

	అధ్యాత్మికము.	అధిదైవికము.	అధిభౌతికము.
	యింద్రియము.	దేవత.	విషయము.
1	శ్రోత్రము ...	దిక్కు.	శబ్దము.
2	త్వక్కు ...	వాయువు ...	స్పర్శము.
3	చక్షువు ...	సూర్యుడు ...	రూపము.
4	జిహ్వ ...	వరుణుడు ...	రసము.
5	ఘ్రాణము ...	అశ్వనికుమారులు ...	గంధము.
6	వాక్కు ...	అగ్ని ...	వచనము.
7	పాణి ...	యింద్రుడు ...	ఇచ్చుట, తీయుట.
8	పాదము ...	వామనుడు ...	గమనము.
9	ఉపస్థ ...	ప్రజాపతి ...	రతిభోగము.
10	గుదము ...	యముడు ...	మలవిసర్జనము.
11	మనస్సు ...	చంద్రుడు ...	సంకల్పవికల్పము.
12	బుద్ధి ...	బ్రహ్మ ...	నిశ్చయము.
13	చిత్తము ...	వాసుదేవుడు ...	చింతించుట.
14	అహంకారము ...	రుద్రుడు ...	అహంభావము.

ప్రశ్న. ఇంకయు నేలాగు ?

ఉత్త. సచ్చిదానంద స్వరూపముగాను, అఖండముగాను, అపరిచ్ఛిన్నత్వముగాను, సర్వవ్యాపకముగాను, కాలపరిచ్ఛేద, దేశపరిచ్ఛేద, వస్తుపరిచ్ఛేద, రహితముగాను, నిరామయముగా నుండుటయే ఆత్మస్వరూపమని శృతిస్మృతుల యందున్ను ఉపనిషత్తు మహావాక్యములయందున్ను గురువాక్యముకూడా చెప్పబడుచున్నది.

ప్రశ్న: సత్తనునది యేలాగు?

ఉత్త. మూండుజన్మములలో జేసిన మంచిచెడ్డ కర్మముల ప్రకారము యీ శరీరమువచ్చినదనియు వెల్లడిచేయును, యిప్పుడు జేయు కర్మముల వలన నికముందు జన్మమువచ్చుననియు స్వానుభవముగా దెలిపియుం డుటచేతను, యీమూడు కాలములలోను గలిగిన శరీరము మాత్రము నశించి తాను నిత్యముగా నశింపులేక యుండుటవలన సత్తు ఆయెను.

ప్రశ్న. చిత్తనుట యేలాగు?

ఉత్త. బాల్యావస్థమొదలు జరుగు వ్యవహారములలో గొన్ని మరచి యుండినను, చిక్కిన వృత్తాంతములన్నియు, అమావాస్య చీకటిలో ను మేఘాంధకారమైన నడిరాత్రి కాలములోను మూలయింటిలో ముసుగువేసుకొని బోర్లపడియుండు పురుషుని సూర్యచంద్ర అగ్నుల తన్మాత్రము నేత్రము కేటియొక్క సాధనములు లేకయుండినను యిది యిది యని విభజించి తెలుసుకొనుటవలన చిత్తు ఆయెను.

ప్రశ్న. ఆనందమేలాగు?

ఉత్త. ధనధాన్యాదిపుత్రాదులచేతవచ్చు సుఖములు దీర్ఘకాలముగా నొక కాలమువలె ననేకకాలము సుఖవించి, అందుచేత రాబడు సుఖము లంతయు మోక్షముగానిదిది సుషుప్తి సుఖము సదా కోరుటవలన నానందమాయెను.

దీనికి ప్రమాణము.

చ॥ గతభవనానాచిత్రవిధకర్మముల న్నిరవద్యత్రికాలయో ।
గ్యతలను దేహకార్యముల నంమచు బాయుచునుండు దేహినం ।
తతము నతండనన్త గుణుతాగరు మాత్రవిచారదృష్టి సం ।
తతమతినానుభోగి ప్రకాశమునొందుచు నిత్యుడౌరా ॥౧॥

ఉ॥ ధ్వాంతసుషుప్తులందుశుచిధామములేనిటఁజిన్మహాశ్రమున్ ।
స్వాంతుఁడుగాకవస్తువులసంతమసంబునెఱుంగుచున్నవాఁ ।
డెంతయుచిత్స్వరూపమగునిచ్ఛకుమీఱినతానదాసరై ।
సంతసమందియేమఱకస్వానుభవంబుననున్నతోషమౌ ॥౨॥

—(*) వీటికి తాత్పర్యము. (*)—

పుట్టుడాముందుజన్మములయందు నార్జింపబడిన పుణ్యాపాపమిశ్రము లనెడు త్రివిధకర్మములచేతను, స్వర్గ మర్త్య, నరకములనెడు మూడు లోకములయందలి త్రికాలమునకు తగిననడవళ్లుగల మూడు శరీరములను బొందుచును, విడుచుచును, యీదేహి యెల్లపుడునుండు గనుక యితఁడే సద్రూపమగును. బ్రహ్మవిచారమందలి యాలోచనతోఁగూడిన దెలివివలన గలిగిననీయనుభవమందు షడ్వికార శూన్యత్వముచేత వికసన మొందుచునుండెడి సద్రూపమును నీవెఱుగుమని తాత్పర్యము.

కటికచీకటిలో నిద్రించుకాలమందును, దీపములేనికాలమందును గాప్ప్రభమనుబొందక, యింటిలోఁగలిగిన వస్తువులను చీకటిని యీరెంటిని తెలుసుకొనిన పురుషుడు చిద్రూపుడగును. కోరికను అతిశయించు తాను, తానై సంతోషమునుపొంది దానిని విడువక తనయనుభవమందు తానుండిన సంతోషమే యానందమగునని తాత్పర్యము.

మ॥ అవినాశావముతానుసన్మతులుమిథ్యాభాతమౌగావెవే ।
అవిద్యైనస్వరుఁడొందుదోచుస్థితియెల్లాబ్రజ్ఞకుఁ ।
దానిహేతువనంబ్రబీతికిజాడ్యమౌనెటులతల్లోషాత్రియావన్ననా ।
కవయోండైన బ్రహ్మోవమందె యుగుదుఃఖంబుల్మతిక్లిష్టగ ॥౩॥

తా॥ త్రిపరిచ్ఛేదశూన్యమైన సద్రూపమును త్రికాలాబేద్యమైన చిద్రూపమును వకటేయగును. అసత్తుచిత్తులు రెండునుపొందినను అన్యభావ

ములోను. అప్పుడుసర్వప్రపంచమునకు విలక్షణుడైన సాక్షి యెక్కడ దో
చును. (అనగా సత్తుకుచిత్తు వేరైన యెడల సాక్షిదోచదనియు, చిత్తుకు
సత్తు వేఱయిన యెడల నిల్కడ యెవ్విధమునను కలుగదనియు భావము).
అచిత్తును ఆనందమునకు హేతువనినను అది జడస్వభావముగలదియగునే,
అప్పట్లో ఆనందానుభవము యేప్రకారమగును, కాబట్టి అసత్తు చిత్తుల
యొక్క జంట యేకమైన పక్షమందు, దానియందే అంతఃకరణమంత్ర
దోచెడు దుఃఖములునసించి నిరతిశయానందమగునని తాత్పర్యము.

మ॥ తనచేనన్యులచే వెలుంగునొకనత్సద్వస్తువాభాషజె ।
ప్పనసర్వం బెనవాచ్యమన్నసుతతద్భావంబులేదన్న జే ।
యునెవం ఖ్యాసతుడెవ్వైయైనసవితార్కాదింపలేవన్నదీ ।
అనినానాదురవస్థలొందవెకుతర్కంబీవుజాలింపుమా ॥ ౮ ॥

తాత్పర్యము ॥ కుమారా, ప్రకాశమానమయిన దేశకాలవస్తు
పరిచ్ఛేద శూన్యమయిన పరబ్రహ్మము, తనచేత ప్రకాసించు నా లేక
అన్యులచే ప్రకాసించునాయనెడి మాటలను జెప్పుటకు తగనిది. అట్లుజె
ప్పగూడదనినను, ఆతాత్పర్యము లేదనినను, గొడ్రాలికొడుకు యేకార్యము
లనైనా చేసునే అపనులుయోచించి లేవనువానికి తోడబాయని బహువి
ధములైన దుర్దశలంపొందవా, నీవుకుయుక్తులువిడువుమని తాత్పర్యము.
ఈలాగున కైవల్యములో చెప్పబడుచున్నది. ఒకగృహము ఒకశరీరమును
గురించి అందులోనుండువానివలె ఖండముగాను పరిచ్ఛిన్నముగా నొకదే
హవ్యాపకమాత్రముగానుండుటవలన, యిక అఖండముగాను అపరిచ్ఛన్న
ముగాను సర్వమునకులోపల వెలుపలవ్యాపించియుండు సర్వవ్యాపకము
గానుండు యజమానుడైన బ్రహ్మస్వరూపము స్విప్రకారమే విచారించి
తెలుసుకొనవలయును.

ప్రశ్న. అది యేలాగు ?

ఉత్త. అఖండపరిపూర్ణ వ్యాపకముగాను, అపరిచ్ఛిన్నముగాను, కాలదేశవస్తు పరిచ్ఛేదరహితముగా నుండుటయే బ్రహ్మస్వరూపమని శృతిస్మృతులలో జెప్పబడుచున్నది.

ప్రశ్న. ఆకాశమునకు నీగుణములుండుటచేత దానినే బ్రహ్మమని చెప్పవచ్చునా ?

ఉత్త. అకాశమైనది నాల్గుభూతములలోను నిండి సర్వవ్యాపకముగా నిరవయముగానుండినను సృష్టికాలమందుగలిగి ప్రళయకాలములో నసించుటవలన కాలపరిచ్ఛేదమువచ్చును.

ప్రశ్న. కాలమే బ్రహ్మమని చెప్పవచ్చునా ?

ఉత్త. కాలమైనది యేకవ్యాపకమై నిరవయముగా నే దేశములోవ్యాపించియుండినను దేశాచారముల చేత గాలక్రియలు వాటిచేత గలుగు వస్తువులుతిరిగి నసింపువచ్చుటవలన కాలమునకుగూడ దేశపరిచ్ఛేదమువచ్చును.

ప్రశ్న. దేశమే బ్రహ్మమని చెప్పవచ్చునా ?

ఉత్త. దేశమైనది యెచ్చటనువ్యాపించియుండిన నొక దేశములోనుండు వస్తువు మరియొక దేశములోలేమిచేత దేశమునకు వస్తుపరిచ్ఛేదమువచ్చును.

ప్రశ్న. వస్తువే బ్రహ్మమని చెప్పవచ్చునా ?

ఉత్త. వస్తువైనది వ్యాపకములేక ఖండముగాను, పరిచ్ఛిన్నముగాను అనిత్యముగా నుండుటవలన వస్తుపరిచ్ఛేదము వచ్చును. గనుక కాలముచేత నాకాశమునకున్ను దేశముచేత కాలమునకున్ను వస్తువుచేత దేశమునకున్ను నసింపువచ్చుటవలన అవిఅంతయు బ్రహ్మస్వరూపముకాచాలదు.

ప్రశ్న. అయితే బ్రహ్మస్వరూపము యేవిధమైనది?

ఉత్త. దేహేంద్రియాది కరణములు వాటియొక్క చేష్టలు లేకను కాలదేశవస్తు పరిచ్ఛేదరహితముగాను అఖండపరిపూర్ణముగాను అపరిచ్ఛిన్నముగాను చిన్మాత్రముగానుండు జ్ఞానవ్యాపకమే బ్రహ్మస్వరూపము.

ప్రశ్న. బ్రహ్మమునకు త్రివిధపరిచ్ఛేదము లేదనుట యేది?

ఉత్త. ఏకాలములోను, ఏదేశములోను, ఏవస్తువులోను, లోపటబయట అణుప్రమాణమునందు లేక సర్వవ్యాపకముగా జ్ఞానము లేక జగచ్చిత్రపటమువలెను పర్వతమువలెను చలనము లేకనిస్మరణముగానుండుటవలన త్రివిధపరిచ్ఛేదము లేదనుటయే నిశ్చయము.

ప్రశ్న. ఆత్మవికారము లేక నిర్వికారముగానుండగా దేహేంద్రియాదులు పనులుచేయుటవలన నవియుకూడ నొకవస్తువని ద్వివిధవాదులు వాదించుదురా?

ఉత్త. స్కాంతరాయి యనునది కదలకుండవుండి దాని సన్నిధానఫలముచేత జడమైన సూతిపీఢించి ఆస్కాంతమును పట్టునటువలెను సూర్యుడు యిచ్ఛ లేకయుండి ఆసన్నిధానఫలముచేత జడమైన సూర్యస్కాంతరాయిలో నగ్నిజనించి యందుచేత బాహ్యాదిక్రియలు జరుగుటవలెను ఆత్మప్రకాశముచేత ప్రతిఫలించిన ఛాయయైనది వృత్తిరూపమై జాగ్రత్స్వప్నములోనుండు విషయములను యింద్రియాదులద్వారా తెలిసి వ్యవహరించుచున్నవి. సుషుప్తి, మూర్ఛ, సమాధులలో వృత్తిలేమిచేత నొకటిన్ని తెలియకనున్ను వ్యవహారములున్ను లేవు. ఆత్మసన్నిధానబలముచేత చేయబడినదే

తప్ప ఇంద్రియాదులు జడములే. దీనికి ప్రమాణము కైవల్యములో దిగువ చెప్పబడినప్రకారము ఉదహరించబడియున్నది.

మ॥ కదలింపన్గదలంగనోపనియయస్కాంతాచలాగ్రస్థలి ।
స్పదయః పిండనిషండముల్గదలునాచందంబున న్జైవులన్హృదయ।
ప్రేరయప్రేరియమానములనూహింపన్సదా లేనిచ ।
త్పదమందెల్ల జగచ్ఛయంబు భ్రమచేతన్సంచలించున్ రహిన్ ॥

టీ॥ కదలజేయుటకును, తాకదలుటకును, కూడనిసూదంటురాతికొండ యొక్క ముందటిభూమియందు శ్రేష్టములైనయినుపముద్దలయొక్క సమూహములుకదలెడితీరున, చేష్టలనుమనస్సునందలిప్రేరేపువాడున్ను ప్రేరేపింపబడినకార్యములను ఆలోచింపగాయెప్పుడునులేనట్టిపరబ్రహ్మమందు సమస్తలోక సమూహము భ్రాంతిచేత మిక్కిలి చలించునని తాత్పర్యము. ఇచ్చట సూదంటు రాతికొండ పరబ్రహ్మమునకును అయఃపిండములు లోకవ్యాపారములకును వుపమానములుగాజెప్పబడినవి. ఎట్లనగా సూదంటు రాతికొండయును యినుపముద్దలును అచేతనములు. అట్టి అచేతన పదార్థమైన కొండయొక్క శక్తిచేత దానిసాన్నిధ్యమందుండెడి యినుపముద్దలుకదలగా నిరాకారుడను, నిరవయవుడును, నిర్గుణుడున్ను అయియుండియు ఆ పరబ్రహ్మచైతన్యుడుగానుండుటవలన ఆయన సాన్నిధ్యమందుండెడి సకలేంద్రియములు చలించుట ఆశ్చర్యము కాదనిభావము.

ప్రశ్న. ఇంద్రియాదులు పనిచేయుక జడముగానుండినను ద్వివిధమేతప్ప అద్వైతముకాదని చెప్పుదురా?

ఉ త్త. తొంబైయారు తత్త్వములు సకలమతములకు సహజమనియు శైవులకు ముప్పదియారుతత్త్వములనియు, వేదాంతులకు యిరువది యెనిమిది తత్త్వములనియు, మాయావాదులకు యిరువదియైదు తత్త్వములనియు, వైష్ణవులకు యిరువదినాల్గుతత్త్వములనియు మఱియు,పదిహేడుతత్త్వములనియు, పందొమ్మిదితత్త్వములనియు, చెప్పుటయంతయు వాచామాత్రముగాని పంచతన్మాత్రలుతప్ప కాలత్రయములోనులేదు. అదియేలాగనిన శబ్దమని యెఱుగునపుడు శబ్దమును దెలుసుకొన్న జ్ఞానముమాత్రముఁతప్ప సమానవాయువు శ్రోత్రేంద్రియము, వాగింద్రియము, వచనాదివిషయములులేవు, స్పర్శమని తెలుసుకొన్నపుడు స్పర్శము, స్పర్శమని దెలుసుకొన్న జ్ఞానముతప్పమనస్సు, వ్యానవాయువు, త్వగింద్రియము, పాణేంద్రియము, ధనాదివిషయములులేవు. రూపమని యెఱుగునపుడు రూపము, రూపమని యెరిగినజ్ఞానముతప్పబుద్ధి, ఉదానవాయువు, నేత్రేంద్రియము. పాదేంద్రియము, గమనాది విషయములులేవు, రసమని యెఱిగినపుడురసము, రసమనియెఱిగినజ్ఞానము, చిత్తము అపానవాయువు, జింహ్వేంద్రియము, ఉపస్థేంద్రియము, ఆనంద విషయములులేవు. గంధమని యెఱిగినపుడుగంధము, గంధమని యెఱిగినజ్ఞానముతప్ప యహంకారము, ప్రాణవాయువు, ఘ్రాణేంద్రియము, గుదేంద్రియముల విసర్జనాది విషయములులేవు. ఈ లాగు తన్మాత్రములతప్ప వేరేతత్త్వములులేమిచేత తన్మాత్రలను ప్రత్యేకప్రత్యేకముగావిభజించి చూడగా నవియుకూడ నొకటినివిడిచి యొకటిలేమిచేత నైదున్ను యొకటిగానుండుటచేతను, వీటికి గార్య [illegible]మంను విక్షేపశక్తియును వృత్తిజ్ఞానముతోఁజూచుకాల

మందు లేమిచేతను అయావరణమొకటిన్ని దెలియలేము యని తెలుసుకొన్న జ్ఞానము మాత్రముగా ప్రకాశించి తెలియలేదనెడు యజ్ఞానము నసించిపోయినది. పిదప తనవ్యాపకములో సకల తత్వములగపడి పెరిగిలయమౌచున్నదని గనుగొన్నజ్ఞానమే మహాకారణమైన మూలప్రకృతికూడ వాచామాత్రముతప్ప వక వస్తువుకాదు.

ప్రశ్న. అదేలాగు?

ఉత్త. తనవ్యాపకములో నొకటియుండినట్లైతేకదా వుండవలయును. వుండినయడల లయముపొందవలెను. అట్లువుత్పత్తికాలేదు, పెరగనులేదు, లయించనులేదు, యని దెలుసుకొన్న జ్ఞానముగా నుండుటయేమూలప్రకృతి రహితమైన బ్రహ్మస్వరూపము. దీనికి ప్రమాణము.

—(*) అవధూతగీతాయాం. (*)—

శ్లో॥ సర్వంశూన్యంమనశ్శూన్యంసత్తాసత్యంహివిద్యతే ।
శోభావాభావితంప్రోక్తంశాస్త్రసమ్మతిపూర్వకం॥

ప్రశ్న. ఈలాగుద్వివిధ వస్తువులులేకతానేతాను గానుండుటనలో ద్వివిధ భావనలుఅయిన విపరీతములు ఎట్లువుండినట్లుదోచినది?

ఉత్త. లేనియజ్ఞానముదోచిన యింద్రియముల ద్వారాకాలత్రయములో లేనిశుద్ధ మిధ్యమైన విపరీతభావనలులేనిజలము ఎండ మావుల లోనిజలమువలె వుండినట్టుకనబడెను.

ప్రశ్న. ఉండువస్తువులోనుండేది అగుబడునేగాని లేనిదిదోచునా?

ఉత్త. ఉండు ఇనుములో యిదిఆయుధమని దోచినది లేని ఆయుధము కలుగునా? ఉండుఇనుముగానేదోచినది. ఉండుబంగారములోయిది

ఆభరణమని తోచినది లేని ఆభరణము లగపడునా? ఉండుబంగారమే తోచినది. ఉండుమట్టిలో యిదిఘటమనితోచినది లేని ఘటము లగపడునా? ఉండుమన్నుగా నేతోచినది. ఉండుభ్రమానులో యిది యేనుగ గుఱ్ఱములవలె తోచినది. లేని యేనుగ గుఱ్ఱములు తోచునా? ఉండుభ్రమానుగానే తోచినది. ఉండుసముద్రములో యిది అల, నురుగు, గుబ్బలిట్లు వేర్వేరవలె తోచినది. లేని అల నురుగు గుబ్బలు తోచునా? ఉండుసముద్రముగానే తోచినది. ఉండుఆకాశములో యిది నీల, పీతమని తోచినది. లేనినీలపీతమని తోచునా? ఉండు ఆకాశమే తోచినది. ఉండుస్థాణువులో యిదిదొంగయని తోచినది. లేనిదొంగ తోచునా? ఉండుస్థాణువే తోచినది. ఉండురజ్జువునందు యిది సర్పమనితోచినది. లేనిసర్పము తోచునా? ఉండురజ్జువే తోచినది. ఈదృష్టాంతములవలె సచ్చిదానంద స్వరూపమైన తనవద్ద యిది నామరూపములుగా తోచినది. ఉండు సచ్చిదానందమే తోచినదేగాని కాలత్రయములో నామరూపములు తోచనే లేదు.

ప్రశ్న. అది యేలాగు?

ఉత్త. ఉండునదిసత్తు, అసత్తుదానే నామరూపములైన చిత్తుగాదోచినది. సత్తుతప్ప నామరూపములు అనునవి కాలత్రయములో లేవు చేతనున్ను, సత్తుతప్పచిత్తు అనునది వేరే లేమిచేతనున్ను రెండవ వస్తువు లేదు. అసత్తుచిత్తులయొక్క జంటయేకమై యుండుటవలన ఛాయయందే అంతఃకరణమందుదోచెడి నామరూపములనసించి నిరతిశయానందమాను, లేని మాయ కాలత్రయములోను తోచబడదు. కైవల్యము పొందలుగాగల స్మృతిలో బ్రహ్మమ్మిధులుండుట

చేతగాలత్రయములోను మాయతోచబడదనేదేనిశ్ఛయము

—(*) దీనికిప్రమాణము. (*)—

మ॥ తగుద్రైగుణ్యజగంబుస్వప్నపురవంధ్యాపుత్రగంధర్వరా ।
ణ్ణగరస్థాణునరాభ్రపుష్పమృగతృష్ణావారిపాశాహిన ।
గ్గగనశ్యామలశుక్తికాప్యశశశృంగభ్రాంతులన్బో ।
లియావగుమాసర్వమువీడిబ్రహ్మముమదీయాజ్ఞానిజప్రజ్ఞచే ॥

తా॥ ఓయిశిష్యుడా సత్వరజస్తమోగుణములుగల ప్రకృతివికారమైన యీలోకము కలలోజూచినపట్టణమువలెను, గొడ్రాలిబిడ్డవలెను, గంధర్వ రాజుల నగరమువలెను, దారుపురుషుల వలెను, ఆకాశపుష్పము వలెను, ఎండమావులజలమువలెను, త్రాటియందుదోచిన సర్పమువలెను, స్వచ్ఛమైన ఆకాశమునందలి నలుపువలెను, ముత్యపుచిప్పయందలి వెండివలెను కుందేటికొమ్మువలెను అసత్యమగునుగనుక నీవునావుత్తరువుచేత నీస్వీజ్ఞానమువలన అసత్యమైన యీలోకమందుగల భ్రమనువదలిల్లోకాతీతమై వెలుగు సచ్చిదానందకూటస్థ పరబ్రహ్మమునీవగుమని తాత్పర్యము.

శ్న. మిథ్యమైన నామరూపములు కాలత్రయములోలేక అఖండ సచ్చిదానంద స్వరూపముమాత్రమువుండగా యీజననమరణము మొదలుగాగల తాపత్రయములు, జీవేశ్వరభేదములు, బంధమోక్షములువుండేలాగు తోచినదెట్లు ?

త్త. ఆత్మనేదేహేంద్రియాదులులనిన్ని, దేహేంద్రియాదులేయాత్మయని విపర్యముగాచూచినదే అజ్ఞానము. ఆయజ్ఞానముచేతనాత్మయైన తన్ను అసత్తయిన నామరూపములుగా జూచినపుడే యద్వైతముకనబడక ద్వైతభావము కనబడెను.

శ్న. అదెట్లాగు ?

ఉత్త. మేఘము కదలుచు పరుగెత్తగా చంద్రుడు పరుగెత్తునటువలెను, జలము చలించునపుడు నిశ్చలమైనచంద్రుడు కదలునటువలెను, ఓడ యొక్క పోవువానికి గట్టుమీఁది చలనములేని చెట్లుపరుగెత్తివచ్చునటువలెను, కొరివికట్టెను చుట్టినట్టయిన సూర్యాకారమైన గుండ్రముగా దోచునటువలెను, మృగతృష్ణలో నీరుపరుగెత్తు నటువలెను, రసదర్పణమునకు నెదురుగానుండిన యిల్లువాకిండ్లు అద్దమునకు వెనుకతోచునటువలెను, అజ్ఞానముచేత నామరూపమైన ద్వైతభావముతోచినది. ఈప్రకారము అనేకగ్రంథములలో జెప్పబడియుండుటచేతను యిపుడు జ్ఞానదృష్టిచేత బూడగా జూచువాడు చూచునది చూడబడువస్తువు యీమూడున్ను పంచేంద్రియములతో జెడి యాదిత్యునిప్రకాశములో దీపప్రకాశము అణగియుండు రీతి సూర్యునిప్రకాశములో భూతతిమిరములు అణగియుండునటుల జ్ఞానమనెడు పెద్దకండ్లనుమూయబడిన యావరణమనెడు పొరతొలగును. అపుడునామరూపాత్మకమైన సకలదేహాదిప్రపంచములు తనలోలయమైతానేతానుగాప్రకాశించును. దీనికి అనేక శ్రుతులలో ప్రమాణములున్నవి.

ప్రశ్న. సకలప్రారబ్ధ భోగములున్నదనియు జ్ఞానమువచ్చినను అనుభవించే తీర్చవలెననిన్ని సకల శ్రుతిస్మృతులు చెప్పుటయేగాక మనకున్ను అనుభవముగానుండుటవలన వస్తుద్వయము లేదని చెప్పుట యేలాగు చెప్పవచ్చును?

ఉత్త. ప్రారబ్ధభోగము అజ్ఞానదృష్టిచేత నభ్యాసకాలములో నున్నది. తత్వజ్ఞానోదయములో లేదని అభ్యాసికే ప్రారబ్ధముతప్ప ఆరూఢికి లేదనియు శ్రుతిస్మృతులుచెప్పుచున్నవి. మాయనుభవమున్ను యిదియే.

ప్రశ్న. అది యేలాగు?

ఉత్త. మేలుకొన్నవానికి స్వప్నము అసత్తయినటుల యదార్థజ్ఞానములో దేహాదులు అసత్తుగాబోవుటవలన ఆరూఢికి ప్రారబ్ధము లేదు. వానికి నతీతమైనబ్రహ్మప్రకాశమొకటియే, యేకముగా ప్రకాశించునుగనుక ఆస్వరూపమే నీవుఅయినావు అనుటలో సందేహావిపరీతములులేక అద్వైతచిన్మాత్రస్వరూపముగానుండువుగాక, యిందుకుప్రమాణము లనేకశాస్త్రములలో జెప్పబడి యుండుటవలన యీలాగుతానుగా ప్రకాశించుస్థితిలో కించత్తైనను అసంభావనయైనది గురువుచేతను శాస్త్రములచేతనుదీరదు. యీయసంభావనయుండు నతనికి స్వానుభవములో సందేహముకలిగి దీర్ఘస్థితిని బొందక తప్పిపోవుటవలన ఆత్మద్రోహియనియు బ్రహ్మద్రోహియనియు చెప్పుటయేగాక దీనినిబోగొట్టుకొనుటకు యిందుకుపైన వేఱుఅనుభవములున్ను శాస్త్రములున్ను లేనిచేత యీద్రోహము దేనిచేతను తొలుగదని నాలుగుఉపనిషత్తులు జెప్పుచున్నవి. ఇందుకు చతుర్థోపనిషత్తు ప్రమాణము.

శ్లో॥ సత్యంసత్యంపునస్సత్యం । నాస్తిసంశయినాంగతిః ।
అధోగతిస్తువిజ్ఞేయా । నిహానాస్తితథైవచ ॥౧॥
సంశయోహిగతిస్తేషాం । శాశ్వతంయాంతిసర్వదా ।
యిహస్వర్గేసుఖంనాస్తి । నాస్తిసంశయతఃఫలం॥౨॥

అనిచెప్పియుండుటచేత అసంభావనకలుగుటకు యితర శాస్త్రములు చూడరాదు. అట్లుచూచెనేని దనయదార్థమైన స్వానుభవదృష్టి యడతెగకయుండి పూర్వపక్షముగాదలచి సావధానముగా విచారించి తెలుసుకొనవలెను. యీలాగు అనేకశాస్త్రములలో చెప్పియుండుటవలన అసంభావన, సంశయభావన, విపరీతభావనలువిడిచి తానేతానుగా స్వయంప్రకాశముగా, సత్యాదులక్షణముగా, నిర్మలముగా, నిత్యతృప్తిబొంది అంతర్ముఖనిష్ఠమైన సుఖసమాధికలవాడై ఘనానిష్ఠులుగా ప్రకాశించినాడు. ఇందుకు సంశయములేదు. నిశ్చయము.

—(౦) ఉపశాంతిప్రకరణము సంపూర్ణము. (౦)

నిర్వాణ ప్రకరణము.

—————:o:—————

పూర్వము చెప్పిన అయిదుప్రకరణములవల్లను సత్త్వముతానుగా ప్రకాశించు నుపశమనము పబాంది జీవన్ముక్తిసాక్షాత్కారతుర్యానుభవస్థితిలో స్థిరమైయుండు శిష్యునికిపై అసిపదలక్ష్యార్థమైన అఖండానంద తుర్యాతీత స్వానుభూతిమాత్రము గ్రహించియుండు విదేహముక్త్యనుభవము సిద్ధించుటకు నిర్వాణప్రకరణమును జెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ శైవంపాశుపతంవామం । కాళాముఖమహావ్రతే ।
షడంతభైరవంప్రోక్తా । స్సమయాద్వైతసమ్మతాః ॥౧॥
లోకాయుతంచమీమాంసా । బౌద్ధంచమనమేవచ ।
మాయావాదంపాంచరాత్రం । షడ్బాహ్యాఃపరికీర్తితాః ॥౨॥
ఏతేషాంద్వాదశానాంచ । శాస్త్రాణ్యుక్తాన్యథిత్యదై ।
వనశ్రుతినృణాంభ్రాంతి । స్స్వజ్ఞానధ్వంసినీసదా ॥౩॥
యేనభ్రాంతత్వాదయోనష్టా । జ్ఞాత్వా వేదాంతముత్తమం ।
విమృశ్యాధీయతేయేత । త్తేత్యజంతిభ్రమాదికం ॥౪॥

—(*) పీఠిక వివరం. (*)—

ప్రశ్న. సమస్త శాస్త్రములలో నిలిచియుండు సమయములకు ముక్తి కలదా ?

ఉత్త: శైవం, పాశుపతం, కాళాముఖం, మహావ్రతం, వామం, భైరవం ఈ యారును అంతరసమయములనియు, లోకాయుతం, మీమాంసము, బౌద్ధం, జైనం, పాంచరాత్రం, మాయావాదం, యీయారున్ను బాహ్యసమయములనియు చెప్పబడును. వాటిలో అంతర

సమయములలో శైవమనునది యనేకస్వకలిగినజ్ఞానము. శివుడు దెలుపగా జీవుడు దెలుసుకొనువాడనిన్ని శేషత్వము నీచత్వము గానుండవలెనని జెప్పును. పాశుపతమనగా, పరమాణు ఉపాదానముగానిలిచివాటిసంయోగమే కారణముగా ప్రపంచస్సృష్టిచేయబడినదనియు ఈశ్వరుడు నిమిత్తకారణముగానుండుననియు జీవకోట్లంతయు త్రిమలములచేత గట్టబడినవారుగా జెప్పుటయేగాక ఆగమములుఘోషించుమేరకు అవాహానముచేసి యర్చించి బంధములనుత్యజించి అణువైనజీవుడు శివమయమైన పతినికూడుననిచెప్పును. కళాముఖం, మహావ్రతం, అను యీరెండున్ను అత్యంత జడలుమొదలైన గురుతులుగొని భక్తితోను శివుని అర్చించినియమము చెడకయుండునట్లయిన కర్మశరీరము విడుచునపుడు శివలోకమును బొందవచ్చును. అదియే మోక్షమని చెప్పును. వామమనగామధుమాంసము గొనిశక్తియైనస్త్రీలనుబూజించివారలశేషముభుజించి ఆళ్లోదమానందములోనుండుటయే మోక్షమనిజెప్పును. భైరవమనునది స్మశానములో నుండుటయుముకలు ధరించి బూడిదెబూసి వృషవానముగానుండి యాభైరవమును హోమముచేసి నరబలియిచ్చి ఆనరమాంసమును, మధువును కపాలములోనుంచి హోమములో ఆహూతిచేసి మధువుమాంసమును మరుసటిదినము భుజించునది యేపారణమనిన్ని యిట్లుచేసి ముగించినదే నిర్వాణమైనమోక్షమనిచెప్పును. మీమాంశమనునది పశుయాగముచేసి ఆయాగబలముచేత దేవతలుగాస్వర్గములోనుండుటయేమోక్షమనిన్ని వేదాధ్యయనముచేసిన శబ్దమే బ్రహ్మమనిచెప్పును. బౌద్ధమన్ననది యింద్రియములయొక్క తెలివి

యేజ్ఞానమనియు భూతాకాశమే ఆత్మయని చెప్పును. శమమను నది యింద్రియనిగ్రహముద్వారా కామములో ప్రవేశించక రాత్రుల యందు భుజించుటవదలి దేహమునురోసి వెంట్రుకలుపెంచియుం డుటయు సూర్యునితో కలయుటయని చెప్పును. పాంచరాత్ర మనునది ఆదిమూలమైన విష్ణువేతన మాయచేత ప్రపంచము జీవులను సృజించినాడనియు ఆమాయయే అతనికి రూపమనియు, వసుదేవుడు మొదలగువారగల నలుగురి సమారాధనముచేతను జీవులుబంధమునువిడిచి పరమపదమును బొందుచున్నారని చెప్పును. మాయావాదమనునది నేనను అహంకారమే బ్రహ్మము అతనికి యొక వికారములేదు వారిసన్నిధానవిశేషముచేత మాయచేష్టించినదై ప్రపంచముజీవులను సృష్టిచేసినదని బంధమోక్షములు లేదనిచెప్పును. ఈపండ్రెండులో (శైవం, వైష్ణవం, శాక్తేయం, సౌరవం) (పాషండములు) విరోచనము, చార్వాకము, ఉపాసకము, క్షణికవాదము, అంతరాళము, ఆగమము, దిగంబరం, ప్రభాకరం, తార్కికం, భట్టం, సాంఖ్యం, యోగం, పతంజలియం, విశ్వరూపం, ప్రజాపత్యం, గాణాపత్యం, కౌమారకం, పౌరాణికం, కర్మశాస్త్రం, అనిచెప్పబడు అనేకమతములున్నవి. వారలందరు వారివారి మతాభిమానమే హెచ్చుగాదలచి మంత్రవాదం, రసవాదం, మొదలయినశాస్త్రములు నారంభించి భ్రాంతులై వసించిరని పంచదశప్రకరణములలో ప్రమాణములుండుటచేత పక్షయులకుముక్తిలేదు.

ప్రశ్న. శివవాదులతోను ఈశ్వరుడున్నాడ భ్రాంతులు అనిచెప్పవచ్చునా?

ఉత్త. స్వప్నములో భిక్షమెత్తువానికంటె రాజుగాయుండువాడు అధి

కుడుగాయుండినను మేలుకొన్నతరువాత ఈరెండు స్వప్నములు మిథ్యయైనరీతి ద్వివిధవాదులుకల్పితముచేత తారతమ్యముగానుం డినను జ్ఞానమువచ్చినవానినిగురించి ద్వివిధవాదులున్ను భ్రాంతులేయని చెప్పవచ్చును.

ప్రశ్న. ఈలాగు వేదాంతవిచారముచేత వస్తునిర్ణయముచేయుట వలన ఆవాదులకంతయు విరోధమువచ్చునా ?

ఉత్త. ఒకటేవస్తువని చెప్పే వేదాంతికిన్ని దానినే గృష్టివాడుదేనుగనుచూచినచందంబుగా జూచివుందుమతవాదులకుకొంచమైననువిరోధము లేదు.

ప్రశ్న. ఒకటే వస్తువని చెప్పే వేదాంతమునకున్ను ఇకయుండు మతము లంతయుమాయామయమని చెప్పుటకు ప్రమాణములున్నవా ?

ఉత్త. ముప్పదిరెండు ఉపనిషత్తులే ప్రమాణమని పంచదశప్రకరణములో నిరూపించియుండుటయే ప్రమాణనిశ్చయము.

ప్రశ్న. విచారజ్ఞానముచేత వస్తువునిర్ణయముచేయుటయెట్లు?

ఉత్త. షడ్లింగతాత్పర్యముతో వేదాంతవిచారముచేసిన. శ్రవణఫలము చేతవస్తునిర్ణయముచేయవలెను.

ప్రశ్న. అదియేలాగు

ఉత్త. శ్లో॥ ఉపక్రమోపసంహార । వభ్యాసోపూర్వతాఫలం ।
అర్థవాదోపపత్తీచ । షడ్లింగాన్యర్థసంగ్రహే ॥

టీక॥ ఉపక్రమము, ఉపసంహారము అనివకటి. అభ్యాసము, అపూర్వత, ఫలం, అర్థవాదము, ఉపపత్తియని ఆరువిధములు.

ప్రశ్న. ఉపక్రమమేది?

ఉత్త. అఖండపరిపూర్ణ సచ్చిదానంద బ్రహ్మమునందు రజ్జువునందు సర్పము అగుపడినభంగి సకలబ్రహ్మాండపిండములయిన జగత్తుకలిగినది. ఈసృష్టికిముందు బ్రహ్మం సత్తామాత్రముగాయుండినదని బలిపాదించుటయే ఉపక్రమము.

ప్రశ్న. ఉపసంహారమేది ?

ఉత్త. ఉత్పత్తియైన సకలజగత్తు అపవాదక్రమముగాలయమగుటచేత బ్రహ్మాండపిండములను ఉపాధిలోకూటస్థునికి బ్రహ్మమునకు ఉండు వుపాధులనుదొలగించి ఐక్యత్వమును జెప్పుటయే ఉపసంహారము. ఈ రెండును ఒకలింగము.

ప్రశ్న. అభ్యాసమనునదియేది ?

ఉత్త. ప్రత్యగాత్మయైనబ్రహ్మము నీవేయని తొమ్మిది విధములుగా నుపదేసించుట ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో తత్వమసిమహావాక్యమును, ఉద్దాలకమహాఋషి తనకుమారుడైన శ్వేతకేతువునకు తొమ్మిది విధములుగానుపదేసించినారు. వాటినిచూడ యిష్టముగలవారు ఆయుపదేశము చేతనునిగూర్చి చెప్పుటచేత చేతనునికే అద్వైతఆత్మతత్వముబోధించుటవలన నదియే అభ్యాసము.

ప్రశ్న. తొమ్మిది విధములుగానుపదేశించు వుపదేశములుయేవి ?

ఉత్త. స్థూలశరీరములో వాత, పిత్త, శ్లేష్మములను భేదములవలన మూడుదోషములుగలవు. అవిరోగములకు కారణములయినవి వాటినినివర్తించుటకొరకు ధన్వంతరిఅయినవారు ఆయుర్వేదమును జేసియున్నారు. అదేరాగున అంతఃకరణమునందు మలము, విక్షేపము, ఆవరణము అనుభేదములవలన మూడుదోషములు వున్నవి. అవిసంసారబంధమునకు కారణముగావున్నవి. వాటిని

నివర్తించుటకై శ్రీసచ్చిదానందపరమకారుణ్యుడైన పరమేశ్వరుడు నాలుగువేదములను అగ్నినుండిపొగయేలాగు గలుగుచున్నదో ఆలాగునని యానముగా ప్రకటించియున్నారు. వాటియందుకర్మకాండ, ఉపాసనకాండ, జ్ఞానకాండయనుమూడు కాండములున్నవి. మలములనెడు పాపమును కర్మకాండమునందు చెప్పబడిన కర్మానుష్ఠానమువలన నివర్తియగుచున్నది. విక్షేపమనెడి చంచలత్వము ఉపాసనకాండలో చెప్పబడిన సగుణనిర్గుణోపాసనలవలన నివర్తి కలుగుచున్నది. ఆవరణమనెడి అజ్ఞానము జ్ఞానకాండలో చెప్పబడిన ఆత్మజ్ఞానమువలన నివర్తియగుచున్నది. ఈకారణముమబట్టి యీజన్మమునందైనను, పూర్వజన్మమునందైనను చేసిన కర్మోపాసనవలన యెవనికిమలవిక్షేపములు నివర్తియైయున్నవో దీనివలన యెవనివివేకము వైరాగ్య షట్కసంపత్తి, ముముక్షుత్వముయను నాల్గు సాధనములనుపొందియుంటున్నాడో అటువంటివానికి ఆవరణదోషమొకటిమాత్రము శేషమైయుంటున్నది అటువంటి అధికారి ఉపనిషత్తైన జ్ఞానకాండ బ్రహ్మనిష్ఠాపరుడగు గురుద్వారా శ్రవణముచేసి ఆలాగు శ్రవణముచేసిన పరమాత్మైక్యమైన యర్థమును మననిదిధ్యాసనము జేసి స్వరూపసాక్షాత్కారమువలన సకలమైన అర్థములునివర్తిజేసి పరమానంద ప్రాప్తియగుమోక్షమును పొందుచున్నాడు పైచెప్పబడిన ఉపనిషత్తులు అనేకవిధములుగా నుండినను వాటిలో శ్రేష్ఠమైనవి పది ఆపదింటిపైకి నాల్గు ఉపనిషత్తులలో జెప్పబడిన నాల్గుమహావాక్యములే అమృతసారముగా నున్నది వాటిలో సామవేదములో చెప్పబడిన ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో ఆరవ అధ్యాయమునందు ఏడవశ్లోకమును చివరదాకు నానావిధయుక్తులతో తొమ్మిదివిధములుగా నుపదేశింపబడినతత్త్వమసి మహావాక్యమేశివామృతరసమనబడును. ఇదిసంస్కృతభాషలో కేవలవిస్తారముగా శంకరాచా

ర్యాలు వ్యాఖ్యానముచేసియున్నారు. వాటినిపరిశోధించుటకు యోగ్య ముగలవారు దుర్లభమైయుండుటనుబట్టి సమస్తమైనవారల కనుకూలముగా యుండునటుల యిందులో వ్రాయబడినది. లోనిన్నిదివిధములుగా చెప్ప బడిన యీవుపదేశముయొక్క అర్థము చిత్తశుద్ధియును, ఏకాగ్రచిత్తముగల వారికే గ్రహింపబడును; యితరులకు గ్రహింపబడదు. అటువంటిచిత్తశుద్ధి యున్ను గలుగుటకనేక సాధనములుండినను యీకలియుగమునందు నామ ధ్యానమే మేలైనసాధనమని శృతిలోచెప్పబడుచున్నది. దానిమీదమో క్షాపేక్షగలవారు వెనకచెప్పబడు పది అపరాధములువిడిచి ఈశ్వరనామ ములను అర్థముతోసదాచింతించవలెను. పదియపరాధములు యేవియ నిన (1) సాధువునింద. (2) అసాధువులయందు ఈశ్వరనామ మహిమజె ప్పుట (3) శివకేశవులయందుభేదబుద్ధి (4) శృతివాక్యములయందు అశ్రద్ధ (5) శాస్త్రవాక్యములయందు అశ్రద్ధ (6) గురువాక్యమునందు అశ్రద్ధ (7) ఈశ్వరనామార్థవాదము (8) అనేకపాపములను పోగొట్టెమంత్రంనా యందున్నదని విశ్వాసముచేత నిషిద్ధకర్మలను జేయుట (9) ముందుజెప్ప బడ్డ విశ్వాసముచేత హితకర్మములను విడుచుట (10) ఈశ్వరనామ మితర ధర్మముతో సమముగాజూచుట.

తత్వమసిమహావాక్యము.

తత్వమసియనుమహావాక్యముసామవేదమునందు ఛాంద్యోగ్యోపనిషత్తు లోచెప్పబడిన మహావాక్యము తొమ్మిదివిధములుగా నుపదేశింపబడి యు న్నది. వాటిలోప్రారంభమున స్వేతకేతువుకున్ను తండ్రియైన ఉద్ధాలకమ హాఋషికిన్ని జరిగినసంవాదరూపమైన బోధకథసంగ్రహముగావ్రాయబో వుచున్నాము. ఆకథయేమనగా, ఉద్ధాలక మహాఋషికి స్వేతకేతువు అనుపు త్రుడుగలడు. ఇతడుతగునైన విద్యాభ్యాసముచేయుటకుతగినయోగ్యుడని తలచియితనికి ఉపనయనము జేయవలయుననితలచినవాడై చెప్పుచున్నాడు,

ఓ స్వేతకేతువా! మనకులమునకు తగినగురువువద్దకు వెళ్లి బ్రహ్మచర్యవ్రతముబూని విద్య అభ్యసించుటకుబోవలెను. సౌమ్యా! (ప్రియపుత్రా) మనకులమునగలిగినపురుషుఁడైనవాడు విద్యాభ్యాసము జేయక తానుమూర్ఖుఁడుగాతనకడపాత్రముకొరకు బ్రాహ్మణులబంధువులుగాదలచియుండుటధర్మముగాదు. ఏకారణమునన్నైనను తండ్రి గుణవంతుఁడుగానుండినను తనయొక్క పుత్రునకు పనయనముజేసి సతనికి చదివింపకయుండినయెడల ఆకారణమునుబట్టి పుత్రుడైనవాడు తండ్రినివిడిచి యితరదేశములకు వెళ్లియైనను విద్యఅభ్యసించవలసినది. ఈలాగు తండ్రిచెప్పెడికాల్లమందు స్వేతకేతువునకు పండ్రెండు సంవత్సరములవయస్సు గలవాఁడుగానుండెను. ఉపనయనముజేసుకొని తనయొక్క గురువునొద్దకు వెళ్ళితనకు యిరవైనాల్గుసంవత్సరముల వయస్సుగలవాడయ్యేవరకు నాలుగువేదములను అభ్యసించి వాటియొక్క అర్థమును గ్రహించి తనకు సమానులెవ్వరును లేరని మదించితనయింటికివచ్చెను. తండ్రి తనకుమారుని జూచి ముందుజెప్పబోవుప్రకారమే వానిగుణములున్నవని చెప్పుచున్నాడు.

— ఉద్దాలక ఉవాచ. —

స్వేతకేతువా! నీవుయిటువంటి గొప్పమానసము గలవాఁడవై విద్వాంసుడవనిగర్వించి కైంకర్యము లేకయుండే స్వభావముకలిగిన దానికి మీఆచార్యులగుండాగ్రహించిన అతిశయమైనపదార్థమేది? ఏబ్రహ్మోపదేశమువలన వినబడనికార్యరూపమైన జగత్తువినబడినదో, యేవస్తువుమననముజేయబడనిదో, దేనిగుండామననముజేయబడుచున్నదో, యేవస్తువునిశ్చయింపబడనిదో దేనిచేత నిశ్చయించబడుచున్నదో అటువంటియుపదేశమును మీఆచార్యులవల్లవినియున్నావా? అనితండ్రి అడిగెను.

— శ్వేతకేతు ఉవాచ. —

భగవాన్ ఆయుపదేశము ఏలాగుననున్నది?

— ఉద్ధాలక ఉవాచ —

ఓపుత్రా! ఒకమృత్తికపిండము వలనఘటముగాగలకార్యములు మృత్తికయనియే నిశ్చయింపబడుచున్నది. నామమమాత్రమైనది. మృత్తికయేయదార్థము. మన్ను, బంగారు, యినుము, యనిచెప్పబడును. యీమూడుదృష్టాంతములు తనకుమారునికి జెప్పిఆయుపదేశము యీలాగుననున్నదని తండ్రిచెప్పెను.

— శ్వేతకేతు ఉవాచ. —

పూజితుడైననాయొక్కగురువు నిశ్చయముగా తాముచెప్పినయుపదేశమును తెలిసినవారుకారు. అట్లావారికి తెలిసియుండిన యెడలసద్గుణము భక్తి వారివెంబడి నీడవలెపరిచర్యలు మొదలైన గుణములుగలిగిన నాకు యెందుకు జెప్పకయుందురు. దానివలన ఆయుపదేశమును తామే అనుగ్రహించవలయునని వినయపూర్వకముగా నడిగెను.

— ఉద్ధాలక ఉవాచ. —

సౌమ్యా! చెప్పుచున్నాను ఏకాగ్ర చిత్తముతో వినుము మొదట యిది అద్వితీయసత్తుగానే యుండినది. అని ప్రారంభించి సత్తురూపబ్రహ్మమునుంచి జ్ఞానపూర్వకముగా అగ్ని జలము పృథివి (అన్నము) చెప్పబడు మూడుభూతభౌతికముల యొక్కయుత్పత్తిచెప్పి వెనుక జీవబ్రహ్మముల యొక్క ఐక్యము తెలుపు తత్వమసియనెడు మహావాక్యమును తొమ్మిది విధములుగానుపదేశము చేసిరి. ఆతొమ్మిది విధములైన యుపదేశములను తెలియపరుచుచున్నాను. అరుణిమహాఋషి పుత్రుడైన ఉద్దాలకమహాఋషి తన పుత్రుడైన శ్వేతకేతువునకు నుపదేశించినదెప్పుచున్నారు.

మొదటిభాగవుపదేశము. ఉద్దాలక ఉవాచ.

(1) పృథివి,జలము,అగ్ని అనుమూడుభూతములనుఒకటొకొకటికలిగిన సంబంధములను విషయముచేయు అవాంతరప్రకరణములను గురించి బ్రహ్మమునువిషయము చేయుమహా ప్రకరణమును చెప్పవలసినవాడై సుషుప్తిలోమానసులయముకాగానే జీవుడు సత్తుతో పొరలుచున్నాడు. అనిచెప్పుటకుమునుపు చెప్పబడిన మనోవుపాధి యిటువంటిది అని తేటపరచుచున్నారు. ఓసౌమ్యా! నావల్ల తెలుసుకొనుము. పురుషుడునిద్రించుకాలమందు ఆపురుషునకునిద్రబోవుచున్నాడని పేరుగలుగుచున్నది అప్పుడు సత్తుతో (బ్రహ్మముతో) యేకరూపము అగుచున్నాడు. అనగాపరమార్థ సత్తురూపము అయిన తనను బొందుచున్నాడు. దేనివలన తననుతాను బొందుచున్నాడో దానివలన పురుషుడునిద్రించుచున్నాడని చెప్పబడుచున్నాడు అదియేదనగా చిదానందాదిగుణములయొక్క స్థితివలన స్వాత్మప్రాప్తిపొందుచున్నది (2) జాగ్రత్స్వప్నములలో పడినవిషయాక్రమమును నివర్తిచేయుటకుబ్రహ్మమును పొందుటసుషుప్తి. ఆసుషుప్తిలో తెలియబడుచున్నది యేలాగనిన; పగుశియనగా డేగతాడుతోకట్టబడి దశదిశలు యెగిరి వేరుస్థలము ఆశ్రయించకతనకట్టబడిన స్థలమందు యేలాగువచ్చి చేరుచున్నదో అదేలాగున మనోవుపాధి కలిగిన జీవుడుజాగ్రత్స్వప్నములలో సుఖదుఃఖములను దిశాదిశలనుతిరుగ (అనగా అనుభవరూపమైన గమనముచేసి) వేరుస్థలమును ఆశ్రయించక ప్రాణరూపబంధము నిశ్చయముగా ఆశ్రయించును. దేనివలన మనోపాధగలిగినజీవుడు ప్రాణబంధముగా కలిసియున్నదో దానివలన అదిప్రాణమును ఆశ్రయించుచున్నది.

(3) ఈలాగునిద్రబోవుచున్నాడు అనునది విశేషాంతమునుబట్టి జీవుడు సత్యస్వరూపమైన జగత్తుయొక్క మూలమును పుత్రునకుజూపించుచు

అన్నము మొదలైన కార్యకారణములయొక్క పరంపరముగా జగత్తుకు మూలమైన సత్తును జూపుచున్నాడు. ఓ సౌమ్యా! నావల్ల ఆకలిని దప్పిని తెలుసుకో. ఏ కాలములో పురుషుడు భోజనము చేయుటకు కోరుచున్నాడో అప్పుడు ఆ పురుషునకు భోజనము చేయ కోరుచున్నాడను పేరు అతనికి కలుగుచున్నది. అప్పుడు వాడు భోజనము చేసిన అన్నమును వానితో త్రాగబడిన జలముతో కూడి లోపల బోవుచున్నది. ఆనగా కఠినమైన అన్నమును మృదువుగా జేసి రసము మొదలైన రూపముగా మారి దేహమునకు వ్యాపింపజేయుచున్నది. గోవులను పరిపాలన జేయువాడు గోపాలుండని, గుఱ్ఱములను పరిపాలన చేయువాడు అశ్వనాయకుండని, పురుషులను పరిపాలన జేయువాడు పురుషనాయకుడని యేలాగు చెప్పబడుచున్నాడో అదేలాగున భుజించిన అన్నమును పక్వము చేయు సమయములో త్రాగిన జలము అన్నము పానము జేయుటవలన అశనాయకుడని పేరుగలిగినది. ఆలాగు భోజనము చేసిన అన్నమును భాగము చేయుచున్నది. అప్పుడు మాంసము మొదలయిన వాటితో యీ శరీర కార్యము కలుగుచున్నది. ఓ సౌమ్యా! ఆ కార్యమును తెలుసుకోనుము. ఈ శరీరమయిన కార్య మూలము లేనిది కాదు. యీ శరీర కార్యమునకు అన్నమును వినహా వేరే మూలము యెక్కడయున్నది. గనుక అన్నమే మూలము. (4) ఓ సౌమ్యా! ఈలాగుననే అన్నమైన కార్యమువలన జలమైన మూలమును తెలుసుకో. జలమైన కార్యమువలన తేజస్సయిన మూలము తెలుసుకో. తేజోరూప కార్యమువలన సత్తురూపమూలమును తెలుసుకో. సత్తు అన్నిటికి మూలకారణముగా యున్నదో అటువంటి సత్తు స్థావర జంగమరూపమైన సర్వజగత్తు అని యెరుగుము. ఈ సత్తు స్థితి కాలముతో దేనికి ఆశ్రయముగా యుంటూయున్నదో దేనికి ప్రతిష్ఠగా యుంటూయున్నదో అది యేస

కలప్రజలు. (5) ఏకాలములో పురుషుడునీళ్లను త్రాగుటకుకోరుచున్నా డో ఆకాలములో ఆపురుషునికి నీళ్లుత్రాగెడి వాడనిపేరు కలుగుచున్నది. అప్పుడు శరీరములో యుండేఅగ్ని అంగమైన తేజస్సు పానము చేసినఆజల మునుతీసుకొనిపోవుచున్నది. అదియేలాగనిన త్రాగినజలమును రక్తము మొదలైన ఆకారముగా జేయుచున్నది. ఏలాగున గోపాలకుండు అశ్వపాల కుడు, పురుషపాలకుడు అనునామాంతరములు కలిగినవో అదేలాగునఆతే జస్సు జలమును తీసుకొనిపోవుటవలన వుదకపాలకుడు అనిచెప్పబడుచు న్నాడు. అక్కడ జలమునకుశరీరరూపకార్యమే కలుగుచున్నదీ. ఈశరీర రూపకార్యము అకారణముకాదు అని తెలుసుకో (6) ఆశరీరమునకు జల మునువిడిచి వేరేయొక్కడ కారణమగును. జలమే కారణము. జలరూప కార్యమువలన తేజోరూపకారణమును తెలుసుకోనుము. ఈస్థావరజం గమమైన సకలముప్రజలు సత్తురూపమూలమని తెలుసుకొనుము. సత్తు రూపక్రియ ఆశ్రితమైనది. సత్తురూపప్రతిష్టలుకలదియై ప్రసిద్ధమైన తేజ స్సు, జలము, అన్నముయను మూడుదేవతలను అధిష్టానమైన బ్రహ్మము నుపొంది ఒక్కొక్కటి మూడేసివిధములుగానున్నది. వాటిని ముందు వుపదేశములోనే చెప్పబడియున్నది. తేజస్సు ఈలాగున జలము, అన్న ము అనుకార్యరూపమైన శరీరకార్యద్వారా సత్తేసత్యములో నారోపణ చేయబడినది. ఇపుడు మరణముద్వారా ఆయొక్కసత్తు నిరూపణచేయు టకు ప్రారంభించుచున్నాను. ఓసౌమ్యా! చచ్చువానియొక్క వాక్కు మనస్సులోను, మనస్సుప్రాణములోను, ప్రాణము తేజస్సులోను, ఆ తేజ స్సుపరదేవతలోలయమాచున్నది. (పరదేవత అనగా బ్రహ్మము) అ టువంటి సత్తురూపము అతిసూక్ష్మమైన అణువు. అది యీజగత్తుకు కారణరూపమై అతిసూక్ష్మముగావుంటూవున్నది, ఆయొక్క సత్తురూ

వస్థమైన ఆత్మస్వరూపముకలిగిన సర్వజనులు అదియే సత్యము, అదియే ఆత్మ ఓ స్వేతకేతువు అదియే తత్వమసి, అదియే నీవు.

— స్వేతకేతు వువాచ. —

ఓభగవాన్ ! ప్రతిదినమును సకలప్రాణులును సుషుప్తిఅవస్థలో సత్తునుబొందుచున్నారని తాము శెలవిచ్చితిరి. అది నాకుసందేహముగానున్నది యెందుకనగా దేనివలనసత్తునుబొందియున్నానో అదియెందుకు తెలుసుకోలేను ఆహేతువుచేతనునాకుసందేహము కలుగుచున్నది. భగవంతులైన తామునాకుదృష్టాంతముతో తెలుపవలయునని మనవిచేసుకొనుచున్నాను. నాయందుదయయుంచి అనుగ్రహించవలెను. మంచిది ఓసామ్యా ! అదేలాగున చెప్పుచున్నానువినుము.

రెండవ ఖండోపదేశము. ఉద్దాలకవువాచ.

(1) ఓసామ్యా ! తేనెటీగతేనెనుకలుగచేయుచున్నది నానావిధచెట్లయొక్క రసమునుచేర్చి ఆరసములో మధువనెడి ఐక్యమును సంపాదించుచున్నది. (2) ఆరసము ఆతేనెలో ఉన్నట్టుయొక్క రసముని భేదజ్ఞానమునుపొందుటలేదు అదేలాగున ఓసామ్యా ! నిశ్చయముగా యీసకలప్రజలును సుషుప్తి, మరణ, ప్రళయమనుకాలములో సత్తులో ఐక్యముచుబొందియు సేనసత్తునుబొందియున్నానని తెలుసుకోవడంలేదు (3) ఆయాత్మయీప్రపంచములో వ్యాఘ్రముములేక సింహములేక తోడేలులేక పందిలేక పురుగులు లేక మిడతపురుగులులేక యీగలేక దోమలేక యేదేదిగాగలుగుచున్నదో అదే ఉత్పత్తికాలములోయుంటూయున్నది (4) అది అణురూపము, సూక్ష్మము, అదియే ఆత్మ, అదియే యీజగత్తు, అదియేసత్యం, అదియేతత్వమసి, అదియేనీవు.

— స్వేతకేతు ఉవాచ. —

లోకములో తనగృహములోనిద్రించుపురుషుడు అన్యగ్రామానకుపోయినవాడు తనయింటినుంచి వచ్చినాడని తెలుసుకొనుచున్నాడు

అదేలాగున సుషుప్తినుంచి లేచినజంతువులకు నేనుసత్తునుంచివచ్చినానని విశేషజ్ఞానము పొందుటకలుగలేదు? దానివలన భగవంతులైనతామ్ము నాకు తెలుపవలెనని కోరినాను. ఓసౌమ్యా! అలాగే తెలుపుచున్నాను వినుము.

మూడవభాగ ఉపదేశము.

— ఉద్దాలక ఉవాచ. —

(1) ఓసౌమ్యా! పూర్వదిశనుపీక్షించిపోవదగిన గంగ మొదలగు నదులు తూర్పుదిశ నేపోవుచున్నవి. పశ్చిమతట్టుపొయ్యేసింధు మొదలగు నదులు పశ్చిమతట్టేపోవుచున్నవి. ఆనదులు మొదట సముద్రజలమే వర్షముగాకురిచి ప్రవాహరూపమై ఆసముద్రములోనే కలసి తద్రూపమాచున్నది. ఆసముద్రజలములో యిదిగంగ, యిదియమున, యిదిసింధూయనివిభజించి తెలుసుకొనుటకువీలులేదు. (2) ఓసౌమ్యా! ఈలాగుననే నిశ్చయముగా యీసకలప్రజలున్ను సుషుప్తిమొదలైనవాటి నుండి లేచుకాలమందు సత్తునుంచివచ్చినామని తెలుసుకోవడంలేదు. ఆ జీవుడు ఈప్రపంచములో పులిలేక, సింహములేక, పందిలేక, కీటకములేక, పక్షిలేక, ఈగలేక, దోమ మొదలైనవి సుషుప్తిఆదిగాగల సత్తునుబొంది యున్నవో ఆపులిమొదలైనవి అప్పుడులేచేకాలమందు సత్తునుంచివచ్చినవి. అటువంటి అణురూపమైనఅతిసూక్ష్మమే, అదియేసర్వజగత్తు, అదియే సత్యం, అదియేఆత్మ, అదియేతత్వమసి అదియేనీవు.

— శ్వేతకేతు ఉవాచ. —

సముద్రజలమునందుతరంగములు, అలలు, నురుగులు, బుగ్గలు, తుంపురులు, మొదలైనవిపుట్టి భేదాభేదరూపముగాపరిణమించి అందులోనే లయించుచున్నవి. అదినేనుచూచినాను. జీవకోట్లు సుషుప్తి, మరణ

ప్రళయకాలములలో ప్రతిదినము అసత్తురూపకారణమును పొందుచున్నవి. అట్లయినను నాశనమగుటలేదు, అందువల్ల భగవంతుడైన తామ ముక్తల దానిని తెలుపకోరుచున్నాను. అట్లనే తెలిపెదను.

నాలుగవభాగ వుపదేశము.

—— ఉద్ధాలక ఉవాచ. ——

ఓసౌమ్యా ! ఎదురుగావుండే వక పెద్దచెట్టును ఒకపురుషుడుగొడ్డలితో అడుగుభాగమునరికినాడు, అపుడు ఆచెట్టు యెండిపోలేదు. అయితే జీవించుతునేయున్నది. ఆయుధముయొక్క దెబ్బవలన దానియొక్క రసముకారుచున్నది. మధ్యనరికినను జీవించేయున్నది, రసముమాత్రముకారుచున్నది. కొనలలో నరికినను జీవించేయున్నది, రసముమాత్రంకారుచున్నది. ఆచెట్టుయొక్క జీవాత్మవలన వ్యాపకమైమిగిలి, జలమును భూమినుంచి యేదిస్థిరముగాయుంటున్నది? మరియును ఆనందమునుబొందిస్థిరముగాయుంటున్నది. (2) యెప్పుడు ఆచెట్టుయొక్క శాఖనుంచి జీవుడువిడుస్తున్నదో (ఉపాధివలన చెట్టుయొక్క శాఖ) అపుడు యెండినట్టుగాయుంటూయున్నది. యెపుడు రెండో శాఖయెండుచున్నదో అప్పుడు ఆకొమ్మయొక్క జీవత్వము వియోగమాచున్నది. అలాగుననే ప్రతికొమ్మయొక్క జీవత్వము వియోగమాచున్నదో అప్పటికిచెట్టుయొక్క సమూలముగా యెండుచున్నది. (అనగా ఆచెట్టుయొక్క జీవత్వము సమూలముగా అణగిపోవుచున్నది) అదేలాగుననిశ్చయముగా తెలుసుకోయని తండ్రిచెప్పెను. (3) ఏలాగునజీవత్వముతో కూడిన వృక్షముజీవిస్తూయున్నదో, జీవత్వములైన వృక్షముయెండిపోవుచున్నదో, జీవుడు చచ్చుటలేదు అలాగుననే జీవునినుంచివియోగముబొందిన ప్రసిద్ధమైన యీశరీరము నిశ్చయముగా చచ్చుచున్నది. జీవుడుచచ్చేవాడుకాడు. అటువంటిది యేదియో అది యే అణుస్వరూపం, అదియేసత్యం, అదియేఆత్మ, అదియే తత్వమసి,అదియేనీవు.

— శ్వేతకేతు ఉవాచ. —

ఈపృథివిమొదలగు నామరూపములుగల జగత్తుయేదియో అది అత్యంతసూక్ష్మమైన సత్తురూపము, నామరూపములేనియీసత్తునుంచి యే లాగునగలిగినది, దానిని దృష్టాంతపూర్వముగా భగవంతులైన తాము దయచేసిచెప్పవలయును అనినతండ్రిచెప్పుచున్నాను వినుమనెను.

— ఐదవభాగ ఉపదేశము. ఉద్ధాలక ఉవాచ. —

ఓసౌమ్యా! యెదురుగాగనుపడేమఱ్ఱిచెట్టునుంచి వకపండుతీసుకొనిరమ్ము.

శ్వేత:—ఏభగవాన్! ఆలాగుననేతీసుకవచ్చినాను.

ఉద్ధాలక:—ఆపండును రెండువ్రప్పలుగాజేయుము.

శ్వేత:—ఆలాగుననేచేసినాను.

ఉద్ధాలక:—ఆపండులోయేమి ఉన్నదిచూచితివా?

శ్వేత:—ఏభగవాన్! ఆపండుయొక్క అతిసూక్ష్మమైన విత్తనమును జూచినాను.

ఉద్ధాలక:—ఓప్రియా! ఆవిత్తనమునుదీసి రెండుగాజీల్చిచూడుము.

శ్వేత:—ఆర్యా! ఆలాగుననేచూచినాను.

ఉద్దా:—వాటిలోయేమి అగుపడినది.

శ్వేత:—ఒకటి అగుపడలేదు.

ఉద్ధా॥ ఓసౌమ్యా! ఏఅతిసూక్ష్మమైన బీజములోప్రసిద్ధిగా కనుపడలేదో అటువంటి యీఅతిసూక్ష్మమైన బీజముయొక్క ప్రసిద్ధికార్యరూపమైన మఱ్ఱివృక్షముయెంతస్థిరముగా నిలబడియున్నది. ఓసౌమ్యా! వీటిలోశ్రద్ధజేయుము. అదేలాగున అటువంటి ఆయొక్కసత్తురూపము అదియే అతిసూక్ష్మము, అదియే బ్రహ్మము, అదియేజగత్తు, అదియే ఆత్మ, అదియేనీవు.

శ్వేత॥ అటువంటిసత్తుయీజగమునకు కారణమైనది. అయితే అదియెం

దుకు కనబడలేదు. నాము వాటిని మరల దృష్టాంతపూర్వకముగా తెలుప కోరెదను. అలాగుననే చెప్పుచున్నాను.

— ఆరవభాగ ఉపదేశము. —

ఉద్దా॥ ఓసౌమ్యా! ఈ ఉప్పును తీసుకపోయి ఘటములోవుండే నీళ్లలో వేసి మరుదినం వుదయం నావద్దకు తెమ్ము అదేలాగున స్వేతకేతువు చేసెను. తనయొక్క పుత్రునిచూచి ఓపుత్రా! ఉప్పునునీళ్లలో వేసినావా? ఆ ఉప్పును తీసికొనితెమ్ము. అలాగున తండ్రి చెప్పగా స్వేతకేతువు ఆ ఉప్పు జలములో కనపడలేదని చెప్పెను,

ఉద్దా॥ ఓప్రియపుత్రా! ఆవుప్పునీళ్లలో కరిగిపోయినను ఆనీళ్లపైభాగమును త్రాగుము. అలాగుననే కొమారుడు త్రాగెను. అప్పుడు తండ్రి చెప్పినదేమనగా పుత్రుడా! నీళ్లరుచి యేలాగునవున్నది?

స్వేత॥ ఓస్వామీ! ఆనీళ్లరుచి ఉప్పుగానున్నది.

ఉద్దా॥ ఆనీళ్లమధ్యభాగములో త్రాగి రుచిచూడుము? అలాగు ననే పుత్రుడురుచిచూచెను. ఆనీళ్లరుచి యేలాగుననున్నది?

స్వేత॥ తండ్రీ! అదికూడా వుప్పుగానేవున్నది.

ఉద్దా॥ పుత్రా! ఆనీళ్లయొక్క అడుగుభాగమును త్రాగుము?

స్వేత॥ అలాగుననే పుత్రుడు చేసెను.

ఉద్దా॥ ఆనీళ్లయొక్క రుచి యేలాగుననున్నదో చెప్పుము?

స్వేత॥ అదియును ఉప్పుగానేయున్నదని చెప్పెను.

ఉద్దా॥ ఓసౌమ్యా! ఈలాగున ఆవుప్పు ప్రథమములో దర్శన స్పర్శనముల కు అగుపడుచుండెను. పిదప జలములో కలసినకాలములో దర్శనస్పర్శనములకు అగుపడలేదు. అయితే ఉప్పుయున్నట్లుగానే దేనివలన దెలిసికొంటివనగా అన్యవుపాయమువలన తెలుసుకొంటివి అనగా జిహ్వతో తెలుసు

కుంటిని. యిదేలాగున ఈ తేజస్సు, జలము, అన్నము, మొదలుగాగలకార్య మైన దేహములో ఆచార్యులవుపదేశమువల్ల ప్రసిద్ధమైన సత్తువున్నది. తేజస్సు, జలము, అన్నము మొదలైనకార్యములకు, కారణమేదియో అది యేమఱ్ఱిచెట్టుయొక్క సూక్ష్మమైనబీజమున తెయుండినట్టియుండినిన్ని యిం ద్రియములకుండా తెలుసుకొనబడలేదు. జిహ్వతో ఉప్పును ఏలాగున గ్ర హించినానో అదేలాగున కనపడుజగత్తుకు కారణమైన ఆయొక్కసత్తును అన్యవుపాయములచేత తెలుసుకొనుము. అటువంటిది అతిసూక్ష్మము, అటువంటిది యీజగత్తు, అదియేఆత్మ, అదియే "తత్వమసి" అదియే నీవు.

శ్వేత॥ ఈలాగునజగత్తుకుకారణమైన అసత్తువుప్పువలె ఇంద్రియములకు కనబడకయుండినను వేఱువుపాయములచేత తెలుసుకోతగినదిగాయున్నది. దేనిని తెలియుటవలన నేను కృతార్థుడనౌదునో దేనిని తెలియకున్నందున కృ తార్థుడుకాకపోదునో అటువంటి సత్తును తెలియుటకుపాయమేది? భగవం తులైన తాము మరలజెప్పవలయును. ఆలాగుననే చెప్పుచున్నాను అని తండ్రిచెప్పుచున్నాడు.

ఏడవభాగవుపదేశము. ॥ ఉద్దాలక ఉవాచ,

ఓసౌమ్యా! ద్రవ్యమును అపహరించేదొంగలు ఒకపురుషునిపట్టు కొని కండ్లుకట్టిగాంధార దేశమునుంచి తీసుకొనివెడలి నిర్మానుష్యమైన ఒకదేశములోవిడిచిపోతురు. విమ్మటఆపురుషుడు అచ్చటదిగ్భ్రమగలిగినవాడై వాడు పశ్చిమోత్తర, పూర్వాదిశలయందు తిరిగి ఈలాగుచెప్పుచున్నాడు. కండ్లుకట్టబడినవాడుగా యిక్కడయుంటూయున్నాను, నాకండ్లుకట్టియి క్కడనే తెచ్చి విడిచివారని అరచినాడు. వానిని ఒక దయగల పురుషు డు వానికండ్లకట్టువిప్పి పుత్తరపుదిక్కు గాంధారిదేశమున్నది, ఆదిశను పోనిమ్మని చెప్పినాడు. ఆదయాళువవలన చెప్పబడిన గ్రామములో

ప్రవేశించిమార్గమును నిశ్చయించుటకు సామర్థ్యమున్ను, పండితుడు న్ను, యుక్తిపరుడుగానున్న గాంధారవు దేశవువాసముగల వురుషుడు ఒకఊరినుంచి మఱియొక ఊరికి విచారించుకొంటూ గాంధారి దేశము చేరినాడు. అదేలాగున యీకథదృష్టాంతములో జీవుడు అను పురుషుడు జగత్స్వరూపమయిన సత్తుయొక్క స్వరూప మునుంచి తేజస్సు, జలము, అన్నము, మొదలగురూపములున్ను వాత, పిత్త, కఫ, రక్త, క్రొవ్వు, మాంస, యెముక, మజ్జ, శుక్ల, క్రిమి, మూత్ర, మల, వీట్లతోగూడుకొని సీతము, ఉష్ణము, మొదలగు అనేకద్వంద్వరూ పమగు దుఃఖముకలిగిన ఈశరీరమనేవనములో మోహమనెడు గుడ్డతో కండ్లుకట్టబడినవాడై భార్య, పుత్ర, పశు, మిత్ర మొదలగు దృష్టాదృష్టమై న విషయములలో ఆశయనెడు త్రాడుతో కట్టబడినవాడై పుణ్యాపాపము లు మొదలగు కర్మయనెడు దొంగలచేత బ్రయాసబొందినాడు. నేనుయి టువంటి వారియొక్క పుత్రుడను, నేను యిటువానియొక్క స్నేహితుడను, సుఖిని, దుఃఖిని, మూఢుడను, పండితుడను, ధర్మిష్టుడను, బంధముగలవాడ ను, పుట్టినవాడను, శోచకుడను, తగ్గినవాడను, పాపిగాయున్నాను, నా యొక్కపుత్రుడుచచ్చినాడు, నాద్రవ్యమునష్టమైనది, అయ్యో నేను చెడిపో యినాను, నేనెట్లుజీవింతును, నాకు యేగతినాను, నాకురక్షణచేశేవాడు యెవడు, నేను అనేకవిధములుగా సంకటముతో యేడ్చినాను, అకాలము లో అకస్మాత్తుగా నాపుణ్యోదయముచేత పరమదయాళువుగా సత్తురూప బ్రహ్మయనెడు ఆత్మస్వరూపమును తెలిసినవారైన బంధములేని ఒకపర మనిష్టపురుషుని జేరినాను, ఆబ్రంహవిదుడు కరుణతో నాకు సంసారములో గలిగిన విషయదోషములను జూచుమార్గమును చూపగాదానివలన సం సారవిషయమునుంచి విరక్తిజెందిననాకు ఆచార్యులు చెప్పుచున్నారు.

యేమనగానీవు సంసారియో యిటువంటి వానియొక్క పుత్రాదులను మొదలగు ధర్మములుగలవాడవు కావు. అయితే సత్తుయేదియో అదేనీవు, అ ప్పుడు అవిద్యతో కలిగిన మోహమనెడు గట్టిబంధములుచించి విడువబడిగాం ధారదేశపు పురుషునివలె తనసత్తురూప ఆత్మనుబొంది సుఖియైతిని, ఎవ నికి ఆచార్యుడు గలిగియుంటాయున్నాడో ఆపురుషుడు యీభావమును తెలుసుకొనుచున్నాడు. అటువంటి జ్ఞానికి మొదినరకు దేహముపడకుం డాయున్నదో అంతకాలము ఆత్మనిష్ఠగలిగి యుంటాయున్నాడు. యె ప్పుడువానియొక్క దేహమువదలుచున్నదో అప్పుడు సత్తునుబొందుచున్నా డు. అటువంటిసత్తు, అతిసూక్ష్మం, అటువంటిసత్తు వేజగత్తు, అదియేసత్యం, అదియేఆత్మ అదియే "తత్వమసి," అదియేనీవు.

శ్వేత॥ అలాగైతే యీశరీరము విడిచిన తర్వాత సత్తుప్రాప్తి రూపమేసంసారియొక్క మరణక్రమముగా యుంటాయున్నది. విద్వాం సునియొక్క సత్తుపొందేక్రమముకాదు. మరణము బొందేవానియొక్క సత్తుప్రాప్తిబొందినవారున్ను, జీవన్ముక్తులున్ను, యేకమైన సత్తునుబొంది యుండగా యీరెంటికిగల తారతమ్యమును జెప్పవలసినది. అవశ్యకమై తే ఆచార్యుని బొందినపురుషునివలె మరణమునుబొందిన పురుషుడు యే క్రమముచేత సత్తునుబొందుచున్నాడో ఆక్రమమును దృష్టాంతముతో మ రలనాకు దెలుపవలయునని తండ్రినిమిక్కిలివేడుకొనుచున్నాడు. తండ్రి యైన ఉద్దాలకమహాఋషి ఆలాగేచెప్పుచున్నాడు.

—— ఎనిమిదవభాగ ఉపదేశము. ——

ఉద్ధా॥ ఓసౌమ్యా! జ్వరము మొదలగురోగములనుబొందిన పు రుషునిబంధువులుచుట్టుకొని నేనుయెవరైనది మీకు తెలుసునా, నేనుయె వరు చెపుమా యనియడుగుచున్నారు. అప్పుడుమరణమునుబొంద సిద్ధమై

యున్న పురుషునియొక్క వాక్కు మనస్సులోను మనస్సుప్రాణములోను ప్రాణము తేజస్సులోను, తేజస్సుసత్తులోను యెంతవరకులయముకాలేదో అంతవరకు ఆపురుషుడు తెలుసుకొనుచున్నాడు. యెప్పుడు మృతిబొందుటకు తయారుఅయిన పురుషునియొక్క వాక్కు మనస్సులోను, మనస్సుప్రాణములోను, ప్రాణము తేజస్సులోను, తేజస్సుసత్తులోను, లయమౌచున్నదో అప్పుడు తెలుసుకొనుటలేదు. అటువంటి స్థితియేదియో, అతిసూక్ష్మము, ఆసత్తురూపమే యీజగత్తు, అదియేసత్యం, అదియే ఆత్మ, అదియే "తత్వమసి," అదియేనీవు.

స్వేత॥ ఎప్పుడుమరణముజెందేవానికిన్ని, మోక్షముబొందిన వానికిన్ని, సత్తును బొందుట సమానమగుచున్నదో, అప్పుడు యీయిరువురిలో విద్వాంసుడు సత్తునుబొంది జన్మము మొదలగు వృత్తులనుబొందుటలేదు. జ్ఞానిపురుషుడు వృత్తినిబొందుచున్నాడు. వీటికికారణమేమో దృష్టాంతపూర్వకముగా మరలజెప్పవలయునని వేడుకొనుచున్నాడు. తండ్రిఅలాగే చెప్పుచున్నాడు వినుమనియిట్లనియె.

తొమ్మిదవభాగఉపదేశము.

ఉద్దా॥ ఓసౌమ్యా!, ఒకచోరవానిని చేతులకు సంకెళ్లువేసి రాజభటులు పట్టుకొనిరాగా అప్పుడుకొందరు వీనిని యెందుకు పట్టుకొనిపోవుచున్నారు అనిఅడుగగా రాజభటులుచెప్పుచున్నారు. వీడుద్రవ్యమును అపహరించినదొంగయని చెప్పిరి. వానికియితరులు చెప్పినదియేమనగా వీనిని పరీక్షచేయుటకుగాను వకయినుపగడారు అగ్నిలోవేసియెర్రగాకాల్చుడు. ఆపురుషుడు దొంగతనముచేసియుండినయడల దానివలన తన్నుతానే అబద్ధకునిగా చేసుకొనుచున్నాడు యిటువంటి అబద్ధప్రజ్ఞగలిగినవాడై అబద్ధముతనను కప్పబడి ఆకాలినయినుముముట్టుచున్నాడు దానివలన వాడు

కాల్పబడుచున్నాడు. పిమ్మట ఆరాజభటులవల్ల చంపబడుచున్నాడు. ఆపురుషుడు దొంగతనముచేయనివాడుగా యుండినయెడల ఆయినుమువలన యదార్థుడుమ బొందుచున్నాడు. యిటువంటి సత్యప్రజ్ఞగలిగినవాడు. సత్యముతో తననుకప్పబడికాల్చివుండబడిన యినుము యెత్తుచున్నాడు. దానివలన వీడుదహింపబడలేదు. అబద్ధమైన దొంగతనముతో ఆరోపింపబడిన పురుషునివల్ల తానువిడువబడుచున్నాడు. అటువంటిసత్యప్రజ్ఞగలిగినపురుషుడు యేలాగునదహింపబడుటలేదో అదేలాగునసత్తయినబ్రహ్మముయొక్క సత్యప్రజ్ఞగలిగినవాడును అబద్ధప్రజ్ఞగలిగినవానియొక్క శరీరముపడిపోవుకాలమందు సత్తునుబొందుట సమముగాయుండినను విద్వాంసుడుసత్తునుబొంది మరల పులిమొదలగుదేహములను యెత్తుటకు జన్మమువృత్తినిబొందుటలేదు. అజ్ఞానియుయేలాగు కర్మముల చేసియున్నాడో ఆకర్మముయొక్క ఫలమునకు తగునైనశరీరములుమరలబొందుచున్నాడు, దానివలన రెండింటియొక్క స్వరూపము ప్రతిజ్ఞ అప్రతిజ్ఞచేయుటవలన మోక్షబంధమగుచున్నవో యేదిజగత్తుకుమూలము సర్వజగము దేనియందు ఆశ్రయమో దేనియందులయింపుచున్నదో యది అమృతము, అభయము, శివము, అద్వితీయము, గానుంటున్నదో అటువంటిదేసత్తు, అదియే జగత్తు, యిదియేపారమార్థసత్తు,యిదియేనీఆత్మ,యిదియే,,తత్వమసి,'' యీలాగున తండ్రివలనచెప్పబడ్డ సత్తయినబ్రహ్మమును పుత్రుడైనశ్వేతకేతువు అదియే నేనుఅని తెలుసుకున్నాడు. ఓం. తత్. సత్. ఓం॥

—ఉద్ధాలక మహాఋషి చెప్పబడిన నవవిధమహావాక్యసంపూర్ణం.—

ప్రశ్న. అపూర్వతయేది?

ఉత్త. అష్టప్రమాణములలో ఉపనిషత్ప్రమాణముచేత ప్రత్యగాత్మలక్షణమును తెలుసుకొనవలసినదేతప్ప వేరేప్రమాణములచేత తెలుసుకొనకూడదనుటయే.

ప్రశ్న. అష్టప్రమాణమేది ?

ఉత్త. ప్రత్యక్ష్యము, అనుమానము, ఉపమానము, ఆగమము, అర్థాపత్తి అభావము, ఐతిహ్యము, సంభవము అని యెన్మిదివిధములు?

ప్రశ్న. వాటిలో ప్రత్యక్షప్రమాణము యేది ?

ఉత్త. ప్రత్యక్షములో సందేహప్రత్యక్షము, విపరీతప్రత్యక్షము, యదార్థప్రత్యక్షమని మూడువిధములు. వాటిలోదారువునుజూచి దారువో లేక దొంగయోయని సంకల్పించినది సందేహ ప్రత్యక్షము. దొంగయని కల్పించినది విపరీతప్రత్యక్షము దారువుయని దెలుసుకొన్నది. యదార్థప్రత్యక్షమని చెప్పబడును.

ప్రశ్న. వీటిలో స్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. యదార్థప్రత్యక్షమునకు వక ప్రమాణము అవశ్యకము లేదు. సందేహవిపరీతబుద్ధి నివర్తికే ప్రమాణములు అవశ్యము గనుక ఆచార్యులు ప్రజ్ఞానము బ్రహ్మమని ఋగ్వేదమహావాక్యమును ఉపదేశించగ శిష్యుడు, జ్ఞానము ప్రత్యక్షములో ప్రకాసించి నట్టిన దేహాదిజగత్తంతయు ప్రత్యక్షముగాకనపడుటవల్ల నేను దేహమో జ్ఞానమో యనునదియే సందేహప్రత్యక్షము. నేను దేహమని నిశ్చయించినదే విపరీతప్రత్యక్షము నేను బ్రహ్మమనినిశ్చయించినదే యదార్థప్రత్యక్షము. ఈయదార్థప్రత్యక్షమునకు వేరుప్రమాణములు అనావశ్యము. సందేహవిపరీతబుద్ధి నివర్తికే అనుమాన ప్రమాణము విచారించవలెను.

ప్రశ్న. అనుమానప్రమాణమేది ?

ఉత్త. అనుమానములో ప్రతిజ్ఞ, హేతు, దృష్టాంతముయని మూడువిధములు వాటిలో పర్వతములోనగ్ని యుండుననుటయే ప్రతిజ్ఞ ధూమ

ముండినది కారణమనుటయే హేతువు అడవియందు అగ్నివున్న దనుటయే దృష్టాంతము.

ప్రశ్న. వీటిలో ప్రతిజ్ఞకుస్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. భూతములైనవి స్థూలించి భౌతికచరాచరమైన ఒక దేహమును గురించి ఈదేహములోని జ్ఞానమైన బ్రహ్మమున్నదని నిశ్చయించుటయే ప్రతిజ్ఞ.

ప్రశ్న. హేతువుకు స్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. దేహేంద్రియాదులలో జ్ఞానమునిలిచి భజించి తెలుసుకొనునది దేహేంద్రియాదులు జడమగుటవలన తెలుసుకొనుశక్తిలేదు. దేహేంద్రియాదులే తెలుసుకొన్నయడల, సుషుప్తి, మూర్ఛ, సమాధి, వీట్లలో దెలుసుకొనవలెను. ఆలాగు తెలుసుకొనలేమిచేత నింద్రియములలో విభజించుజ్ఞానము యుండునది. ఈజ్ఞానమునకు ఆధారమైన బ్రహ్మము వకటియున్నదనేదే హేతువు.

ప్రశ్న. దృష్టాంతములో స్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. ఒక దేహములో జ్ఞానమైన బ్రహ్మముండుటవలన ప్రపంచభూతభౌతికమైన సకలచరాచరదేహములో నుజ్ఞానమైనబ్రహ్మముండునని తెలుసుకొనుటయే దృష్టాంతము.

ప్రశ్న. అయితే యిందుకుముఖ్యప్రయోజనమేది ?

ఉత్త. ప్రత్యక్షములో లేచినధూమమునుగని అప్రత్యక్షమైన అగ్నివుండునని దెలుసుకొన్నరీతివలె దేహేంద్రియాదులలోనుండి తెలుసుకొన్నజ్ఞానమును బ్రత్యక్షములోకని యెవరిచేత దెలుసుకొనగూడనిదిగా అవాఙ్మానసాతీతమైన బ్రహ్మమొకటియున్నదని తెలుసుకొనుటయే ముఖ్యప్రయోజనము అని చెప్పబడును. భూతభౌతికచరా

చరములలోను జ్ఞానమైనబ్రహ్మమున్నదని యనుమానములోగను బడినదేతప్ప ప్రత్యక్షములోగనబడలేదు. ఆబ్రహ్మము యేలక్షణముగలదిగాయున్నదో యేమోయనుబుద్ధినివృత్తిపరిహరించుకొనుటకు వుపమానప్రమాణము విచారించవలెను.

ప్రశ్న. ఉపమానప్రమాణమేది ?

ఉత్త. గవయ మృగము ఒకటియున్నదని వినినవాడు ఆమృగమును తెలుసుకొనవలయునని యిష్టపడి తెలుసుకొన్నవారిని అడుగగా వారలు యేకదేశ దృష్టాంతముగా యీపశువువలెయున్నదని నుడువుటయే ఉపమానప్రమాణము.

ప్రశ్న. ఇందులోస్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. బ్రహ్మమును దెలుసుకొనకోరినవాడు బ్రహ్మస్వరూపము ఏలాగున్నదని పెద్దలనువినయముతో నడుగవారలు దానికి వక ఉపమానముచేతను ఏకదేశదృష్టాంతముచేతను తెలుపించవలసినదిగానుండుటచేత ఆబ్రహ్మము సచ్చిదానంద స్వరూపలక్షణముగా నీభూతాకాశమువలె వ్యాపించియున్నదనిచెప్పగా ఆకాశలక్షణమేమనియడుగ ఆకాశము నాలుగుభూతములకు ఆధారముగా తానొకటితో చేరకయుండుటవలన నాలుగుభూతములకు ఆకాశము తప్ప వుండుచోటు లేమిచేత నాలుగుభూతములకు ఆకాశమే ఆధారముగానుండుటవలన ఆయాకాశమునే ఘటాకాశ, మఠాకాశ, జలాకాశ, మహాకాశము అని ఉపాధివశముచేతగని చెప్పబడు నప్పుడున్ను ఆయాకాశమునకు ఈనాలుగు భూతములనుగురించి వచ్చిన యుపాధులుకొంచమైననులేక ఈనాల్గుభూతములనుమింగి యతిక్రమించి అవయవమ్ములేక నిరవయవముగా నుండునని విని

ఈబ్రహ్మము ఈలక్షణముతోనుండునని పరోక్షముగా దెలుసుకో నడమే అభిప్రాయము. ఈలక్షణముకలిగిన బ్రహ్మమైనదివుండు చోట్లుతెలియలేదేయనుబుద్ధి వృత్తిపరిహరించుకొరకు ఆగమ ప్రమాణమువిచారించవలెను.

ప్రశ్న. ఆగమ ప్రమాణమననేమి?

ఉత్త. స్వర్గలోకములో అమృతమున్నదనియు కాసీలో హరిశ్చంద్రుడు స్మశానములో కావలియుండినమంచకోలు ఇంకయున్నదనియు ఆగమము చెప్పగావిని దానిలో నిశ్చయబుద్ధివచ్చినదే ఆగమ ప్రమాణము.

ప్రశ్న. ఇందులోస్వరూపాభిప్రాయమేది?

ఉత్త. ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మయను శృతివాక్యమున్ను దేహబహిరంతరములందును, తూర్పుపశ్చిమములయందును, ఆకాశము భూమియందును, నేనులేనిస్థళములేదు. అను శృతివాక్యమున్ను ప్రకాశముతానుగానుండిన బ్రహ్మమేయదియను ఉపనిషత్తు వాక్యము ప్రమాణములుగా చెప్ప శ్రోత్రవిషయముగావిని తనవద్ద సచ్చిదానంద స్వరూపలక్షణమున్నదాయని విచారించునపుడు జన్మాంతరకర్మముచేత నీశరీరము యిప్పుడువచ్చినదనిన్ని, యిపుడు చేయుకర్మములవల్ల యికముందునచ్చుకాలములో, దేవ, మనుష్య, తిర్యగాదిజన్మములువచ్చునని యనుభవముయుండుట వలన సత్తుఅయినది. మరియు త్రికాలములోనుత్పత్తియైన శరీరములు మొదలగునవి నసించుటయు వాటివల్ల సుఖదుఃఖమానాభిమానము హానియు వృద్ధియు లాభాలాభములు జ్ఞానముగానుండి తెలుసుకొనుటవలన చిత్తుఅయినది. మరియు సత్తువేరు, చిత్తువేరుఖ్యని

విభజించిచూచినప్పుడు రెండుగా లేమిచేత నానందమైనది. మరియు బంధము లేకయుండగా దేహేంద్రియాది కరణములకు జ్ఞానముతప్ప వుండు-చోటు వేరులేమిచేత జ్ఞానమే వాటికి ఆధారభూతముగానుం డుటవలన యీదేహేంద్రియాది కరణములకు అజ్ఞానమే ఆధార ముగానుండినదిగనుక అజ్ఞానమే కూటస్థుడని, జీవుడని, ఈశ్వరుడని వుపాధివశముచేత భిన్నముగాను ఖండమువలెను పరిచ్ఛిన్నమువలె కనబడినను అజ్ఞానమైన బ్రహ్మమునకు దేహేంద్రియాదులను గు రించివచ్చు వుపాధులు లేక దేహేంద్రియాది కరణజీవుని మింగి అ తిక్రమించి అవయవము లేక నిరవయవముగానుండుటవలన ముందు పరోక్షముగా దెలుసుకొనబడిన సచ్చిదానంద స్వరూపమును దాన ని అపరోక్షముగా దెలుసుకొన్నదే ఆగమప్రమాణ నిర్ణయము. ముందుచెప్పిన మూడుప్రమాణముల చేతను వస్తునిశ్చయముకూడ దు. ఈప్రకారము యెప్పుడునున్న సచ్చిదానందస్వరూపముగానుం డగా ముందు అజ్ఞానదశలో యీలక్షణము దెలియక పోయినదేమి యనవచ్చు బుద్ధివృద్ధిపరిహరించుకొరకు అర్థాపత్తిప్రమాణము వి చారించవలెను.

ప్రశ్న. అర్థాపత్తిప్రమాణమేది ?

ఉత్త. దృష్టార్థాపత్తియనిన్ని వినకడియర్థాపత్తియనిన్ని రెండువిధములు ఋందులో నిత్య ఉపవాసియని పేరు పెట్టబడ్డ ఒకని దేహాపీనమును చూచి వీడు ఏకాంతములో భుజించువాడని తెలుసుకొనుటయే దృష్టార్థాపత్తి.

ప్రశ్న. ఇందులో స్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. ముందుఅజ్ఞానదశలో సచ్చిదానందమని యెఱిగియు తన్ను దెలియ

పరుచుకొనక మరుగుపడ్డదే అర్థాపత్తిప్రమాణము. అందునునన కల్పప్రాణులు అనుభవముగా నేను పూర్వజన్మములో జేయబడిన పుణ్యఫలముచేత నీజన్మములో మంచిజాతికులగోత్ర వర్ణదేహ రూపైశ్వర్యగృహాదులు మొదలైనసంపత్తులుగలిగినవనిన్ని యిపుడుచేయు పుణ్యకర్మములచేత నికముందుదేవమనుష్యులుగా జన్మించుదుననిన్ని ముందుజన్మములోయిచ్చిపెట్టని పాపినైనందున యిప్పుడు దరిద్రుడుగానున్నాననిన్ని యీజన్మములో నెవరికిన్ని దానముచేయుటకు శక్తిలేదని దరిద్రుడుగానుండుటవలన యికముందువచ్చుజన్మములో దరిద్రుడుగాజన్మించుదుననిన్ని యిట్టిసంవత్సరము, యిట్టినెల, యిట్టితిథి, నక్షత్రము, యోగము, కరణము, వారము, లోజన్మించినాననిన్ని, యింతమట్టుకు సౌఖ్యము అనుభవించితిననిన్ని, యికచెడ్డకష్టములు రాబోవుచున్నవనిన్ని, ఇకష్టము నకు బిదప యీశరీరము నిలువదనిన్ని, యిట్లుత్రికాలములో గలిగిన హానివృద్ధి సుఖదుఃఖలాభాలాభమునూనాభిమానములు తెలిసికొనియుండుటచేత దానుసచ్చిదానంద లక్షణముగానుండియు తెలియలేదనియనుటయేయజ్ఞానము. అదియే అజ్ఞానమైతే యిది తెలియలేదను వివేకమువచ్చుటకు గారణములేదు. యిటువంటివివేకముతాననినయెడల తెలియవలసిన అజ్ఞానమువచ్చుట కారణములేదుగాన యీఅర్థాపత్తియేశుద్ధమైన తన్ను తెలిపించక యుండుటబట్టి యీమనుచే ప్రధానమైన యజ్ఞానము. నిత్యోపవాసి యనువానియొక్క శరీరముశుష్కించకయుండుటనుబట్టి రహస్యములోభుజించువాడని తెలుసుకొనుటవలె తానుసచ్చిదానంద లక్షణము అనునది కనబడకయుండినను తనయనుభవముచేత దృ

ముగా విచారించి తెలుసుకొన్నయెడల తానే సచ్చిదానంద స్వరూపమౌను. యిదియే దృష్టార్థాపత్తి ఈలాగున సచ్చిదానంద స్వరూపమని యనుభవముగా దెలిసియుండియు ముందువలెనే నామరూపాదులు కనుబడుటెట్లు ఆలక్షణముయెంచేకనబడదాయనివచ్చుబుద్ధివృత్తి పరిహరించుకొనుటకు వినకడియర్థాపత్తిప్రమాణము విచారించవలెను.

ప్రశ్న. వినకడియర్థాపత్తియేది?

ఉత్త. ఒకపురుషుడు ప్రక్కగ్రామమునుండు ఒకనిని చూడవలెననివచ్చి వానియింటిద్వారమునందునిల్చి యీగృహవాసి యున్నాడాయని యాగృహమందుండువారిని అడుగ అతడు లేడని చెప్పిన యభావశబ్దమువిని అతడు మరణముపొందలేదనియు అన్యస్థానమునకుపోయియుండునని తెలుసుకొన్నదే వినకడియర్థాపత్తి.

ప్రశ్న. యిందున స్వరూపాభిప్రాయమేది?

ఉత్త. నామరూపాత్మకములోను ఆత్మ లేదని తెలుసుకొన్న జ్ఞానము మాత్రము శేషముగానున్నదని కనుగొన్నదే లేదనిన వినకడి యర్థాపత్తిప్రయోజనము. జ్ఞానమే రూపముగానుండు ఆత్మయైతే తెలుసుకొనబడిన పదార్థమును గురించి జ్ఞానమని పేరు ఉండుటవలన తెలుసుకొనబడిన వస్తువులైన జీవేశ్వరజగత్తులకును కారణమైన మాయయును అనాదిగానుండవలెను. అప్పుడు వాట్లకునిత్యత్వ వచ్చునేయను బుద్ధివృత్తిపరిహరించుకొనుటకు అభావప్రమాణము విచారించవలెను.

ప్రశ్న. అభావప్రమాణమేది?

ఉత్త. ప్రాగభావము, ప్రధ్వంసాభావము, అన్యోన్యాభావము, అత్యంతాభావము అసి నాలుగు విధములు.

ప్రశ్న. వీటిలో ప్రాగ్భావమేది ?

ఉత్త. కులాలుడు చక్రములోనుండు మృత్తికాపిండమునుచూచి దీనిలో ఘటములేదనుట ప్రాగ్భావము.

ప్రశ్న. దీనికిస్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. ఘటములేదనిన యభావమునకు అనాదిత్వం అనంతకల్పములుగానుండియు నిత్యత్వంసిద్ధించలేదు. యేలాగనిన ? కులాలుడు చక్రమునుచుట్టి మృత్తికాపిండములో చెయిపెట్టినపుడు ముందు లేనిఘటము యుత్పత్తియైనది. గనుక ముందులేదనిన అభావమునకు అనాదిత్వముయుండియు అనిత్యత్వంసిద్ధించినది. దానివలెమాయయు దానికార్యమైన జీవేశ్వరజగత్తున్ను అనాదిత్వమని కొన్నిశాస్త్రములలోజెప్పబడియుండినను విచారజ్ఞానమైన వృత్తిజ్ఞానముచేత దహింపబడి అనిత్యమౌననుటయే ప్రాగ్భావప్రయోజనముఅయినది. వృత్తిలో ప్రతిఫలించువృత్తిజ్ఞానముచేత దహింపబడ్డ మాయయు దానికార్యమైన జీవేశ్వరజగత్తు వృత్తిజ్ఞానములేనియడల ముందువలె ప్రత్యక్షముగా గనబడునేయను బుద్ధివృత్తిపరిహరించుకొనుటకు ప్రధ్వంసాభావమును విచారించవలెను.

ప్రశ్న. ప్రధ్వంసాభావముయేది ?

ఉత్త. ఒకదరిద్రుడైన భిక్షుకుడు ఒకఘటమే ఆసక్తిగాగొని పాపవశముచేత ఇల్లిల్లు భిక్షమెత్తి భుజించుకాలమందు ఆయిండ్లలోనుండు బాలురు అజ్ఞానశ్రోత్సాహముచేత రాళ్లురువ్వ, ఆభిక్షుకుడుఘటవాంఛచేత నారాళ్లదెబ్బలంతయు తనశరీరమును ఆపుచేసుకొని సహించజాలక వానికే విరక్తిగలిగి ఆఘటమును వకబండమీదవేయ నాఘటముపగిలిపెంకులై చెదరిపోయెను. పిదపఘటవాంఛ

చేత పొడుపొర్లి పొర్లి యేడ్చినను పగిలిన ఘటము రాచాలదనేదే ప్రధ్వంసాభావము.

ప్రశ్న. దీనికి స్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. ముందువిచారజ్ఞానముచేత దహింపబడ్డమాయయు దానికార్యమైన జీవేశ్వరజగత్తున్ను పిదప కల్పకాలములోనుకలుగనేరదని తెలుసుకొనుటయే అభిప్రాయము. ఘటముపగిలియు దానికార్యముమరుగుపడి కారణముకాకుండాఘటము పెంకనికార్యోపాధి కనబడునటువలె వృత్తిజ్ఞానముచేత నసించినమాయయు దానికార్యమైన జీవేశ్వరజగత్తున్ను కారణమైనబ్రహ్మమాత్రవముగాగనబడక మాయాకార్యమైన జీవేశ్వరజగత్తని వివేకములోగనబడియుండుటను తెలుసుకొనబడి యుండుటచేత నామాయయు వస్తుద్వయముగానుండునుగనుక బ్రహ్మములో మాయయున్నది. మాయలోబ్రహ్మమున్నదనుబుద్ధివృత్తి పరిహరించుకొఱకు అన్యోన్యభావము విచారించవలెను.

ప్రశ్న. అన్యోన్యభావమేది ?

ఉత్త. పటములోఘటము, ఘటములోపటము, కాలత్రయములో లేదని తెలుసుకొనుటయే అన్యోన్యభావము.

ప్రశ్న. దీనికి స్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. అద్వైతము, అవినాశము, ఉపమానరహితము, అవాఙ్మానసగోచరము, మానాతీతము, అస్తిభాతిప్రియలక్షణము అయిన ఈగుణములుకలిగినదియే బ్రహ్మస్వరూపము. ద్వైతము, దృశ్యము, మనోవాక్కు, గోచరము, అనిర్వచనము అయినయీగుణములు కలదియేమాయాస్వరూపము. ఆమాయా స్వరూపములోబ్రహ్మ

స్వరూపము లేదు. బ్రహ్మ స్వరూపములో మాయా స్వరూప
ము లేదని తెలుసుకొను దృఢము వచ్చినదే యభిప్రాయము. ఇది
నామరూపమని మాయయనిమనస్సులోగనబడుచున్నది. ఆమా
య లేనియడలమనస్సునందు అగపడదు. గనుక మాయయున్నద
నురాబసుబుద్ధివృత్తి పరిహరించుకొరకు అత్యంతభావము విచారిం
చవలెను.

ప్రశ్న. అత్యంతభావమేది ?

ఉత్త. ఒకపురుషుడు దనస్వప్నములో దానుచచ్చుటయు తన్ను దహన
ము చేయుటయు మరునటిదినము అస్తులు యెత్తి కుంభములోవేసి
గంగలోవిడుచుటయు కని మేల్కొని జాగ్రతలోమనస్సులోదలచి
వాక్కులోజెప్పవచ్చియు నిశ్చయముగాక మిథ్యయని తెలుసుకొ
నుటయే అత్యంతభావము.

ప్రశ్న. దీనికి స్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. మాయయనియు, జీవేశ్వరులనియు, నామరూపములుగా జెప్పినను
తలచినను వట్టిమిథ్యయేలాగనిన ఆకాశములోదామరవికసించినద
ని మనస్సులోగనేనేని అదియేలాగు లేదో దానివలె మాయయని
మనస్సులోవచ్చేనేని కాలత్రయములోను లేదని ధృఢము వచ్చిన
దే యభిప్రాయము. మాయయనునది కాలత్రయములో లేక
యుండియు సకలదేహులకు నానావిధములుగాను ప్రసిద్ధముగా
నుండుటవలె తోచుటకుకారణమేదను రాబసుబుద్ధివృత్తిపరిహరిం
చుకొఱకు ఐతీక ప్రమాణము విచారించవలెను.

ప్రశ్న. ఐతీక ప్రమాణమేది ?

ఉత్త. ఒకడు ఒకవటవృక్షముపై నెక్కి పత్రములు కాష్టములు కావలసి

నంతమట్టుకు యేర్పరుచుకొని క్రిందికి దిగుసమయములో వేరొక డువచ్చి యెవరురా పైత్యకాడా! యీచెట్టులో మహాయత్నుడను పిశాచియున్నదే దీనివద్ద ఒకడున్ను చేరడములేదే, నీవుదీనిపైకా లుపెట్టి యెక్కనచ్చునాయను శబ్దమును విన్నతోడనే మనస్సు లోభయము శరీరకంపముకలిగి విరిచినకట్టలను యేర్పరచిన ఆకు లనుపారవేసి చెట్టునుండి దిగకాళ్లుతట్టుపడిక్రిందపడి మూర్ఛఅయి నదే ఐతీకప్రమాణము.

ప్రశ్న. దీనికి స్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. మాయయుమాయాకార్యములు కాలత్రయములోలేవి వట్టిమిథ్య యైనను ప్రత్యక్షముగాచూడనియత్క విషయము అన్యాపు చెప్పిన మాటవిన్నతోడనే వున్నదని సత్యబుద్ధివచ్చునటువలె ఆమాయా కార్యమైన జీవేశ్వరజగత్తులు ప్రసిద్ధముగానుండుటవలె అసంధాన మైన భ్రాంతిమూలభ్రమచేత నగబడునని కనుగొనుటయే యభి ప్రాయము మాయయనునది లేనియడల మాయ కార్యమైన నామరూపజగత్తనియు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధకరణమనియు అనే కవిపరీతము అగపడుటకుకారణమేమనురా బుద్ధివృత్తిపరిహరించు కొరకు సంభవప్రమాణము విచారించవలెను.

ప్రశ్న. సంభవ ప్రమాణమనునదియేది ?

ఉత్త. వేయియనులెఖలోఒకటి, రెండు, ఐదు, పది, నూరు, యనులెఖలు వున్నవని తెలుసుకొనుటయే నంభవప్రమాణము.

ప్రశ్న. దీనికి స్వరూపాభిప్రాయమేది ?

ఉత్త. శబ్దమని తెలుసుకొన్నప్పుడు అజ్ఞానమేశబ్దరూపముగానుండుసేతప్ప స్పర్శరూపరసగంధకరణదేహములులేవు. స్పర్శమని తెలుసుకొన్న

ప్పుడు అజ్ఞానమే స్పర్శరూపముగానుండు నేతప్ప శబ్దరూపరసగంధ కరణదేహములు లేవు. రూపమని తెలుసుకొన్నప్పుడు అజ్ఞానమే రూపముగానుండు నేతప్ప శబ్దస్పర్శరూపగంధకరణదేహములు లేవు. రసమని తెలుసుకొన్నప్పుడు అజ్ఞానమే రసరూపముగా నుండు నేత ప్ప శబ్దస్పర్శరూపగంధకరణదేహములు లేవు. గనుక యింద్రియసహితమై శబ్దస్పర్శరూపరసగంధములుగా కనబడినదంతయు అజ్ఞానమైన బ్రహ్మమే అది, యిదిగా కనబడినది. గనుక జ్ఞానమైన బ్రహ్మములోననేకములువలె జ్ఞానమైనతన కేయగపడును. ఇదిగాక సర్వశక్తిగలవాడౌటచేత ననేకములుండవచ్చును. అట్లుండుటచేత సర్వాధారభూతమైన నిరుపాధిక బ్రహ్మమే యున్నదని తెలుసుకొనుటయే యభిప్రాయము. ఇదియే అపూర్వత.

ప్రశ్న. ఫలమనునదియేది?

ఉత్త. ఈజగద్వస్తువులో నొకవస్తువును తెలుసుకొన్నమాత్రమే సకలము ఈప్రకారమే యుండునని తెలుసుకొనుటవలె ఆత్మజ్ఞానము తెలుసుకొన్నమాత్రమే సకల బ్రహ్మాండ పిండములోను తానుగాప్రకాసించు బ్రహ్మమేతామని తామేఆత్మస్వరూపముగా ప్రకాసించుటనియు ఈదేహేంద్రియాది సకలజగత్తు ప్రారబ్ధముండువరకు మిధ్యముగా నగపడుచున్నదనియు ప్రారబ్ధ నాశములో సర్వాత్మకముగా గనుబడక అద్వైతాత్మస్వరూప మాత్రముగా ప్రగాసించునని ప్రతిపాదించ బడుటయేఫలము.

ప్రశ్న. అర్థవాదమేమి?

ఉత్త. ఏవస్తువును విన్నమాత్రములో వినబడనివస్తువు వినబడుటయు, ఏ వస్తువుమననము చేసినమాత్రములో మననము చేయబడనివస్తువు

మననము చేయబడుటయు, ఏవస్తువును తెలుసుకొన్న మాత్రము లో తెలుసుకొనబడనివస్తువు తెలుసుకొనబడుటయు అదియేపం చకృత్యములకు ఆధారభూతమైన కర్తృత్వముగా ప్రకాసించునని ప్రతిపాదించుటయే అర్థవాదము.

ప్రశ్న. ఉపపత్తియనేది?

ఉత్త. ఘటమునకును తంతువునకు పటమున్ను ఆయుధమునకు యినుమున్ను కారణముగునటువలె నగపడునామరూప జగములకు బ్రహ్మమే కారణమని జగమునకున్ను బ్రహ్మమునకున్ను, అభిన్నత్వ ప్రతిపాదించుటయే ఉపపత్తి. ఈఅష్టప్రమాణషడ్లింగ తాత్పర్యములను సద్గురువలన శాస్త్రములను వినబడుటయే శ్రవణము.

ప్రశ్న. మననమనునదియేది?

ఉత్త. వేదాంతశాస్త్రములచేత శ్రవణముచేసి సద్వైతమైన ప్రత్యగాత్మస్వరూపమును అనుకూలమైన బుద్ధివృత్తిచేత యూహించినిశ్చయించుటయే మననము.

ప్రశ్న. నిధిధ్యాసము యేది?

ఉత్త. విజాతీయమైన దేహేంద్రియాదులును స్వజాతీయమైన యఖండాకారవృత్తితో జేర్చి కొండసిఖరమునందు విడిచిన తైలదారలవలె నెడతెగక అఖండాకారవృత్తి చేతసదాధ్యానించినిల్చుటయే నిధిధ్యాసము. ఈలాగుషడ్లింగ తాత్పర్యముతో వినబడిన శ్రవణములో మెవనికియెంతవరకు అజ్ఞానబుద్ధితొలగలేదో అంతవఱకున్ను శ్రవణముచేయవలయును. ఇట్లు శ్రవణముచేసి నిశ్చయము చేసిన వస్తువుతో నెంతవరకు సంశయబుద్ధి తొలగలేదో అంతవరియుంతము యుక్తితర్కాను మానసహాయములచేత మననము చేయవ

లయును. ఈప్రకారము మననముచేసి దృఢమైన వివేకములో నెం తవరకు నేను నాదియని విపరీతబుద్ధి తొలగలేదో అంతవరకు మంత్రయోగము మొదలగు అయిదువిధములయిన యోగాభ్యాస సహాయములచేత నిధిధ్యాసము చేయవలెను.

ప్రశ్న. అది యేది ?

ఉత్త. అపరోక్షసాక్షాత్కారశ్రవణములో గుతర్కములతో జేరి దృశ్యమైనది. ఎంతకాలమూ నాశము పొందలేదో అంతకాలము అజ్ఞానముపోచాలదుగనుక మోక్షాపేక్షగలవాడు ధ్యానసమాధులనవశ్యము చేయవలయును.

ప్రశ్న. అధ్యానసమాధులు యెన్ని విధములు ?

ఉత్త. సవికల్పసమాధి, నిర్వికల్పసమాధియని రెండువిధములు.

ప్రశ్న. సవికల్పసమాధి యేది ?

ఉత్త. జ్ఞాతృ, జ్ఞాన, జ్ఞేయమన్నిత్రిపుటివున్నవి; వాటిలో దేహమే తాను అనునది అశుద్ధజ్ఞాతృ తెలివియే; తాననునది శుద్ధజ్ఞాతృ. ఈజ్ఞాతృవే జ్ఞానములోజేరి జ్ఞానేంద్రియములగుండా యిచ్ఛ అయిచ్ఛయని తెలుసుకొనడము అశుద్ధజ్ఞానము; యింద్రియములద్వారా తెలుసుకొను తెలివియైన అశుద్ధజ్ఞానమును, అబద్ధ తెలివియని తెలుసుకొనడమే నిశ్చయమైన జ్ఞానతుర్యమే శుద్ధజ్ఞానము. భూతములయినిది చేరి భౌతికములై యెదురుగా శబ్దాదివిషయములుగా గనబడుట అశుద్ధజ్ఞేయము. ఈశబ్దాది విషయములన్నియు స్వరూపమాత్రముగా జూచుటయే శుద్ధజ్ఞేయముగనుక ఈయశుద్ధత్రిపుటిలనులయముచేసి శుద్ధత్రిపుటిలకులయము రాకుండునట్లు జ్ఞేయముగానుండక కేవలపరబ్రహ్మవస్తువుయందు మనస్సునునిలిపితాను బ్రహ్మాకారముగానుండుటయే సవికల్పసమాధి.

ప్రశ్న. అదియేలాగు ?

ఉత్త. మట్టిచేత చేయబడిన భాండము మన్నుగానుండియు చూచువారికం డ్లకు భాండమని యేలాగు అగుపడుచున్నదో అటువలె జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయములయిన శుద్ధత్రిపుటియైన మనస్సును సత్తైన చిన్మాత్ర బ్రహ్మమునందు చిన్మాత్రముగా ప్రకాసించుటవలన సవికల్పసమాధియని పెద్దలు చెప్పుచుందురు.

ప్రశ్న. నిర్వికల్పసమాధియేది ?

ఉత్త. జ్ఞాతృ, జ్ఞాన, జ్ఞేయములైన శుద్ధత్రిపుటిలను మనోవాసనలువదలి జ్ఞేయమాత్రమయిన పరబ్రహ్మస్వరూపము తానైనదే నిర్వికల్ప సమాధి ?

ప్రశ్న. అదియేలాగు ?

ఉత్త. నీరులోకరిగినవుప్పు వుప్పనివేరుగాక నీళ్లవలెయుండునట్లు బ్రహ్మాకారమైన మనస్సు బ్రహ్మమాత్రముగానిల్చి త్రిపుటిమొదలైనసంకల్పవికల్పములులేక సత్తామాత్రమైన బ్రహ్మస్వరూపముగా ప్రకాసించుటవలన నిర్వికల్పసమాధియని పెద్దలు చెప్పదురు. ఈ రెండువిధములయిన సమాధులలో మనోభేదముండుటవలన సమాధిసుషుప్తిలో యీరెంటిలో మనోనాశముసమముగా లేనందున సుషుప్తిలో అజ్ఞానముగనపడుటవలనను సమాధిలో నజ్ఞానము అగపడకుండుటవలనను అజ్ఞానము, అజ్ఞానకార్యమైన సందేహావిపరీతము తొలగి బ్రహ్మజ్ఞానమునకు ఒక విఘ్నములేక సదా స్వరూపానందముకలుగు కొఱకు మోక్షదాహిఅయినవాడు. బహిరంతరములనెడు భేదముచేత నారువిధములుగానుండబడు షడ్విధసమాధులను అవశ్యము అభ్యాసముచేయవలయును.

ప్రశ్న. షడ్విధసమాధు లేవి ?

ఉత్త. అంతర్ద్వశ్యానువిత్తం, అంతసప్తానువిత్తం, అంతర్నిర్వికల్పము, బాహ్యదృశ్యానువిత్తం, బాహ్యసప్తానువిత్తం, బాహ్యనిర్వికల్పము అని యాఱువిధములు.

ప్రశ్న. అంతదృశ్యానువిత్తమేది ?

ఉత్త. తెలివికానేదృశ్యములైన కామక్రోధాదివృత్తులలోఁగూడి వాటికి సాక్షిగానుండి స్వరూపసంధానము చేయుటయే అంతర్దృశ్యానువిత్తము. మఱియు నేను నాకు ఇది యనెడు ఈకామక్రోధాదివృత్తులను ఏతెలివిలో దెలుసుకొన బడుచున్నదో అద్దుగ్రూపమైన తెలివికి అహంకారము మొదలయిన కామాదులే దృశ్యములు. ఈకామాదులవృత్తులను అధికారిగాజూచు సాక్షియైన తన్నుచూచునట్టివాడు నిష్క్రియుఁడుగానేయుంచును. ఈకామాదివృత్తులకంతయు నేనుసాక్షి నావల్ల ఈవృత్తులు అగుపడుచున్నవని తన్ను సాక్షిగాజూచినవాడే సాక్షిగానుండుగనుక దృశ్యముగా నుండుదేహాదిజగత్తును ఆత్మగానుండఁ తనవద్దలయము చేయవలయును.

ప్రశ్న. లయముచేయుట యెటువలెను ?

ఉత్త. నేనుదేహము, ప్రాణాదివాయువులు అహంకారము, మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములు యివి అంతయుకాను. వీట్లకంతయు సాక్షిగాను నిత్యముగానుయుండు ప్రత్యేగాత్మస్వరూపమే నేను. నేను స్థూలము, సూక్ష్మము, పెరిగినవాడను, వృద్ధుడను, మూగివాడను, కుంటివాడను, ముక్కుపోయినవాడను, వచ్చినవాడను, పోయినవాడను, చంపినవాడను, చంపబడనివాడను, కర్తయును, భోక్తయును, చెప్పువాడను, చెప్పబడువాడను,

సుఖియును, దుఃఖియును, యోగియును, నియోగియును, రోగియును, విరాగియును, కామియును, క్రోధుడను, లోభియును, బద్ధుడను, ముక్తుడనుకాదు. వీట్లకంతయుసాక్షిగాను, నిత్యముగానుండు ప్రత్యగాత్మస్వరూపమే నేను. నేనుఅంతఃప్రజ్ఞయును, బహిఃప్రజ్ఞయునుకాదు. తెలుసుకొనబడువాడను, తెలుసుకొనబడనివాడనుకాదు. ఈదేహేంద్రియాదులయొక్క చెరికెసంబంధములేదు. పుణ్యాపాపములునాకులేవు. ఆకలిదప్పియు మొదలైనషడ్రసములకు దూరముగా సదావిముక్తమైన కేవలచిద్రూపమే నేననితనస్వరూపమును తానే తెలుసుకొని అగబడు దృశ్యములంతయుతనలోలయముచేస్తూయుండవలెను. భ్రాంతివల్ల అగపడువిపరీత భావములను వివేకివదలియుండును

ప్రశ్న. అది యేలాగు?

ఉత్త. జగద్విపరీతభావమువదలి స్వయంప్రకాశమైన ఆత్మస్వరూపమైనదే ముక్తియని శృతిస్మృతిచెప్పుటవలన సహామనస్సును నిలుపువానికే ఈసమాధిసిద్ధించును. లేనియడల సిద్ధించదుగనుక సదామనస్సునునిలుపవలయును. యిదియుతప్ప వకవేషముతోడను భాషతోడను ఈ అఖండసచ్చిదానందానుభవము సిద్ధించదు. ఇది సిద్ధించుకొరకు అస్తిభాతిప్రియమైన తనయందు అహంకారాదులను వానివికారములను లయముచేయవలయును. ఎవడు ఆత్మతత్వమును అపేక్షించి ప్రకృతినినాశముచేయుచున్నాడో వాడేముక్తుడు. యిదియునుగాక, కోటిసత్కర్మములుచేసినను ముక్తుడుకాచాలడని యజుర్వేదములోను శతాశ్వతరోప నిషత్తులో జెప్పబడియున్నది; మరియు స్వయంప్రకాశమైనయాత్మను తెలుసుకొన్నట్టి

వాడు సకలజ్ఞానభావనలు మఱచి జననమరణసంసారమైన క్లేశము లనుంచివిముక్తుడగునని సకల వేదాంతశాస్త్రములును చెప్పుట వలన సకలక్లేశములనువిడిచితొలగుటయే జన్మముతొలగును. అట్టి స్థితియే జన్మరహితమైనముక్తి.

ప్రశ్న. సకలక్లేశములను దొలగించువిధమెట్లు?

ఉత్త. ఆత్మనిష్ఠచేత దొలగించవలయునుగనుక మోక్షాపేక్షగలవాడు సదాకాలమునిష్ఠచేయవలయును. జన్మవాసనతప్ప పురుషునికి వేరే విరోధులులేరుగనుక సకలవాసనలను సమాధినిష్ఠమైన జ్ఞానాగ్ని చేతదహించినట్లైతే మళ్లిజన్మమునకు హేతువుకాదు.

ప్రశ్న. అదియేలాగు?

ఉత్త. అగ్నివలన వేపబడిన విత్తులుమొలచుటకు హేతువుకానటుల జ్ఞానాగ్నిచేత దహింపబడ్డ వాసనారూపమైన క్లేశములుమరుజన్మమునకు హేతువుకానేరదు. గనుక ముముక్షులు అశేషవాసనాక్షయము విపరీతభావనివర్తియుకలుగుటకొరకుప్రయత్నముచేసి యైనను సదాజ్ఞానసమాధులనభ్యసించవలయును. ఇటువంటి జ్ఞాననిష్ఠగలవానికి కర్మముఅవశ్యములేదు. కర్మమునకు జ్ఞాననిష్ఠకు యేకమైనకూటమిసిద్ధింపదు.

ప్రశ్న. అది యేలాగు?

ఉత్త. దేహాత్మ బుద్ధితోగూడిన కర్తృత్వభావనయిచ్చునదికర్మము. ఆకర్తృత్వభావనను చెడుపునది జ్ఞానముగనుక ఒకటికొకటివిరోధమైన జ్ఞానకర్మలకు యెట్లుఐక్యమునుబొందును. తేజస్సుకు తిమిరమునకు యెట్లుసంబంధములేదో పశ్చిమముఖముగా జూచువానికిన్ని యెట్లు ఒకరినొకరు చూచుకొనుటకు సంబంధములేదో

ఇలాగే అంతర్ముఖ దృష్టిగలిగిన జ్ఞాననిష్ఠాపరునకు బాహ్యకర్మము లకున్ను సంబంధము లేదు. గనుక నిష్ఠాపరుడుగా నుండువానికి కర్మతంత్రపనులలో నవకాశము లేదు.

ప్రశ్న. మఱియు దేనివలన నుండును?

ఉత్త. త్రికరణములచేత మనోవాక్కాయము సాధించబడు కర్మములంతయు అసత్తగుటవలన వట్టిమిథ్యయేయని సకలదృశ్యములను వదలి ద్రష్టైకసచిత్స్వరూపములో నిల్చియుండుటవలన ఆస్థితియే సంధ్యావందనము, అనుష్టానము, వ్రతము, రమించడము, గనుక కేవల సత్యమైన పరమార్థమును బొంది యుండు సత్పురుషులకు సకలము జ్ఞాననిష్టతప్ప వేరు లేదు. సకలమును త్యజించి జ్ఞాననిష్ఠాపరులుగా నుండు సన్యాసులకు వేరే క్రియా సాధనములు వకటిన్ని లేవు. గనుక క్రియాంతరంగములైన పనులనంతయు వదలి నిష్ఠాపరుడుగా నేయుండవలెను. జ్ఞానమేడనెక్కవలెనని యపేక్షించియుండు ముముక్షువు ఆత్మనిష్టమైన కర్మము చేసికొని చంచలరహితుడుగా సదా ఆత్మపారాయణుడుగా ఆత్మస్వరూపములో నిల్చియుండవలెను. జ్ఞానమేడ నెక్కుటకు అపేక్షగల అభ్యాసికి జ్ఞాననిష్ఠా సాధనములే కర్మములు. యోగమేడలో నెక్కు ము ముముక్షువుకు యోగము తప్ప వేరు క్రియాంత రంగములు ఏ మాత్రము లేవు. ఒకడు యోగిగా నుండి వేరు క్రియాంతరంగములను తలచినేని చెట్టుపై నెక్కి తప్పి క్రింద పడువానివలె అధోగతిలో పడిపోవును. జ్ఞానమేడ నెక్కియుండు కృతకృత్యుడైన వివేకికి బాహ్యమందు చేయు కార్యములు యేమియు లేవు. ఇదియే అంతర్దృశ్యానువిద్ధ సవికల్పసమాధి.

ప్రశ్న. అంతశబ్దానువిద్ధము యేది?

ఉత్త. కేవలచిన్మాత్రముగాచేప్పించబడ్డ శబ్దముతోగూడి తాను అసంగు డు, స్వయంప్రకాశుడు, అద్వైతుడు అనుశబ్దములుకలిగి అశబ్దములు తానవిభాసించినభావనయేదియో అదియే అంతర్ సప్తానువిత్తము.

ప్రశ్న. ఇందుకు అనుభవము ఎటువలె?

ఉత్త. నేనుశుద్ధుడను, శాంతుడను, అనంతుడను, ముందువెనక తుదలు లేనివాడను, బహిరంతరములయందునిండినపరిపూర్ణుడను, ఆనందుడుగానుండువాడను, జననమరణములులేనివాడను, నిత్యానందమైన అద్వైతుడనని ప్రత్యేకాభిన్నమనియు, అఖండమనియు, సచ్చిదానందలక్షణమనియు, శుద్ధమనియు స్మృతులలోచెప్పబడు పరంజ్యోతియైన బ్రహ్మముయేదియో అదియేనేననియనెడి సత్తామాత్రముగానుండు వృత్తితోగూడి సత్తాసామాన్యమైన శబ్దమును బొంది చంచలములేక, సమాదిదృశ్యములను స్వరూపములోలయముచేసి శుద్ధోహంమొదలయిన శబ్దములతోడ దృక్ప్రధానమైన భావనగా సాధించవలెను. ఇదియే అంతసప్తానువిత్త సవికల్ప సమాధి.

ప్రశ్న. అంతర్నిర్వికల్పమనునదియేది?

ఉత్త. దృశ్యానువిత్తము, సప్తానువిత్తము, ఈరెంటినువదలి మనోవ్యాపారములనుబొత్తిగావిడిచి పెట్టుటయే అంతర్నిర్వికల్పము. యెవడొకడుముందుచెప్పిన సవికల్పసమాధిని భక్తితోనెడతెగక బహుకాలము అభ్యాసముచేయుచున్నాడో, వానికివాసనాక్షయము చిత్త, లయము, భంగములేనినిరతిశయానందము సిద్ధించును. ఈ లక్షణముగలయోగియైనవాడు బహిరంతరములు చూడక అంత

దామృత సముద్రములో మునిగినవాడై తానుతప్పఅన్యములే దని వుండునుగనుక నిర్వికల్పమైనపరబ్రహ్మస్వరూప నిష్ఠగలవార లేజీవన్ముక్తులు. వారలే జీవస్వభావముగలిగియుండియు కలగనిన వారలని తెలుసుకొనవలెను. ఒకడు ఈమూడువిధములైన సమాధులను అంతర్ముఖమందు అభ్యసించినటువలె బహిర్ముఖములో ద్వివిధనివర్తికలుగుటకుగాను బాహ్యాదృశ్యానువిద్ధము, సత్తాను విద్ధము, నిర్వికల్పమను మూడువిధ సమాధులను అభ్యసించ వలెను.

ప్రశ్న. బాహ్యాదృశ్యానువిద్ధమేది ?

ఉత్త. అధిష్ఠానముగా సచ్చిదానందమైన పరబ్రహ్మవస్తువులో గల్పిత మైన నామరూపాదిజగత్తు ప్రకాశించుచున్నది. ఏలాగనిన ? శీ తలము, తెలుపు, మృదుత్వము, నురుగులు, తుంపురులు, అనుపే రువగట్టిగా జేరిన జలమును అలలనునటువలె సచ్చిదానంద నామ రూపములు అయిదు వకటిగాకూడిన స్వరూపమును ప్రపంచమని జెప్పబడుచున్నది. ఆరోపితములైన నామరూపములు రెండును త్యజించి యధిష్ఠానమైన సచ్చిదానంద స్వరూపమాత్రముగా జూ చుటయే బాహ్యాదృశ్యానువిద్ధము. మఱియు సచ్చిదానంద బ్రహ్మముతప్ప నామరూపములులేదనియు నామరూపములను వే రుపరచి యధిష్ఠానస్వరూమునందు ఆరోపితములను లయముచేసి అద్వైతవస్తువేతానని సదాభజనచేయవలయును.

ప్రశ్న. ఇందుకు అనుభవముయెట్లు ?

ఉత్త. ఈపంచభూతములు పంచభూతకార్యములునేనుకాదు వీటికంతయు, అధిష్ఠానముగాను, విశుద్ధముగాను, సత్తామాత్రముగానుండు బ్ర

హ్మము యేదియో అదియే నేను. అగపడుపదార్థములు, గుణములు, క్రియలు, జాతియు, శబ్దాదిపంచవిషయములు, ఇంద్రియములు, ప్రాణము, మనస్సు, బుద్ధియు, అహంకారాదులు నేను కాదు, వీటికంతయు యధిష్ఠానముగాను, ఏకముగాను, విశుద్ధముగాను, సత్తుగాను, పరమాత్మగానుండు బ్రహ్మమే నేను; దృశ్యమైన నామరూపములంతయు మిథ్య. ఇందుకు అధిష్ఠానమైన బ్రహ్మమే సదా సత్యమని భావించి నడచునపుడు, ఉండునపుడు, సదా ధ్యానించుచుండవలెను. ఇదియే బాహ్యాదృశ్యానువిద్ధసవికల్పసమాధి.

ప్రశ్న. బాహ్యాసత్తానువిద్ధమనునదియేది?

ఉత్త. అధిష్ఠాన సచ్చిదానందములో కల్పితమైన నామరూపములను లయము చేసి నిర్మలముగాను అద్వైతముగాను బ్రహ్మానందముగాను ఉండు బ్రహ్మమే నేనని భావనపొంది నిల్చుటయే బాహ్యాసత్తానువిద్ధము.

ప్రశ్న. ఇందుకు అనుభవము యేలాగు?

ఉత్త. నిర్వికారముగాను, నిరాకారముగాను, నిరంజనముగాను, అనామయముగాను, ఆద్యంతరహితముగాను, సత్యముగాను, శుద్ధముగాను, బుద్ధముగాను, శుద్ధచిత్తముగాను, పరముగాను, ప్రత్యేకాత్మగాను, అఖండముగాను, స్వప్రకాశముగాను, చిదాకాశముగాను, అత్యంతసూక్ష్మముగాను, నిర్వికల్పముగాను, కేవలముగాను, పరమాత్మగానుండు బ్రహ్మమే నేను. ఇందుకు సందేహము లేదని నిర్వికారాది మొదలగు శబ్దములతో జేరి కేవలమైన వస్తులక్ష్యములో మనస్సునిల్పి ధ్యానము చేయవలయును. ఇదియే బాహ్యాసత్తానువిద్ధసవికల్పసమాధి.

ప్రశ్న. బాహ్యనిర్వికల్ప సమాధి యేది?

ఉత్తర. బ్రహ్మానందపరవశము చేత స్వరూపముతో నేకముగా జేరి బాహ్యమందు సకలక్రియలువదలి నిశ్చలముగానుండుటయే బాహ్య నిర్వికల్పము. ఇటువంటియోగి లేచునప్పుడును, ఉండునప్పుడును, మనువేళ యింద్రియనిగ్రహుడై సావధానముగా ఈసమాధులు ఆరును చేయవలయును.

ప్రశ్న. ఎంతకాలము చేయవలయును?

ఉత్తర. ఎంతకాలము విపరీతభావన తొలగలేదో అంతకాలము చేయవలయును. మరియు మోక్షద్యాపిఅయినవాడు అంతర్బాహ్యమైన షడ్విధసమాధులను ఏకాలమును మఱచియుండకూడదు. మఱచినను సూర్యుడు లేనిచోట తిమిరము కప్పునటువలె స్వరూపమైన తత్ప్రకాశమును మాయయనుతిమిరము కప్పుకొనునుగనుక భంగములేని స్వరూపానుభవ ప్రకాశమైనది యెంతకాలము సిద్ధించలేదో అంతకాలము ఈఆరువిధసమాధులందు నిరంతరము కాలము గడుపవలయును. పెద్దలైనవారు స్వానుభవమునువిడిచి క్షణమైన తొలగియుండుటలేదు. స్వానుభవమునుమఱచియుండుటయే మృత్యువు. ఇదితప్ప వేరేమృత్యువులేదు. అని శ్రుతిస్మృతులలో చెప్పుచున్నవిగనుక ఈఆరువిధ సమాధులను ఎవడు అభ్యసించునో వానిమనస్సులో నొకవికల్పముతోచదు. ఈయభ్యాసముచేతసర్వాత్మ భావముసిద్ధించును. యిదియే కైవల్యము. సర్వాత్మభావము పొందినదే బ్రహ్మవిద్యాఫలమని పెద్దలు చెప్పుదురు. జీవన్ముక్తునికి సకలముతానుగానుండు ఆనందానుభవమే ప్రయోజనము; నేను, వాడు, యిదిఅనుమొదలైనవి అసత్తును గ్రహించుట

యేహృదయ గ్రంథియైనదిసమాధిలో వాసనతోనసించి పోయిన
ట్లయితే బ్రహ్మమేతానుగానుండు స్వానుభవము భంగములేక ప్ర
కాసించును. అదియేమోక్షమునకు నేదైనమార్గ మని పెద్దలుచె
ప్పుదురు. ఇదిశుద్ధాంతఃకరణములుగానుండు వారికి సదాకాలము
అగపడును. ఇతరులకుఅగపడదు. గనుకమరుపులేక సదాకాలము
ఆరువిధసమాధులను చక్కగానభ్యసించి హృదయగ్రంథిని జ్ఞానా
గ్నిచేతదహించి నిరంతరముబ్రహ్మానందామృతసముద్రములోము
ణిగిఆడుకొనుచు సంతోషకరముగా వృత్తిసంచలములేక తదా
కారముగానుండుటయే నిర్వికల్పసమాధి. ఈనిర్వికల్పసమాధిలో
నుండునతడే గుణత్రయములనుదాటినవాడు. ఇదిలేనివాడుయో
గిగానుండినను గుణత్రయవశుడుగాసంసారములోచుట్టితిరుగువాడు.

ప్రశ్న. గుణత్రయములను దాటుటయెట్లు ?

ఉత్త. నేత్రము, కంఠము, హృదయమైన జాగ్రస్వప్న సుషుప్తియైనఅవస్థా
త్రయములకుసాక్షిగానుండుటయెట్లు గుణాతీతమయినసుఖసమాధి
యైనదిజీవన్ముక్తుని కేసిద్ధించును, మరియొవరికిన్ని సిద్ధింపదు. అసత్తైయి
నవిషయములనుఅనుసంధానముచేయువాడుబంధుడనియు,సత్తుగా
నుండువస్తు స్వరూపానుసంధానముచేయువాడు ముక్తుడనియు,శ్రు
తులుచెప్పుచున్నవి. గనుక మోక్షాపేక్షగలవాడు ప్రయాసపడి
యైన సదా ప్రయత్నము చేసినిర్వికల్పసమాధి పొందవలయును. దీనిని
పొందినవాడే భవబంధమనుసుడిలోనుంచి విడుపబడినవాడు.

ప్రశ్న. భవబంధ మేది ?

ఉత్త. అవిద్య, అహం, కర్మము అయిన ఈమూడును జీవులకు భవబంధ
మని చెప్పబడును. ఇదినిర్వికల్పసమాధివల్లతప్ప వేరే దేనివలనను
పోలగదు. ఇందును నాలుగువిరోధములుకలవు.

ప్రశ్న. నాల్గువిరోధములేవి?

ఉత్త. లయము, విక్షేపము, కాషాయము, రసాస్వాదము అనునవి.

ప్రశ్న. లయము యేమి?

ఉత్త. అఖండాకారవృత్తి [illegible] అఖండవస్తువులో [illegible] నిద్రవచ్చుట లయము.

ప్రశ్న. ఇందుకు నివృత్తి యేమి [illegible]?

ఉత్త. ఊహాబుద్ధిచేత లయమునకు [illegible] వృత్తినిరోధనలను చేసి ప్రత్యగాత్మాభిముఖముగా నిల్పవలయును.

ప్రశ్న. విక్షేపమనగా యేమి?

ఉత్త. ఆలాగున వస్తుస్థితిలో నిల్పు [illegible] అఖండాకారవృత్తి [illegible] రాజసగుణములో సముచేత స్థితి [illegible] విక్షేపము.

ప్రశ్న. ఇందుకు నివృత్తి యేమి [illegible]?

ఉత్త. అఖండాకారవృత్తిచేత [illegible] ప్రత్యగాత్మ [illegible].

ప్రశ్న. కాషాయమనగా నేమి?

ఉత్త. అఖండాకారవృత్తియైనను [illegible] క్యమైన పరతత్వములలోనంటక [illegible] స్తంభమువలె వృత్తి [illegible].

ప్రశ్న. ఇందుకు నివృత్తి యేమి [illegible]?

ఉత్త. అఖండవస్తువు [illegible] ప్రత్యగాత్మ [illegible] సూత్రము [illegible]

[illegible]

ప్రశ్న. రసస్వాదమనగానేది?

ఉత్త. అఖండాకారవృత్తియైన తానునిల్చినచోటునయుండక పూర్వవాసనబలముచేత జగద్వికల్పమైన విషయరసమును భుజించుటకు పోవుటయే రసస్వాదము.

ప్రశ్న. ఇందుకు నివృత్తియెటువలెను?

ఉత్త. వైరాగ్యబుద్ధిచేత విషయములలో నభిముఖముపడిన వృత్తిని త్రిప్పి ప్రత్యేకాత్మాభిముఖముగా నిల్పవలయును. ఈవిరోధములుతప్పమరియే విరోధములువచ్చినను ధ్యానసమాధులచేతనా విఘ్నములనుపోగొట్టి నిర్వికల్పసమాధిని అభ్యసించవలయును, విషయములలో నింద్రియములజొరనివ్వక మనోనిగ్రహముచేయువాడే ధీరుడు. అతడే తీవ్రతరమోక్షాపేక్షకుడున్ను సకల యిచ్ఛాయిచ్ఛలేనివాడుగానుండును. వానినిదర్శించినమాత్రమే తాపత్రయాదిశోకమోహములంతయు దూరమైపోవును. పిదప సకలవిఘ్నములుపోగొట్టిరక్షించువాడుగానుండు పరమేశ్వరుడు అతనివద్ద యెల్లప్పుడును ఉన్మన్యుడుగానిల్చి అతనిచేతనర్చించబడి ప్రకాశించునుగనుక మోక్షాపేక్షకుడు సకలవిఘ్నములనువిడిచి ఈశ్వరుని పరముగానెంచి ఈశ్వరసహాయముచేత నిర్వికల్ప సమాధిచేయవలయును. ఇటువంటి రాజయోగియైనవాడు బహిరంతరములయందు స్వరూపముతప్ప అన్యములేని పరబ్రహ్మస్వరూపముతానై సకలకర్మలువిడిచి పూరకయుండును. ఇదియేముక్తిసాధననిలకడ; దీనినిఉన్మన్యావస్థయని పెద్దలుచెప్పుదురు.

ప్రశ్న. ఉన్మన్యావస్థయేది?

ఉత్త. నిర్వికల్పముగానుండు ఆత్మవద్ద ఆత్మాకారముగానేకరూపముగా

నుండు అఖండాకారవృత్తి జ్ఞానమే ఉన్మన్యావస్థయని పెద్దలు చెప్పుదురు. ఈప్రకారము అద్వైతపరబ్రహ్మప్రకాశముచేత నజ్ఞానాంధకారమున వృత్తిమైతానేపరబ్రహ్మసాక్షాత్కార స్వరూపమై ప్రకాసించునపుడు దేహేంద్రియాదులలో నేను నాది యని కలిగే హృదయగ్రంధియు స్వరూపమును తెలియకుండు నటుల మరుగుపరచియుండిన సంశయములు సకలకర్మములు అజ్ఞానదుఃఖము గనుక, దానినిమూలముతో నాశముచేసినవాడే బ్రహ్మవేత్త. అతడే శ్రేష్ఠుడు, అతడే సకలబంధములనువిడిచినవాడు. ఈనిర్వికల్పసమాధిచేత ద్వైతభావములు లేశమయినను లేక విడువబడి కేవల స్వరూపానంద మాత్రముగా నెరుకమరపులయిన త్రిపుటి కనబడక యుండుటయే అపరోక్ష సాక్షాత్కారస్థితి. ఈస్వానుభూతిమైన మధ్యస్థితిలో విషయములు లేవు. భుజించువాడు లేడుగనుక దీనినే ప్రతిజ్ఞానమని, పరజ్ఞానమని, స్వరూపజ్ఞానమని చెప్పుదురు.

ప్రశ్న. ఇంకయు పలువిధములుగా జెప్పబడు ముక్తినిశ్చయములు యేవి ?

ఉత్త. చలనము లేక యుండుస్థలము ముక్తియనియు, ముమ్మలము వదలిన స్థలమే ముక్తియనియు, జాగ్రాతీతమే ముక్తియనియు, తలంపులు లేక పరమాణువుగానువిశేషప్రకాశముగానునిల్చిన స్థలమే ముక్తియనియు, జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తిగడిచినస్థలమే ముక్తియనియు, శుద్ధత్రిపుటివదలినస్థలమే ముక్తియనియు, కేవలమైన యెరుకమరపులు లేనిస్థలమే ముక్తియనియు, మనోలయమైనస్థలమే ముక్తియనియు, సుఖాతీతమే ముక్తియనియు, కామము, కోపము, మత్తయను త్రివిధదుర్గుణములను వర్జించిన స్థలమే ముక్తియనియు, అనేకజ్ఞానశాస్త్రములలో జెప్పబడుచున్నది. యివియంతయు అపరోక్షసా

క్షాత్కారానందానుభవమునకు సమముగానుండును. ఇదియునుగాక వేద బాహ్యములైన యితరమతములలో స్త్రీసంయోగమేముక్తియనియు, గంధములు అయిదు తెలుసుకొనుటయే ముక్తియనియు, త్రిగుణములు లయమౌటయే ముక్తియనియు, పాషాణముగానుండుటయే ముక్తియనియు, వివేకముగలుగుటయే ముక్తియనియు, జీవత్వము చెడుటయే ముక్తియనియు,అనేకవిధములుగా జెప్పుటంతయు ముక్తికాదని పెద్దలుజెప్పుదురు. అపరోక్షస్వరూప సాక్షాత్కారమైన బ్రహ్మానందపరవశముచేత స్వస్వరూపవ్యాపకములో నేకభావముగా బాహ్యములోని కార్యములంతయువదలి నిశ్చలానందముగా నుండుటయే మౌనాతీతముగా ప్రకాసించు నిర్వికల్పమైన విదేహముక్తియని తెలుసుకొనవలయును. సిద్ధముమోక్షాపేక్ష కలిగిన అతితీవ్ర పక్వమైనవాడు నిష్కామ్యముగా శివపుణ్యములు చేయుటవలన పక్వముకలిగి మలపరిపాకముద్భవించి అందుచేత సత్తినిపాదముకలిగి సద్గురుదర్శనాపేక్షకలుగునట్టికాలములో వానికి ప్రాణాధీనుడుగానుండు ఆనందాతీతమైన బ్రహ్మమేకృపచేత దృశ్యమై ఆచార్యమూర్తిగా విజయముచేసి బ్రహ్మోపదేశమైన జ్ఞానదీక్షనుచేసి జ్ఞానశాస్త్రార్థములనుబోధించి కృపచేయును. దానినివిని మననముచేసి నిధిధ్యాసముపొంది జ్ఞాననిష్ఠతోగూడి నిర్వికల్పసమాధినిపొంది మోక్షశాంతికలిగితాను పొందినపేరు ప్రపంచము పొందవలయునని ఇచ్ఛతోడప్రపంచములో సదానిష్ఠ పరుడుగాను జీవన్ముక్తుడుగాను వసియించివుండును. ఆమహానుభావునిచేత వెనుకయుండు ముముక్షులకు వుపదేశము మొదలైనదికలుగును. యిందుకుసందేహము లేదని తెలుసుకొనవలెను.

ప్రశ్న. జ్ఞానపర్వ్వములు అనగా యేవి ?

ఉత్త. అవి నిశ్చయజ్ఞానం, సమాధిజ్ఞానం, సహజజ్ఞానం, సాక్షాత్కార జ్ఞానం అని నాలుగువిధములు.

ప్రశ్న. నిశ్చయజ్ఞానమనగా నేమి ?

ఉత్త. గురుముఖముగా ఉపనిషత్తులు వేదాంతశాస్త్రములను తెలుసుకొనుట శ్రవణం. ఆలాగు శ్రవణం చేసిన పదార్థములను విక్షేపములు లేక పరిశోధించి మనస్సుకు తెచ్చుకొని వాటిని ప్రసంగము చేయుటే మననం. ఆలాగు మననమైన దానిని అసంభావన లేక శేషమైన పదార్థంతో నిశ్చయముగ తెలుసుకొనుట నిధిధ్యాసము. ఇవి అన్ని చేరుటయే నిశ్చయజ్ఞానము.

ప్రశ్న. ఈమూడింటికి కలవిఘ్నములు యేవి ?

ఉత్త. శ్రవణానికివిరుద్ధం అశ్రద్ధ, మననానికి విరుద్ధం విచారము లేనిది, నిధిధ్యాసమునకు విరుద్ధం నిశ్చయము లేనిది.

ప్రశ్న. వీటికినివృత్తి యెట్లు?

ఉత్త. అశ్రద్ధనివృత్తి ఆచార్యునివల్ల, అవిచారమునకు దేవోపాసనవల్ల, అనిశ్చయానకు సాదుసాంగత్యమువల్ల, యీమూడు కలిగినవాడే పరోక్షమైన నిశ్చయజ్ఞాని.

ప్రశ్న. సమాధిజ్ఞానమనగా నేమి?

ఉత్త. త్వం, తత్, అసి, అది, నిజ అని అయిదుపదములు; వాటిలో ఒక్కొక్కపదానికి కేవలం, సకలం, శుద్ధం, అనిమూడు అవస్థలుగలవు, వాటిలో ఒక్కొక్కదానికి మూడు మూడు అవస్థలు మొత్తం తొమ్మిది. అవిమూడుకలుపుకొనగా పంద్రెండు అవస్థలు గనుక అయిదుపదములకు అవస్థలు అరవై.

ప్రశ్న. త్వంపదములో మూడుఅవస్థలు యేవి?

ఉత్త. మనోనాశ అంధకారమే కేవలం, మనోనాశ చంచలమే త్వంపదస కలం, ఈ రెంటిసి యెఱిగే యెరుకే త్వంపదశుద్ధం.

ప్రశ్న. త్వంపద కేవలములో మూడుఅవస్థలు యేవి?

ఉత్త. అంధకారం, తానుగానుండుటయే త్వంపదమైన కేవలజాగ్రము, అంధకారమువిడిచియుండుటయే త్వంపద కేవలస్వప్నం, అంధకారలయమే త్వంపద కేవలసుషుప్తి.

ప్రశ్న. త్వంపదసకలములో మూడవస్థలు యేవి ?

ఉత్త. చిత్తచంచలనము తానుగానుండడమే త్వంపదసకలజాగ్రం, చిత్తచంచలనము విడిచియుండినదే త్వంపదసకలస్వప్నం, చిత్తచంచలనములయమైనదే త్వంపదసకలసుషుప్తి.

ప్రశ్న. త్వంపదశుద్ధములో మూడవస్థలు యేవి?

ఉత్త. జీవుడు తానుగానుండుటయే త్వంపదశుద్ధజాగ్రం, జీవునివిడిచియుండుటయే త్వంపదశుద్ధస్వప్నం, జీవత్వలయమే త్వంపదశుద్ధసుషుప్తి.

ప్రశ్న. తత్ పదములో మూడుఅవస్థలు యేవి?

ఉత్త. మాయాంధకారమే తత్పద కేవలం, సర్వజ్ఞత్వసామర్థ్యమే తత్పద సకలం, బ్రహ్మస్వరూపమే తత్పదశుద్ధం.

ప్రశ్న. తత్పద కేవలములో మూడవస్థలు యేవి?

ఉత్త. మాయాంధకారము తానుగానుండడమే తత్పద కేవలజాగ్రం, ఆ మాయాంధకారమువిడిచి యుండుటయే తత్పద కేవలస్వప్నం, మాయాంధకారలయమే తత్పద కేవలసుషుప్తి.

ప్రశ్న. తత్పదసకలములో మూడవస్థలు యేవి?

ఉత్త. సర్వజ్ఞత్వ సామర్థ్యంతానైనదే తత్పదసకలజాగ్రం, సర్వజ్ఞత్వసా

మూర్ఖ్యమువిడిచినదే తత్పదసకలస్వప్నం, సర్వజ్ఞత్వలయమేతత్పదసకలసుషుప్తి.

ప్రశ్న. తత్పదశుద్ధములో మూడవస్తలుయేవి?

ఉత్త. ఈశ్వరత్వము తానైనదేతత్పదశుద్ధజాగ్రం, ఈశ్వరత్వమువిడిచినదేతత్పదశుద్ధస్వప్నం, ఈశ్వరత్వములయమేతత్పదసకలసుషుప్తి.

ప్రశ్న. అసిపదములో మూడవస్తలుయేవి?

ఉత్త. అనందపరవశమే అసిపదకేవలం, చిత్రూపవిలాసమే అసిపదసకలం, సర్వసాక్షియే అసిపదశుద్ధం.

ప్రశ్న. అసిపదకేవలములో మూడవస్తలుయేవి?

ఉత్త. అనందపరవశము తానుగానుండడమే అసిపదకేవలజాగ్రం, అనందపరవశమువిడిచియుండడమేఅసిపదకేవలస్వప్నం, అనందపరవశలయమే అసిపదకేవలసుషుప్తి.

పశ్న. అసిపదసకలములో మూడవస్తలుయేవి?

ఉత్త. చిద్రూపవిలాసము తానుగానుండడమే అసిపదసకలజాగ్రం, చిద్రూపవిలాసము విడిచియుండడమేఅసిపదసకలస్వప్నం, చిద్రూపవిలాసలయమే అసిపదసకలసుషుప్తి.

ప్రశ్న. అసిపదశుద్ధములో మూడవస్తలుయేవి?

ఉత్త. పరబ్రహ్మముతానవేదే అసిపదశుద్ధజాగ్రం, పరబ్రహ్మమువిడిచియుండునదే అసిపదశుద్ధస్వప్నం, పరబ్రహ్మములయమే అసిపదశుద్ధసుషుప్తి.

ప్రశ్న. అదిపదములో మూడవస్తలుయేవి?

ఉత్త. స్వభావమే కేవలము, సర్వశూన్య నిరాలంబమేసకలం అతీతసాక్షియేశుద్ధం.

ప్రశ్న. అదిపద కేవలములో మూడవస్తలుయేవి ?

ఉత్త. స్వభావముతానైనదే అదిపద కేవల జాగ్రం, స్వభావము విడిచినదే అదిపద కేవలస్వప్నం, స్వభావలయమే అదిపద కేవల సుషుప్తి.

ప్రశ్న. అదిపదసకలములో మూడవస్తలుయేవి ?

ఉత్త. సర్వశూన్యనిరాలంబము తానుగానుండుటయే అదిపదసకలజాగ్రం, సర్వశూన్య నిరాలంబము విడిచియుండునదే అదిపదసకలస్వప్నం, సర్వశూన్య నిరాలంబలయమే అదిపద సకలసుషుప్తి.

ప్రశ్న. అదిపదశుద్ధములో మూడవస్తలుయేవి?

ఉత్త. సచ్చిదానంద రహితముతాననేది అదిపదశుద్ధజాగ్రం, సచ్చిదానంద రహితమువిడిచియుండునదే అదిపదశుద్ధస్వప్నం, సచ్చిదానంద రహితలయమే అదిపదశుద్ధ సుషుప్తి.

ప్రశ్న నిజపదములో మూడవస్తలుయేవి?

ఉత్త. ముగింపే కేవలం, యదార్థఅనుభవమే సకలం, మౌనమే శుద్ధం.

ప్రశ్న. నిజపద కేవలములో మూడవస్తలుయేవి ?

ఉత్త. ముగింపుతానైనదే నిజపద కేవలజాగ్రం, ముగింపువిడిచి యుండినదే నిజపద కేవలస్వప్నం, ముగింపులయమే నిజపద కేవలసుషుప్తి.

ప్రశ్న. నిజపదసకలములో మూడవస్తలుయేవి ?

ఉత్త. యదార్థఅనుభవం తానుగానుండుటయే నిజపదసకలజాగ్రం, యదార్థఅనుభవము విడిచియుండుటయే నిజపదసకలస్వప్నం, యదార్థఅనుభవలయమే నిజపదసకలసుషుప్తి.

ప్రశ్న. నిజపదశుద్ధములో మూడవస్తలుయేవి ?

ఉత్త. మౌనముతానైనదే నిజపదశుద్ధజాగ్రం, మౌనమువిడిచియుండునదే నిజపదశుద్ధస్వప్నం, మౌనములయమే నిజపదశుద్ధసుషుప్తి. పదములు అయిదింటికి అవస్తలు అరవై.

ప్రశ్న. సమాధిజ్ఞానములో త్వంపదదృష్టాంత మేది ?

ఉత్త. త్వంపదవాచ్యార్థములైన స్థూలశరీరాదిత్రయములున్ను, జీవుడున్ను నిషిద్ధజేసి లక్ష్యార్థమైనసాక్షియే తానుదీనికిదశమడు దృష్టాంతము.

ప్రశ్న. తత్పదదృష్టాంత మేది ?

ఉత్త. తత్పదవాచ్యార్థములైనవిరాట్, హిరణ్యగర్భ, మాయయైన శరీరత్రయములును ఈశ్వరుడున్ను విడిచి పేటికి లక్ష్యార్థమైన బ్రహ్మమేతాను దీనికి దృష్టాంతము రజ్జు, సర్పము.

ప్రశ్న. అసిపదదృష్టాంత మేది ?

ఉత్త. అసిపదవాచ్యార్థములైన సచ్చిదానంద వుపాధిత్రయమున్ను, పరబ్రహ్మమునువిడిచి లక్ష్యార్థమైన సర్వసాక్షియేతాను. ఇందుకుజాతి, వ్యాప్తి, దృష్టాంతము.

ప్రశ్న. అదిపదదృష్టాంత మేది ?

ఉత్త. అదిపదవాచ్యార్థములయినశుద్ధం, శూన్యం, స్వభావం, యీత్రయమున్ను విడిచి లక్ష్యార్థఅతీతసాక్షియేతానుగానుండుట దీనికినానానామదృష్టాంతము.

ప్రశ్న. నిజపదమునకు దృష్టాంత మేది ?

ఉత్త. నిజపదవాచ్యార్థములైనయథార్థం, రహస్యం, ముగింపు, ఈత్రయముపిడిచి లక్ష్యార్థమైన మౌనముగానుండుట దీనికియదార్థం దృష్టాంతము.

ప్రశ్న. సహజజ్ఞానం అనగానేమి ?

ఉత్త. ఒకవిషయాన్ని బహిర్ముఖమందును, అంతర్ముఖమందున్ను, విశేషమోహాముతో అనుభవించేటప్పుడు మహాభయము పొందుకాల

మందును తనయొక్క స్వానుభూతి వినువకుండుట సహజజ్ఞానం. అదియేలాగంటె, అతీతమైనయీజ్ఞానమేబహిర్ముఖముగా మౌనముగానుండేకాలమందు మౌనజ్ఞానమనిన్ని, రహశ్యముతో చేరేటప్పుడు రహశ్యజ్ఞానమనిన్ని, యదార్థం చేరేకాలములో యదార్థజ్ఞానమనిన్ని, అతీతముతో చేరేటప్పుడు అతీతజ్ఞానమనిన్ని, యిటువంటిజ్ఞానం యెప్పుడున్ను తననువిడచియుండనందున యిదియే స్థిరజ్ఞానమని శ్రీదక్షిణామూర్తి సనకాదులకువుపదేశించి, చిన్ముద్రనుజూపి కటాక్షమొసగెను. ఆలాగున ఓయీ నైమిషారణ్యమందునుండు ఋషులుజ్ఞానమునుజూచి యీజ్ఞానోపదేశమును క్రమముగాపొందిన శిష్యునికిజ్ఞానియనిజెప్పిరి గనుక ఈజ్ఞానమే సహజజ్ఞానము.

ప్రశ్న. సాక్షాత్కార జ్ఞానమనగానేమి?

ఉత్త. సర్వోదయంగా వుదయాస్తమానరహితముగ నిత్యప్రకాశమై అసంభావన విపరీతభావనలేక నిత్యనిరతిశయ సుఖముగాప్రకాసించును. దీనిలో నిశ్చయజ్ఞానమువల్ల సత్తునుమూసే ఆవరణాన్ని, సమాధిజ్ఞానమువల్ల చిత్తునుమూసే ఆవరణమున్ను, సహజజ్ఞానమువల్ల ఆనందమునుమూసే ఆవరణమున్ను చెడిపోవును. ఈయొక్క ఆనందం వుదయమయిగాకనుండును. సాక్షాత్కారదెసలో యెప్పుడున్ను వదలక నిత్యానందం గంభీరముగానుండును. అదియేలాగంటె మిక్కిలిదరిద్రునకు రాజ్యాధికారమువస్తే యెవ్విధముగాసంతోషపడునో నవ్విధముగానున్ను, గుడ్డివానికి కండ్లువస్తే నెవ్విధముగాసంతోషపడునో నవ్విధముగానున్ను, వుత్తమస్త్రీకి భర్తవస్తే నెవ్విధముగాసంతోషపడునో నవ్విధముగానున్ను, నీటి

లో మణిగెడి యోడదరిజేరగా వాటిలోనుండువారు నెవ్విధము గా సంతోషపడుదురో నవ్విధముగానున్ను, వుపాసనునికి యిష్టదే వత ప్రసన్నమయితే యెంతసంతోషపడునో నవ్విధముగానున్ను వుండును.

ప్రశ్న. త్వంపద వాచ్యమునుదీసి లక్షమయిన సాక్షిజ్ఞానమొకటి వుంటే చాలదా?

ఉత్త. చాలదు. యెందుకనగా అఖండజ్ఞానంసిద్ధించదు. దృక్కు-అంతదృశ్యముగాజూచుటవల్ల తత్పదము తెలుసుకోవలెను.

ప్రశ్న. తత్పదవాచ్యార్థమునుదీసి లక్షమైనబ్రహ్మం ప్రకాసిస్తే చాలదా ?

ఉత్త. చాలదు. యెందుకంటే బ్రహ్మనికి సచ్చిదానంద లక్షమువుండుట వల్ల లక్షణాన్ని విడిచి లక్షవస్తువును దెలియవలెనుగనుక అసిపదము ను దెలుసుకోవలెను.

ప్రశ్న. అసిపదవాచ్యాన్ని విడిచి లక్షమయిన సర్వసాక్షిజ్ఞానం ప్రకాసిస్తే చాలదా ?

ఉత్త. చాలదు. యెందుకంటే స్వయం అనేపేరుసచ్చిదానంద స్వరూప మునకునువున్నదిగనుక దీనికి సాక్షిగానుండుటవల్లనున్ను, తెలును కానే దీన్ని తెలుసుకోబడేదిన్ని వుండుటవల్ల అదిపదాన్ని తెలుసు కోవలెను.

ప్రశ్న. అదిపదవాచ్యాన్నిదీసి లక్షమయిన అతీతసాక్షి ప్రకాసిస్తువుంటే చాలదా ?

ఉత్త. చాలదు. యెందుకంటే యావత్తుశూన్యమవుటవల్ల ఇది బుద్ధి మాత్రమైనన్ను శూన్యవాదము అవుటవల్ల నిజపదము తెలుసుకోవలెను.

ప్రశ్న. నిజపదవాచ్యాన్ని విడిచి మహాకారణప్రకాసిస్తువుంటే చాలదా ?

ఉత్త. చాలదు. యెందుకంటె మానముమాత్యమవుటవల్ల మానామాత్యము లోవస్తునిర్ణాయము లేనందును మానాతీతమేవస్తువు అని కల్యాణసంభవరహస్యబోధ చెప్పుటవల్ల మానాతీతవస్తువును తెలుసుకోనవలయును. అదియెట్లంటే మానాన్ని దెలిసి దానివిడిచినవాడు తానుగదా తానేతానై నజ్ఞానస్వరూపము; అది సర్వానికిన్ని విలక్షణముగానుండవచ్చును. ముందుచెప్పినప్రకారం సకలవ్యాపారముచేసినను చేసును. యేకాలములో తలచినను యీవస్తువును విడిచి యితరవస్తువులను కనుపడకుండా యెప్పుడున్ను విడిచియుండుట వస్తువుగాకవుండుటవల్ల యిది వేదసమ్మతం. విలక్షణముగావుండుట వల్ల ఆగమసమ్మతం అయినప్పుడు యిటువంటిస్థితి వేదాగమ సమ్మతమని తెలుసుకొనుము. యిది సమాప్తము.

ప్రశ్న. వైరాగ్యత్రయమనగానేమి?

ఉత్త. మందవైరాగ్యము, తీవ్రవైరాగ్యము, తీవ్రతరవైరాగ్యము అని మూడువిధములు?

ప్రశ్న. మందవైరాగ్యమనగానేమి?

ఉత్త. గృహకృత్యములలోవుండి వాటిగుండావచ్చేటటువంటి కష్టముల యందు విసుసుజెంది సన్యాసముపుచ్చుకొనుట. ఈ సన్యాసము వల్ల జ్ఞానముకుదరదుగనుక యిదివ్యర్థము.

ప్రశ్న. తీవ్రవైరాగ్యమనగానేమి?

ఉత్త. శరీరమువుండేవరకు సంసారమున్ను వాటితోచేరిన వ్యాపారాదులున్ను భ్రాంతిగా విడుచుట.

ప్రశ్న. తీవ్రతరవైరాగ్యమనగానేమి?

ఉ త్త. బ్రాహ్మణులు చెప్పిన కర్మకాండమంతయు కల్పితమనిన్ని ప్రపంచము మిథ్యయనిన్ని కామితార్థప్రదవృక్షుఁ యివియన్నియు వమనాన్నమూత్రపురీషాదులవలె విడుచుట.

ప్రశ్న. తీవ్రవైరాగ్యములోగల యిద్దరుసన్యాసులెవరు ?

ఉ త్త. కుటీశకసన్యాసి, ప్రకూతుకసన్యాసియను వారలు.

ప్రశ్న. కుటీశకసన్యాసి, యనగానేమి ?

ఉ త్త. దేహబలముడిగి సంసారము చెయ్యజాలక ఒకచోటునే వుండుటయే కుటీశకసన్యాసి.

ప్రశ్న ప్రకూతుకసన్యాసియనగానేమి ?

ఉ త్త. దేహబలముదారోగ్యముగాగలిగి దేశములున్ను తీర్థయాత్రలున్ను తిరిగేవాడు ప్రకూతుకసన్యాసి.

ప్రశ్న. తీవ్రతరవైరాగ్యములోగల యిద్దరుసన్యాసులెవరు ?

ఉ త్త. హంససన్యాసి, పరమహంససన్యాసియనువారలు.

ప్రశ్న. హంససన్యాసియనగానేమి ?

ఉ త్త. ఈసన్యాసికి ఈలోకములో ముక్తిలేదు. సత్యలోకములో ముక్తియున్నదని పెద్దలు చెప్పుదురు.

ప్రశ్న. పరమహంస సన్యాసియనగా నేమి?

ఉ త్త. ఈలోకములోనే ఈసన్యాసికిజ్ఞానోదయమై ముక్తికలుగుతున్నదని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు.

ప్రశ్న. పరమహంససన్యాసులు యెన్నివిధములు, వారెవరు ?

ఉత్త. జిజ్ఞాసి, సుజ్ఞాని అని రెండువిధములు. ఈజిజ్ఞాసి మొదట ముముక్షువుల కధికారియనిపించుకొనును, సుజ్ఞాని, జీవన్ముక్తినిబొంది పరిశుద్ధప్రకాశకమైన పెద్దజిజ్ఞాసిసంసారమువిడిచినమైనమనుష్యుండు రు లేక బ్రాహ్మణుడుగానున్ను, క్షత్రియుడుగానున్ను, వైశ్యుడుగానున్ను, శూద్రుడుగానున్ను, మ్లేచ్ఛుడుగానున్ను, శ్వపచుడుగానున్ను, చండాలుడుగానున్ను నైన యిన్ని విధములగు జాతులలో నైనయుందురు. ఈస్థితియంతటికి వైరాగ్యమువల్ల గలిగే శాంతమే కారణము గనుక యితరము కాదు

నిర్వాణప్రకరణము సంపూర్ణము.

కైవల్యనవనీతసారసంగ్రహము సమాప్తి.

